

Vasile Pop
Moise Ardelean
Ioan Buşan
Mariş Tafie
Dan Demşea
Doru Sinaci

CARTIERUL BUJAC
– *Contribuții monografice* –

Coperta IV: școala veche

Editor: Ioan Matiuț

Tehnoredactor: Călin Chendea

© Editura MIRADOR

Editura MIRADOR
acreditată CNCSIS cod 339

ISBN 978-973-164-098-3

Pr. dr. Vasile Pop
Moise Ardelean
Ioan Buşan
Mariş Tafie
Dan Demşea
Doru Sinaci

CARTIERUL BUJAC
– Contribuţii monografice –

Arad
2011

CUVÂNT ÎNAINTE

De la Bujac, la Cartierul de Vest. Sau, de la Bujacul cu străzile pietruite și cu ulițele desfundate de ieri, la Bujacul cu străzile și trotuarele moderne de astăzi. Iată un parcurs edilitar pe care l-am început împreună, în primăvara lui 2008, când s-a excavat prima cupă cu țărână din mijlocul unei străduțe de pământ din centrul Bujacului, pentru a face loc unei moderne rețele de canalizare ce acoperă astăzi tot cartierul. Dacă înainte cu trei-patru ani însemna o adevărată aventură pentru oricine ar fi „coborât” de pe Calea Aurel Vlaicu în „fundul Bujacului”, astăzi această călătorie a devenit, iată, o adevărată încântare. Astăzi avem un cartier cu care ne putem mândri. Este unul dintre cele mai moderne și mai cochete cartiere ale municipiului Arad, un cartier populat cu oameni minunați, care n-au ezitat să îndure calvarul a trei ani de șantier pentru a se muta „în casă nouă” – am putea spune. Pentru că o casă nu înseamnă doar o construcție văzută doar pe interior. O casă este ceva încadrat într-un context, pe o stradă și într-un cartier. Iar astăzi, orice bujecan poate ajunge acasă călcând pe trotuare moderne sau venind cu mașina pe niște străzi ca în occident. Și, dacă tot avem un cartier de top, ne-am gândit să venim în fața dumneavoastră și cu act de identitate nou: cu Monografia cartierului Bujac. Cu o lucrare aflată la o primă ediție, în care fiecare dintre noi poate citi trecutul cartierului, prezentul acestuia și, cunoscând cele două coordonate temporale, o poate configura și pe cea de-a treia: viitorul Bujacului. De la

„Puștra Bujac”, o zonă aflată la marginea orașului și cunoscută prin mocirla, trestia, țânțarii și umezeala de aici, până la cochetul cartier de astăzi este un drum lung. Un drum pe care nu trebuie să îl uităm niciodată, deoarece el ne aparține și face parte integrantă din noi. Un drum pe care îl puteți găsi în paginile acestei Monografii a cartierului Bujac. Trecutul acestui loc se împletește cu trecutul celor trei biserici de la noi, despre care se spune că ar fi printre cele mai frumoase și mai pline de credincioși din tot municipiul Arad. De asemenea, trecutul Bujacului se împletește și cu trecutul Școlii noastre, despre care puteți citi tot în paginile acestei Monografii. O școală modestă la început, care funcționa duminica și în sărbători și pe post de Biserică, dar care a devenit astăzi Liceul Sportiv al Aradului, un spațiu educațional cu care ne mândrim. Astăzi, întoarcem o filă de istorie și inaugurăm două lucruri fundamentale: un cartier total modernizat și o Monografie nouă. Măine, probabil, în locația fostei școli primare din incinta Liceului – ridicată în urmă cu vreo opt decenii – vom inaugura și un Muzeu al cartierului Bujac, pentru a lăsa viitorimii mărturie despre locul pe care am început să ne construim prezentul. Așa se scrie istoria. Cu mintea, cu mâinile și cu sufletul. Iar eu, cea pe care m-ați ales să vă reprezint în Parlamentul României în urmă cu trei ani, vin în fața dumneavoastră să vă mărturisesc că mi-e foarte drag cartierul Bujac. Ieri îmi plăceau mai mult oamenii de aici. Astăzi, îmi place totul...

Claudia Boghicevici,
deputat PDL Colegiul nr.2 Arad

PREFAȚĂ

În ultimii ani, Colectivul Monografic Județean – organism științific care funcționează pe lângă Centrul Cultural Județean Arad – a inițiat un amplu demers pentru susținerea elaborării monografiilor de localitate. Deja au fost publicate aproape douăzeci de monografii de localitate la nivelul județului Arad, ultima dintre acestea fiind lansată, luna trecută, la Căprioara, fiind una dintre lucrările de specialitate reprezentative pentru Banatul de nord-est. O altă inițiativă, de asemenea deosebit de valoroasă, a fost demarată de același Colectiv Monografic în urmă cu un an și vizează elaborarea monografiilor de cartier. Dincolo de faptul că acest tip de mișcare monografică reprezintă o premieră în spațiul românesc, monografiile de cartier sunt o adevărată necesitate pentru cercetarea istoriei orașului Arad. Dacă Bujacul, Pârneava sau Grădiște, de exemplu, s-au dezvoltat ca suburbii ale orașului în diferite etape ale istoriei acestuia, cartiere ca Micălaca, Aradul Nou, Gai sau Sânicolaul Mic au avut o evoluție total separată, ca localități de sine stătătoare. Cu alte cuvinte, au cunoscut un traiect istoric diferit, care trebuie abordat ca atare.

Revenind la Bujac, acest cartier s-a născut dintr-o pustă. Cronicile școlare din perioada anilor 1930-1935 pomenesc despre un cartier absolut rural, cu drumuri de pământ și fără canalizare, lucru care împovăra cât se poate de mult procesul de învățământ. Când ploua, frecvența școlară era una cât se poate de redusă, deoarece elevii nu puteau să vină la școală din cauza ulițelor

desfundate. Pentru cititorul care are răbdarea necesară să citească istoricul școlii din Bujac, acesta se poate convinge că au existat cereri venite din partea părinților pentru ca odraslele acestora să frecventeze școala din cartierul Gai, la care aveau acces mergând pe rambleul căii ferate și evitând băltoacele Bujacului. În alte cazuri, directorii școlii primare din Bujac făceau apeluri către fabricile de confecții arădene sau către edilii orașului pentru ca elevii să primească îmbrăcăminte și încălțăminte, pentru a putea înfrunta vremea nefavorabilă și a veni la școală.

Autorii

CAPITOLUL I.

Caracterizare fizico-geografică

1.1. Așezare geografică, structură geologică, climă, precipitații

Cartierul Bujac este situat geografic în partea de Nord-Vest a municipiului Arad.

În contextul mijloacelor informative ale tehnicii moderne (Intenet, GPS, hărți online) într-o vizualizare virtuală, limitele geografice ale cartierului Arad-Bujac sunt: **la Nord-Vest**; de la strada Dâmbovița, străzile Sever Bocu și Calea Aurel Vlaicu, de la barieră până la ieșirea din municipiu, spre Nădlac; **la Sud**, strada Libertății de la arena Fulgerul și strada Orizontului; **la Est**, străzile Sever Bocu, și Ghiocelilor, iar la **Vest** strada Dimitrie Țichindeal.

Din punct de vedere geologic, conurile de dejecție s-au format în Cuaternarul superior, peste care s-a depozitat o cuvertură de loess, formată din praful cu constituție granulometrică fină, care s-a tasat în timp. Peste aceste depozite loessoidale, sub o vegetație de silvostepă și în condițiile unui climat temperat continental moderat, s-a format tipul de sol cernoziom levigat, care acoperă cea mai mare parte din teritoriul cartierului Bujac. Altitudinea medie a câmpiei este de 110 m, cu precădere în zona de joncțiune cu terenurile limitrofe. Câmpia Aradului, din care face parte și cartierul Bujac, reprezintă din punct de vedere genetic o deltă

Crucea de hotar a Bujacului

Imagine din pusta Bujacului

Partea cartierului din zona gării

Linia CFR

cuaternară, chiar halocenă a Mureșului, construită la ieșirea din defileul Șoimoș-Lipova.¹

Clima se încadrează în zona temperat-continentală moderată, cu ierni nu prea friguroase și veri călduroase, cu influențe oceanice ușoare. Temperatura maximă anuală, înregistrată la 16 august 1952, a fost de 40,4 grade Celsius, iar minima absolută, de -31,1 grade Celsius a fost înregistrată la 6 februarie 1954.

Regimul precipitațiilor se încadrează într-o medie anuală de 565 mm, cele mai multe precipitații căzând în luna iunie (86 mm), iar cele mai puține în lunile octombrie și martie (33 mm). Perioada cea mai ploioasă este mai-iulie, când cad o treime dintre precipitațiile anuale (206 mm), iar perioada cea mai secetoasă se înregistrează în lunile ianuarie-martie (107 mm).

Vântul suflă dinspre S-E (13,17%), dinspre Sud (13,0%), dinspre Nord (12,4%) și mai rar dinspre Est (3,8%). Intensitatea maximă a vântului se produce în timpul vijeliilor din perioada verii, vijelii care se produc în fața fronturilor atmosferice reci, dar care rareori depășesc 30 m/s. Teritoriul cartierului Bujac se găsește sub influența vânturilor regulate de vest, cum este Austrul, un vânt uscat și cald, care se manifestă în lunile de vară. Vânturile de nord și nord-vest se manifestă cu precădere în timpul iernii.

1.2. Flora și fauna

Din acest punct de vedere, vegetația cartierului Bujac se încadrează în zona de silvostepă și forestieră de câmpie. Documentele vremii vorbesc despre o suprafață mult mai mare de pădure², care acoperea această parte a municipiului Arad pe care se găsește cartierul Bujac, iar în prima parte a secolului al XIX-lea începea să se vorbească despre „Pusta Bujac”. Așa stând lucrurile, n-ar fi exclus ca defrișările să fi început exact în această

¹ Aradul, permanentă în istoria patriei, Arad, 1978, p.19.

² Din pădurea de odinioară astăzi mai este vizibilă doar Pădurea Ceala.

Stradă din cartierul Bujac

perioadă, cât în tot comitatul Aradului se efectuau lucrări masive de amenajări funciare, cum este Canalul Morilor de exemplu, finalizat la 1844. Speciile arborescente cele mai răspândite sunt fagul (*fagus silvatica*), gorunul (*quercus petraea*), stejarul (*quercus*), carpenul (*carpinus betulus*), ulmul (*ulmus campestris*), frasinul (*fraxinus excelsior*), alunul (*corylus avellana*), paltinul (*acer pseudoplatanus*), cornul, dudul, nucul, arțarul, jugastrul, cireșul, teiul, salcâmul, salcia și arinul. Dintre arbuști, cele mai răspândite specii sunt măceșul, murul, socul și porumbarul, iar vegetația de pustă joasă mai cuprinde trestia, pipirigul și rogozul. Aceeași vegetație de silvostepă o constituie și gramineele, precum grăușorul, păiușul, festuca, precum și trifoiul, lucerna, măcrișul, ștevia, troscotul, mușetelul, menta sau lăptucul. Dintre plantele cultivate, cele mai frecvente sunt grâul, porumbul, ovăzul, orzul, secara, floarea-soarelui, fasolea, cartoful și dovleacul. De asemenea, inul și cânepa, precum și plantele furajere. Alături de

legume, grădinile din Bujac conțin și flori, dintre care cele mai întâlnite sunt gherghina, stânjelul, busuiocul, bujorul, diferite specii de trandafir, lemnul Domnului etc.

Defrișările masive din perimetrul cartierului Bujac au condus la dispariția unor animale specifice – cum este cerbul, căprioara sau mistrețul – dar veverița, iepurele, vulpea, fazanul sau dihorul au rămas până în zilele noastre. Vrabia, ciocănitorea, privighetoarea, ciocârlia, cioara, pupăza, pițigoii, potârnichea, cucul, mierla, rața sălbatică, rândunica sau turtureaua sunt prezente frecvente în cartierul Bujac, mai ales pe terenurile agricole aparținătoare.

CAPITOLUL II

Istoria cartierului Bujac

2.1. Vestigii arheologice descoperite pe teritoriul cartierului Bujac

Pe strada Împărat Tiberiu din cartierul Bujac au fost descoperite fragmente ceramice eneolitice și hallstattiene, care demonstrează vechimea de locuire în această zonă.³ Începând cu mileniul al VI-lea î Hr. odată cu apariția primelor culturi specifice epocii neolitice, caracterizate prin apariția uneltelor de piatră șlefuită, a unor meșteșuguri casnice (olărit, țesut), prin perfecționarea unor noi unelte și arme, s-a ajuns la o modificare de structură a îndeletnicirilor prin introducerea cultivării primitive a plantelor și domesticirea animalelor. Toate acestea au concurat hotărâtor și la o modificare organizatorică prin formarea triburilor gentilice, ale căror așezări, de obicei deschise, le găsim în apropierea cursurilor de apă. Tot din cartierul Bujac, cel mai probabil din zona gropii de nisip, provin fragmente ceramice din epoca bronzului, culese în anul 1961 (CMA, nr. inv. 13.770). Cercetările arheologice care vizează epoca bronzului au scos la iveală, în această zonă arădeană, vestigii care se încadrează în marile complexe culturale Periam-Pecica și Otomani. Cultura Periam-Pecica prezintă trăsă-

³ *Repertoriul arheologic al Mureșului inferior, județul Arad*, Ed. Orizonturi Universitare, Timișoara, 1999, p.27.

Ceramică din perioada eneolitică

turile obișnuite ale bronzului inferior și mijlociu, iar purtătorii acestei culturi posedau și tezaure de aur, cum este cel descoperit la Pecica-Rovine⁴. În baza săpăturilor arheologice din arealul Pecica-Arad-Ceala se pot formula o serie de concluzii în legătură cu populația dacică și civilizația ei materială din aceste locuri. În

⁴ Aradul...*op.cit.*, p.49

cartierul Bujac, în punctul „Silvaș” au fost descoperite fragmente ceramice hallstattiene și dacice (CMA, nr. inv. 12705-12708). Acest teritoriu făcea parte din spațiul de formare și locuire al dacilor. Cantitățile mari de ceramică dacică descoperite, dar și produsele de fier și bronz din împrejurimi conduc la concluzia că populația dacică a preluat de la celți inovațiile în ceea ce privește metalurgia fierului și tehnica lucrării ceramicii la roata olarului.⁵ Un sondaj arheologic întreprins în 1982⁶ în cartierul Bujac a scos la iveală o cantitate însemnată de ceramică cenușie, lucrată la roată precum și ceramică zgrunțuroasă lucrată cu mâna⁷. Materialul, datat în secolele III – IV d. Hr., indică existența în această zonă a unei întinse așezări daco-romane. Referitor la perioada romană, cea mai apropiată prezență militară de cartierul Bujac o constituie Legiunea a IV-a Flavia Felix, care se găsea cantonată în Aradul Nou. Deși teritoriul cartierului Bujac se găsea la nordul Mureșului, unde se presupune că locuiau dacii liberi⁸, controlul militar roman era destul de sever și în această zonă. De fapt, seria descoperirilor aparținând dacilor, în contact cu lumea romană provincială se continuă în spațiul arădean până în secolul al IV-lea d.Hr., când procesul de romanizare se accelerează și se încheie pe tot teritoriul fostei Dacii⁹. Deși în Repertoriul arheologic

⁵ *Ibidem*, p.59.

⁶ În anii 80 și 90 au fost continuate prioritar cercetările sistematice de la Cladova, Bulci precum și cele de la Săvârșin, începute abia în 1980. Pe lângă acestea s-au mai efectuat sondaje și la Chișineu-Criș (M. Barbu, E. Ivanoff – 1980), Frumușeni (M. Rusu, P. Hurezan, M. Barbu – 1981), **Arad – Bujac (M. Zdroba – 1982)**, Zărand (P. Hurezan, M. Barbu – 1982), Feniș-Iovuțești (M. Babru, P. Hurezan – 1981), Feniș-Anele (S.A. Luca, M. Barbu – 1989), Pecica-Forgaci (S.A. Luca – 1989), Pecica-Hăblău (R. Heitel și colab. – 1994), Semic – Livada lui Onea (Fl. Gogâltan – 1994). Vezi Repertoriul...op.cit.p.15.

⁷ Nu lipsesc nici fragmentele ceramice de culoare roșie, bine arse, lucrate cu roata, de evidentă factură romană.

⁸ Așezări ale dacilor liberi, datate în perioada secolelor II-IV d.Hr. au fost atestate la Arad-Ceala, Arad-Bujac, Arad-Fabrica Teba, Horia, Bodrogul Nou, Arad-Vladimirescu, Cicir și Zăbrani. *Ibidem*, p.70.

⁹ *Ibidem*, p.69.

figurează ca fiind descoperit în cartierul Aurel Vlaicu, suntem de părere că denarul din perioada lui Hadrian descoperit în zona Ceala în anul 1992 ar trebui menționat tot pe teritoriul actualului cartier Bujac.¹⁰

Descoperirile monetare deosebit de numeroase, cât și descoperirea unor impresionante așezări, în mai multe alte localități sunt elocvente, făcând dovada existenței unei populații stabile cu o prosperă viață economică caracterizată prin dezvoltarea puternică a agriculturii, creșterii animalelor, meșteșugurilor și comerțului. Superioară ca structură socială, politica și juridică organizării populației migratoare, care pătrunde începând din secolele III-IV și pe teritoriul analizat, începând cu sarmați, continuând cu goții, gepizii,

avarii, slavii, iar mai târziu cu bulgarii, maghiarii, și pecenegii, populația autohtonă supraviețuiește valurilor succesive¹¹.

Referitor la Bujacul postroman, se desprind două aspecte: în zona de la nord de Mureș așezările daco-romane din secolele III-IV d. Hr., confirmă prezența populației autohtone daco-romane, aflate în direct contact cu lumea romană de la sudul râului; în ceea ce privește zona la care ne referim, surprindem aici aceleași așezări daco-romane în care populația autohtonă continuă să

Denar din perioada lui Hadrian

¹⁰ Repertoriul...*op.cit.*p.49.

¹¹ Florin Medeleț, *Considerații geoistorice*, apud. Victor Ardelean, Ion Zăvoianu, *Județul Timiș*, Ed. Academiei R.S.R., București, 1979, p. 76-77

dezvolte vechile forme de organizare economică și social-politică, continuând un mod de viață existent înainte de 271 d. Hr., dar surprindem și prezența sporadică a sarmaților, datorită faptului că zona de câmpie a fost mai expusă contactelor cu populațiile migratoare stabilite în imediata vecinătate.

Moștenirea fundamentală preluată de la poporul dac, în afara contribuției sale etnice, lingvistice și culturale, este transmiterea directă la populația daco-romană, apoi la români a formei sale specifice de organizare economică și social-politică, obștea sătească teritorială, care-și dovedise valabilitatea și în timpul stăpânirii romane. După retragerea armatei și a oficialităților romane, organizarea de stat sclavagistă impusă de cuceritori a dispărut fără urme de pe pământul dacic, orașele au dispărut și ele, viața s-a ruralizat în întregime iar forma de organizare a întregului popor rămas la nord de Dunăre a redevenit obștea sătească. Continuitatea obștilor de pe teritoriul țării noastre, de la geto-daci până la fondarea statelor feudale însemna continuitatea poporului român în Dacia ca popor așezat, teritorializat, permanent legat de pământ¹².

2.2. Bujacul în perioada medievală

La început, obștile daco-romane și apoi românești erau formate din oameni liberi și aveau conducere colectivă, alcătuită din adunarea „*oamenilor buni și bătrâni*”. Treptat, într-o anumită perioadă de timp, conducerea colectivă a obștii este preluată de conducători individuali (juzi sau judeci, de la latinescul *judex*). „*Magistratul care împărțea dreptatea sub vechiul stejar – arată N. Iorga – și judeca după vechea cutumă nescrisă se numea jude (judex). El devine un agent politic după retragerea ordinii imperiale. Iar pentru omul de rând „omul roman, românul, vorbind*

¹² P.P.Panaitescu, *Obștea țărănească în Țara Românească și Moldova*, București, 1964, p. 20

*romana (românește), pământul era pentru el patria, țara, în aceste sate al cărui nume latin este sata, semănături, sau fossata, teritoriu înconjurat cu șanțuri*¹³.

Apariția primelor fortificații de pământ, aveau rolul de a proteja în caz de primejdie obștile care le-au construit, dar în același timp deveneau reședințe ale conducătorilor uniunilor de obști locale, tinzând să dețină și rolul de centre economice ale organizațiilor teritoriale. Sub aceste auspicii s-au produs în decursul timpului diferențieri și stratificări sociale, datorită existenței posibilităților de însușire a unor părți din produse și bunuri de către persoane sau familii cărora li s-au încredințat diverse atribuții în conducerea respectivelor comunități sătești. Procesul s-a accentuat pe măsură ce obștile locale s-au putut debarasa de obligațiile față de factorii militari, ce au dominat vremelnice. Odată cu dispariția Kaganatului avar, avuția mereu sporită a obștii oferă noi posibilități de cumul și deci o accentuare mai vădită a diferențierii economice și sociale. Condiții conjuncturale prielnice, o anumită acalmie a valurilor migratoare, sporul demografic, întărirea elementelor de conducere ale obștilor a dus la deplina statuare a claselor sociale. Toate aceste mutații petrecându-se relativ lent în viața social-economică a obștilor sătești, au anunțat zorii unei noi orânduiri sociale bazate pe raporturi de dependență economică și politică.¹⁴ Destrămarea relațiilor sociale din cadrul obștii, ca urmare a diferențierii și stratificării sociale, a creat o aristocrație capabilă, prin poziția socială și funcții, să participe activ la viața politică a comunității. Din cadrul acestei aristocrații se va detașa conducătorul politic și ulterior conducerea dinastică, trăsătură fundamentală a societății feudale¹⁵. Dacă ar fi să căutăm de-a lungul istoriei momentul în care Bujacul de astăzi își dobândește această denumire, atunci cu

¹³ Nicolae Iorga, *Histoire des roumains et de leur civilisation*, București, 1922, p. 28

¹⁴ L. Marghitan, *Banatul în lumina arheologiei*, vol. III, Ed. Facla, Timișoara, 1985, p. 196

¹⁵ A. Bejan, *Banatul în secolele IV-XII*, Editura de Vest, Timișoara, 1995, p. 104

siguranță că trebuie să ne referim la perioada medievală timpurie. Din punct de vedere etimologic denumirea cartierului posibil să derive din cuvântul „bugeac”, de origine asiatică (turcă-bucak), cuvânt denumit în DEX ca însemnând „ținut de stepă, brăzdat de văi adânci și seci și lipsit de ape curgătoare. Motivația denumirii este plauzibilă deoarece terenul este lipsit de ape curgătoare. Tot atât de bine denumirea poate deriva din substantivul neutru „bulhac”, folosit și astăzi în Moldova, sinonim cu mlaștină mocirlă, smârc (cf. dicționar de sinonime). Terenul cartierului până nu demult era foarte mlaștinos deoarece stratul de apă freatică este la suprafață. Mergând pe varianta turco-tătară a termenului de „bugeac-bujac”, prima mențiune documentară o găsim tocmai în Moldova cronicarului Miron Costin, care pomenește despre „*cetățile țărilor acestora câte sunt acum în Bugiacu și aicea la noi în țară și de față stau și altele năruite câte de-abia se cunosc că au fost cetăți*”.¹⁶ O a doua informație despre termenul de „Bujac” ne parvine tocmai din Micălaca, un alt cartier al Aradului, care înainte de anul 1930 a fost localitate de sine stătătoare. Aici, termenul de „bujecan-bujucan” se pare că vine de la partea satului de lângă Mureș, denumită „Bujac”, locuită din cele mai vechi timpuri de către cei care se îndeletniceau cu navigația pe râul Mureș. Prin urmare, termenul de „Bujac” pare să exprime în primul rând un loc mlaștinos, în cazul Micălăcii fiind vorba despre porțiunea de pășune de lângă Mureș. Termenul, însă, s-a înrădăcinat atât de puternic, încât este utilizat și astăzi în Micălaca Veche, îndeosebi printre băștinașii vechii așezări, care gestionează împreună un posesoriat de pășunat.¹⁷ Dacă în cazul Micălăcii putem spune cu certitudine că este o așezare veche românească, conform conscripțiilor imperiale din anii 1715 și 1720, atunci termenul de „Bujac” se pare că s-a încetățenit în limba română prin împrumut

¹⁶ Miron Costin, *De neamul moldovenilor, din ce țară au ieșit strămoșii lor*, în Opere, ed. P.P. Panaitescu, București, 1958, p.256.

¹⁷ Augustin Mureșan, Doru Sinaci, Rodica Colta, Felicia Oarcea, *Monografia cartierului Micălaca*, editura Mirador, Arad, 2010, pp.123-125.

fie de la avari, fie direct de la tătari. Pe teritoriul județului Arad există încă destule localități în care anumite țarini sau chiar părți a satelor poartă denumiri care amintesc de contactul populației autohtone cu hoardele turco-tătare. Spre exemplu, la Șepreuș, există o parte a satului numită și astăzi „Tătari”, deoarece se pare că aici ar fi fost colonizați odinioară câțiva tătari. Din această parte a satului se trage și marele memorandist șepreușean Mihai Veliciu, despre care Alexandru Vaida-Voevod pomenește în „Memoriile”¹⁸ sale că ar fi semănat extrem de mult la înfățișare cu vestitul om politic francez George Clemenceau, ambii fiind „*de statură submijlocie, mișcări elastice, pline de voinicie... fețe cu o urmă de trăsătură mongoloidă*”¹⁹. Iată, așadar, doar câteva repere care ar fi putut contribui la denumirea cartierului Bujac așa după cum îl cunoaștem noi astăzi. Oricum, zona mlăștinoasă și vegetația specifică acesteia au contribuit decisiv la stabilirea denumirii de „Bujac”, cu derivatul său: „Pusta Bujac”.

Este cunoscut faptul că Aradul de astăzi s-a construit în timp, ca așezare urbană compusă din mai multe așezări rurale, după unii 13 la număr, atestate documentar în anumite perioade care, fie s-au contopit, formând orașul actual, fie au dispărut. Printre localitățile astfel menționate se numără Micălaca, Șega, Geled, Abad, Desc, Chemperlaca sau Fuc. Cea cu numele de Abad este localizată de cei mai mulți dintre istorici pe locul Bujacul de astăzi. Prima atestare a acestei așezări, Abad, pe care o vom considera drept precursora a Bujacului actual, o găsim la anul 1177, iar ultima atestare o găsim la anul 1405²⁰. O așezare rurală de la acea

¹⁸ Alexandru Vaida-Voevod, *Memorii*, vol.II, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1995, p.211.

¹⁹ Lucian Petraș, *Mihai Veliciu (1846-1921) Studiu și documente*, Editura Universității Aurel Vlaicu Arad, 2011, p.21.

²⁰ G.Kováč, *Supraviețuirea realităților social-politice românești în timpul expansiunii statului ungar*, în vol. *Aradul, permanență în istoria patriei*, 1978, p.110; P. Hurezan K Geza, *Aradul medieval*. Centrul ecleziastic Comitatus în sec. XII-XVI, în vol. *Arad. Monografia orașului*, Ed. Nigredo, Arad, 1999, p. 63

vreme însuma aproximativ 15-25 de gospodării țărănești, iar din documentele vremii aflăm că sistemul sălașelor era destul de bine dezvoltat. Se cultiva grâu, orz, alac, ovăz, mei și hrișcă, iar în grădini se producea ceapă, varză, zarzavaturi, fasole, mazăre și linte. În secolul al XII-lea se dezvoltă pomicultura și viticultura, în special culturile de meri, peri, pruni, nuci, aluni, vișini și fragi.

Dacă timp de câteva secole nu avem atestări documentare despre existența unei populații stabile în vatra actualului cartier, de numele „Bujac” se leagă terenul arabil din zonă, neted, mănos, cultivat, în special cu cereale, proprietatea „domnilor de pământ”. Astfel, prin intermediul trezoreriei sale de la Buda împăratul habsburg Francis I a cedat, la data de 9 februarie 1826 drepturile Erariului regal de percepere a veniturilor domeniului orașului cameral Arad și ale domeniului **Bujacul Mic**, contra unei sume imense de 177.216 florini, pe care orașul îi plătea în scopul ridicării la rangul de oraș liber regal. Din nefericire suma nu era suficientă și Araduș mai avea de așteptat până la 12 aprilie 1834 ca diploma de eliberare să fie semnată. „Sărbătorile Aradului ” pe care le aniversăm în acest an – și în cadrul lor, Sărbătoarea cartierului Bujac – au avut loc pentru prima dată în anul 1834 din 17 până în 28 august²¹, în onoarea dobândirii statutului de oraș liber regesc.

La începutul secolului XX, datorită nevoilor municipalității și intereselor întreprinzătorilor, din extravilanul cu destinație de teren agricol, denumit Bujacul Mic, proprietate a baronesei Nopesa, se trece în intravilan cartierul actual și se sistematizează în sistemul radiar actual, în opinia noastră cea mai estetică reprezentare pe harta municipiului. Străzile converg spre centrul cartierului, actualul teren de sport, pe care în concepția proiectantului trebuia să se ridice edificii de interes public: o biserică, o casă culturală și o casă parohială, care, împreună cu școala și cu grădinița de copii ar fi constituit centrul civic al cartierului.

²¹ Dan Demșea, *Eliberarea Economică*, în vol. *Arad. Monografia orașului*, p.95-96

Odată proiectat și sistematizat, cartierul va fi colonizat. Bujacul devenea astfel, al optulea cartier al Aradului (celelalte fiind: Centru, Ungheț-alias Raț-fârtai, de la germanul Ratz-viertel, fostul cartier rascian, Pârneava, Noua Colonie (Grădiște), Poltura, Șega și Gai)²².

Dacă la începutul secolului trecut locuințele din cartier erau destul de rare, în special ale muncitorilor de la Fabrica de Spirt și drojdie a Fraților Newman și ale țăranilor din *Pusta Bujac*, după primul război mondial, cartierul se extinde foarte mult, sub conducerea administrației românești. Până după al doilea Război mondial, cetățenii din diverse localități cei mai mulți din județul Arad, (Comlăuș, Semiclac, Macea, Socodor, Șiria, Tălagiu, Chereleuș, Șoimoș, Otlaca, Pîlu, Dezna, Nădab, Pâncota, Buhani, Chișineu, Zărând, Tisa, etc), dar și din alte județe: Ialomița, Cluj, Timiș, Bihor, Alba etc. se stabilesc în noul cartier. Din cercetarea conscripțiilor parohiei ortodoxe constatăm că, după anul 1920, respectiv fixarea liniei de demarcație cu țara vecină, Ungaria, în Bujac se stabilesc foarte mulți români care s-au născut în localitățile românești rămase dincolo de graniță: Giula, Bichiș, Micherechi, Chitighaz. În anul 1923, dintr-un total de 263 capi de familie ortodoxe, 37 erau născuți în Ungaria.

După al doilea Război mondial și până prin anul 1975 populația cartierului se completează cu cetățeni veniți în mod grupat din localitatea Bocicoel, județul Maramureș și din localitățile învecinate, precum și din județul Timiș, din satul Bunea-Mare, în apropiere de comuna Făget. Pe lângă aceștia, în cartierul Bujac se stabilesc și cetățeni din Moldova și din Oltenia, din părțile Dobrogei și din întregul Ardeal, iar în anii recentți și din străinătate: Italia, Germania, Republica Moldova etc).

Sistemul de construcție al locuințelor din cartier se leagă de o anumită tipologie, proprie cartierelor periferice ale așezărilor urbane, dar și localităților suburbane și anume case individuale, așezate pe locuri distincte, două sau trei geamuri la fațadă, poartă

²² Idem, Extravilanul în secolul XIX, în vol. *Arad. Monografia orașului*, p 99

și gard închis, forma principală de locuire ce s-a dezvoltat în perioada interbelică în Arad.

Construcțiile mai noi, de după anul 1990, executate după proiecte moderne reprezintă un peisaj în general plăcut, atrăgător, în imaginea de ansamblu a cartierului, cu excepțiile inerente („palate” executate în sfidarea arhitecturii și esteticului sau construcții din beton fără formă și utilitate).

Între edificiile emblematice ale cartierului (puține la număr) amintim: Liceul Sportiv (fosta Școală Generală numărul 9) din Strada Independenței, biserica ortodoxă română, cu hramul „Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul” din strada Suceava, locașul de cult pentecostal Gloria, din strada Gloriei, locașul de cult baptist Golgota din strada Dâmboviței, Complexul parohial ortodox din strada Independenței (oficiul parohial și Centrul Cultural „Sfântul Ierarh Nicolae”), clădirea fostei grădinițe din strada Independenței.

Întrat într-un grandios proiect de reabilitare a zonelor cu deficiențe majore la sistemul de canalizare, cu fonduri accesate de către Primăria Municipiului de la Banca Mondială și de asfaltare a tuturor străzilor, cartierul Arad-Bujac a traversat în anii 2008-2011 o veritabilă „schimbare la față”. Odată finalizate aceste lucrări, Bujacul devine unul dintre cele mai frumoase cartiere ale Aradului, prezentându-se locuitorilor și vizitatorilor la standarde europene moderne. Astfel „Bugeacul”, ținut de stepă sau „bul-hacul” sinonim cu mlaștina sau smârcul, devenite Bujac, vor rămâne doar un toponim, fără a avea corespondent în realitățile vieții locuitorilor de astăzi și de mâine.

Din aceste considerente, vechea gară a cartierului, denumită de mulți ani **ARAD VEST**, poate ar putea schimba, după al său nume ca o precursoră la tot ceea ce reprezintă astăzi cartierul Bujac în peisajul celorlalte cartiere și în ansamblul municipiului Arad, și numele iubitului nostru cartier.

2.3. Vechile fermeje de la periferia orașului Arad: „Bujacul Mic” și „Bujacul Mare” (secolele XVIII-XIX)

Reperele principale întru identificarea acestor nume topice le-au constituit *sursele cartografice*. Ele ne-au dezvăluit preexistența pe locul acestora a câte unui loc apătos, mărginit de câte un braț curbiliniu (meandru) al canalului „Mureșul-Mort”. Brațul acestui canal înconjura cu partea sa concavă, adică spre oraș, într-un prim caz, spre sud (pe locul parcului-pădure „Păduriță” cu lacul său aferent existent până astăzi). În cel de-al doilea caz, este vorba de o derivație nordică (un afluent, odinioară) al Mureșului-Mort. Această derivație nordică forma un arc îndreptat cu cele două concavități ale sale spre apus (pe locul actualului cartier Bujac). Am ilustrat aceste detalii, aplicându-le pe o reprezentare cartografică contemporană cu noi (anexată ghidului turistic *Meleaguri arădene*, apărut în anul 1972)²³.

Înainte de toate trebuie să lămurim folosința fostei zone de deltă a Mureșului. Turmele transhumante obișnuiseră să ierneze între lacurile și canalele naturale, unde iarba și solul nu înghețau datorită aburului care plutea deasupra luciului apei. Nomazii călări au procedat la fel dacă ne gândim, de pildă la sarmați și ceilalți migratori care i-au urmat. Denumirea „Bujac” în lunca râului Mureș sau „Bugeacul” în luncile mărginite de fluviile Dunăre și Nistru, râul Prut și Marea Neagră²⁴ ne-a sugerat prezența aceluiași migratori seminomazi sau pe cale de sedentarizare, fie acolo în Bugeacul din sudul Basarabiei, fie aici, la vest de Aradul Vechi. Cavaleria tătară, aflată în slujba Porții Otomane până în secolul al XVIII-lea, își avea baza de staționare pe timp de iarnă în „Bujac”-urile amintite mai sus.

Desigur, aceste locuri pentru păscut caii și mai apoi pentru cosit fânul se aflau în afara perimetrului locuibil al vechiului sat medieval timpuriu Șega. De ce? Pentru simplul motiv că diferența

²³ Vezi Anexa 2.

²⁴ *Atlas geografic, istoric, economic și statistic*, Institutul cartografic „Unirea”, Ediția VIII, Brașov, 1935, p. 40-41 (România, harta vegetației).

de altitudine între terenurile cartierelor Șega și Bujac din zilele noastre este marcată de *o veche albie a râului Mureș* (pe strada Libertății și, în continuarea ei, pe strada Sever Bocu – numită în perioada interbelică și chiar după anul 1989: Decebal). Era și acesta un motiv pentru care actualul cartier Bujac s-a născut în urmă cu un secol, fiindcă fusese un teren apăsător lângă malul înalt al cartierului Șega.

Prima sursă analizată o constituie harta-crochiu militar austriac din anul 1752 privind „Oppid”-ul Arad²⁵, reprodusă color în anexă la volumul II al monografiei din anul 1881 a orașului liber regesc Arad, datorată inițiativei abatelui de origine croată Lakatos Otto de pe lângă Parohia și Mănăstirea romano-catolică din centrul urbei²⁶.

Deși crochiul militar menționat mai sus este extrem de sumar, el nu uită să menționeze în treimea sa superioară toponimicul „Kis Buzsák” [*Bujacul Mic*], plasat în proximitatea podețului de trecere peste canalul Mureșul-Mort și marcat cu litera „Z”, corespunzând în opinia monografului cu „lacul actualei Reuniuni de patinaj”²⁷. Bucla Bujacului Mic (de pe harta-crochiu a anului 1752) intra în perimetrul de tragere al artileriei Vechii Cetăți austriece, situată de o parte și alta a actualei Căii a Romanilor după cum se vede pe acea Legendă din colțul superior stâng al hărții-crochiu „Representatio Geometrica situs oppidi Arad tam veteris, quam novi reliquorum Locorum in linea ab Inc. Statu Militari Anno 1752 excisa contentorum. Delineata opera Emerici Ruttkay, 1755”. Pusta Bujacului Mare exista deja dar nu era cuprinsă pe această hartă. Renumele ei agricol (și pastoral) era alăturat celorlalte puste din jurul orașului: Zimand, Utviniș, Sânt-Paul, Iratoș și Mureșel.

²⁵ Vezi Anexa 1.

²⁶ Lakatos Otto, *Arad története*, vol. II, Arad, 1881 (prevăzut la sfârșitul acestui volum cu o hartă policromă trasată de către Emeric Ruttkay în anul 1755, folosind limba latină și cea maghiară).

²⁷ *Ibidem*, p. 14 (subcapitolul 3: „Explicațiile hărții din 1752”, cuprins în cadrul capitolului I).

Curburile canalului Mureșul-Mort nu s-au schimbat deloc în timp. Simțim nevoia să punem la încercare răbdarea cititorului. Una dintre aceste curburi era paralelă cu vechea locație a străzii Banul Mărăcine până în dreptul capătului dinspre Spitalul Județean al Căii Victoriei. Bucla următoare din avalul canalului – care începea tocmai de aici, mergând spre nord prin cartierul Șega până aproape de Calea Aurel Vlaicu – a fost tăiată între anii 1884-1893 după cum ne indică reproducerea tipografică a hărților anilor citați (1884²⁸ și 1893²⁹). Capătul ei de revenire se afla în dreptul străzii Clujului din cartierul Pârneava. Călătorind în aval, spre vest, pe apa care curge alene într-o albie colmatată și năpădită de trestii, urmăm de fapt linia de cale ferată dezafectată de pe strada Henri Coandă (fostă a Trestiei, numită așa nu întâmplător). Pe această porțiune, între canal și actuala stradă a Abatorului, noi am localizat „Cărămidăria” (pe harta lui Ruttkai figura sub denumirea maghiară „Téglavető telep”). Pe locul ei s-a extins mai târziu extremitatea nordică a cartierului Pârneava. La nord-vest de această „Cărămidărie”, pe un teren cu trestii, grinduri și bălți, credem că s-a așezat grupul țiganilor cărămidari. Perimetrul lor locuibil a primit ulterior numele „Chececi”, aflându-se în extravilanul orașului. Iar locul de fabricare manuală a cărămizilor s-a mutat treptat în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea la marginea nord-vestică a perimetrului locuibil al acestui „Chececi”³⁰. Pe harta militară austriacă din anul 1884 acest perimetru era numit „Zigeuner dorf” [satul țiganilor] fiind deja inclus în intravilanul orașului, în punga din extremitatea sudică a cartierului Șega. Această „pungă” parțial construită era mărginită de extravilan prin derivația canalului Mureșul-Mort, urcând de-a lungul străzii Baba Novac spre nord, cotind spre dreapta pe strada Libertății. De-altfel, curbura străzii Libertății constituia traseul

²⁸ Vezi Anexa 3 (constituind detaliul hărții militare austriece din anul 1884: zona „Alt Arad und Perjámos, K. k. militär. Geografisches Institut, Wien”, scara 1:75000).

²⁹ Vezi Anexa 4 (harta offset a municipiului Arad în *Pallas Nagy Lexikona*, vol. I, Budapesta, 1893, p. 800/801).

³⁰ *Ibidem*. Vezi și marcările noastre pe harta Anexei 2.

derivației canalului. Cu timpul, derivația a devenit o baltă, după cum se vede pe harta militară din anul 1884, delimitând „*Pusta Bujacului*” (cu funcțiune de fermaj, dat în arendă de către primăria orașului Arad) de terenul mult mai înalt al cartierului Șega.

Scriitorul și funcționarul Peretsényi Nagy László menționa existența unor grupuri de case în partea de oraș Bujac³¹ în primele două decenii ale secolului al XIX-lea. Primii ei locuitori erau țărani fără pământ (jeleri), foarte numeroși în zona de câmpie vestică. Ei au devenit pe parcurs cărăuși, arendași sau proprietari de teren, emancipându-se juridic în vara anului 1848, prin desființarea condiției de iobag sau jeler.

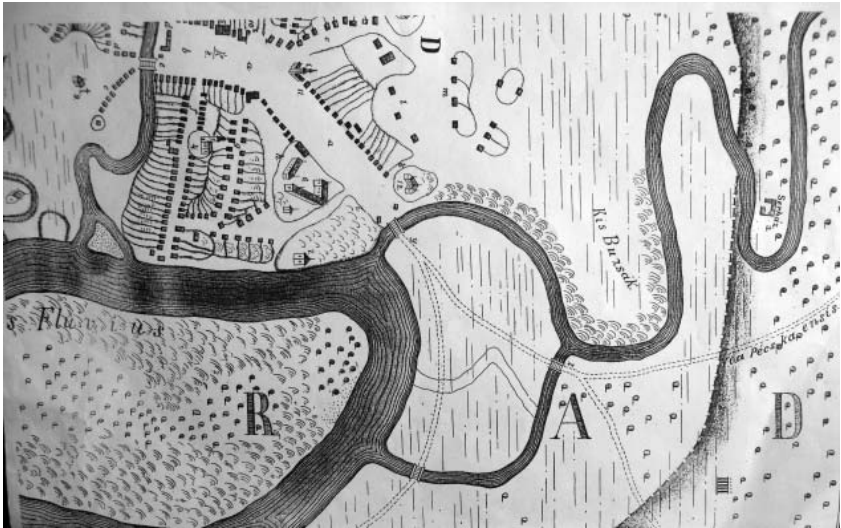
În 1826 cele 110 parcele ale Pustei Bujacului împreună cu cârciuma de acolo erau preluate împreună cu alte bunuri imobiliare de către primăria orașului³² prin hotărârea împăratului Francisc I de a desființa Oficiul Cameral Arad și a dona bunurile sale orașenilor pentru a putea deveni cetățeni ai orașului liber regesc Arad. Diploma de mai târziu (din anul 1834) consfințează emanciparea economică a orașului cameral privilegiat de până atunci. Arendarea terenurilor Bujacului de către primărie a funcționat până târziu în secolul al XIX-lea, ba chiar până la sfârșitul Primului Război Mondial.

În momentul în care aici apăreau urmașii familiei Forray, creind la mijlocul pustei Bujacului „*Pusta Forray*”, partea ei de nord a primit numele de Bujacul Mic (în zona căii ferate spre Pecica) iar partea ei de sud primea numele de „*Bujacul Mare*, sprijinindu-se pe canalul Mureșul-Mort la sud³³.

³¹ Cf. „*Tudományos Gyűjtemények*” [Colecțiile științifice], Pesta, 1820; vezi și ziarul local „*Arader Kundschaft Blatt*” care menționează într-o expresie germano-maghiară „*Stadttheil Buzsák*”.

³² Vezi la pagina 517, în volumul II al monografiei lui Márki Sándor, tipărită la Arad în 1895, dar elaborată în ultimii săi ani de ședere ca profesor de istorie la Liceul de băieți din Arad; Cf. Referatul meu (pentru doctorat) *Aradul în prima jumătate a secolului al XIX-lea*, dactilogramă, p. 24, elaborat sub conducerea istoricului Dan Berindei.

³³ Vezi Anexa 5 (Schița topografică cadastrală, realizată în acuarelă probabil în ultimul deceniu al secolului al XIX-lea; Cf. Arhiva de cadastru a Primăriei Arad).

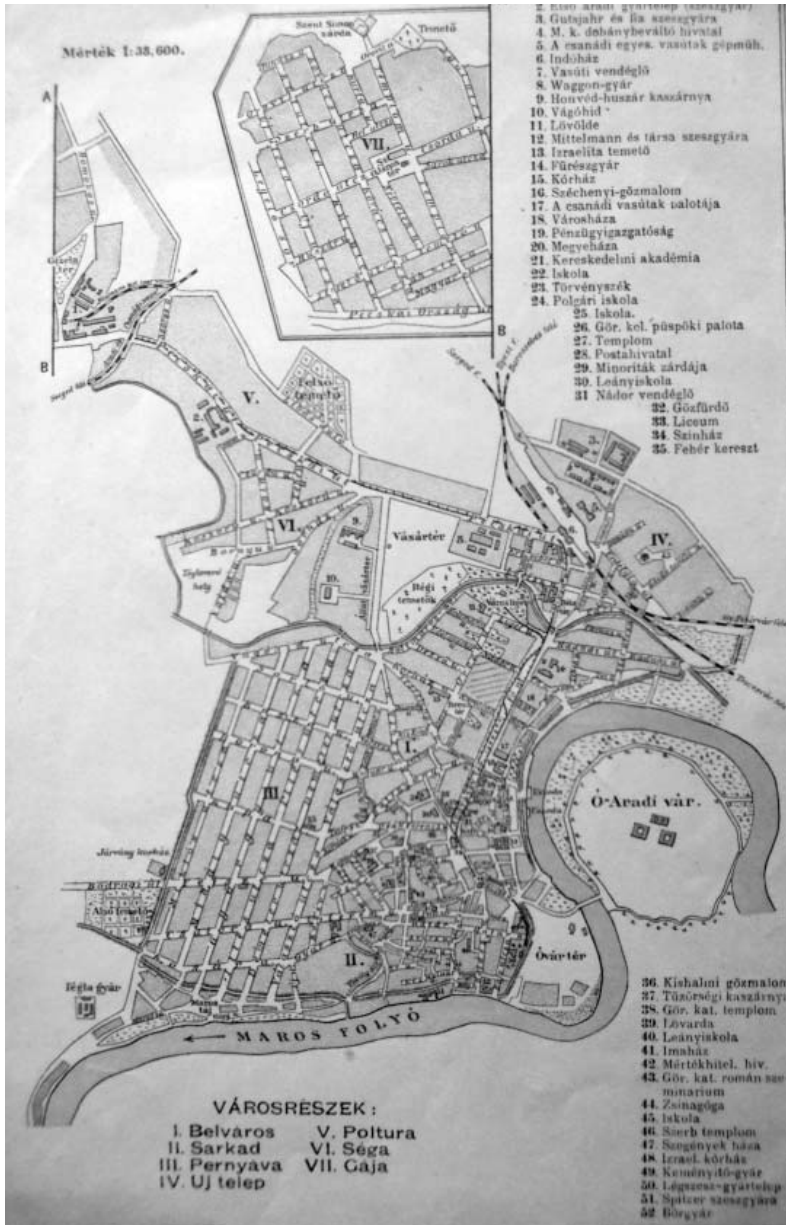
Anexa 1

Anexa 2

Anexa 3 – Harta militară austriacă

Anexa 4

Anexa 5

CAPITOLUL III

Învățământul

Liceul cu Profil Sportiv Arad (Școala Generală Nr. 9 Arad)

Prima atestare documentară a Liceului cu Profil Sportiv Arad (fosta Școală Generală Nr.9 Arad) este datată în anul 1931. Prin CF Nr.1353-2089/1931 se confirmă existența școlii – imobil cu destinație de edificiu public. Înființarea unei școli elementare în cartierul Bujac devenea, din ce în ce mai mult o necesitate, deoarece cartierul începea să se configureze pe actualul amplasament, iar populația școlară era tot mai numeroasă. Din punct de vedere economic, construirea unei școli noi în cartierul Bujac nu era nici pe de departe o acțiune facilă, cu atât mai mult cu cât în acea perioadă începuseră să se manifeste din plin efectele Marii Crize. Șomajul era tot mai mare, iar locuitorii cartierului Bujac – în cea mai mare parte muncitori și ceferiști – îl resimțeau din plin. Cu toate acestea, oficialitățile locale arădene hotărăsc construirea unui imobil școlar la Bujac, care să deservească totodată și nevoile parohiei ortodoxe, precum vom vedea mai jos.

În anul școlar 1932-1933, Școala primară de stat Nr. 24 Arad-Bujac, cum îi era denumirea oficială, funcționa deja. La 3 octombrie 1932 s-a făcut inaugurarea și sfințirea localului, marți 4 octombrie 1932 s-a făcut primirea elevilor, miercuri 5 octombrie

Liceul sportiv Arad

Curtea școlii – în stânga, școala veche

se face așezarea elevilor în bănci și se dau sfaturi pentru curățenie, iar joi 6 octombrie încep cursurile care se desfășoară între orele 8-9, 9-10, 10-11. Școala dispunea de patru săli de clasă și o sală pentru bibliotecă, plus anexele destinate locuinței directorului. În momentul înființării școlii, în anul 1932, director era numit

Valer Damian, care avea în subordine un număr de trei învățători: Traian Câmpean, Viorica Nicolin și Gabriela Hegeșan. Așadar, doi învățători și două învățătoare, dintre care trei erau români și unul figura la rubrica „alte neamuri – cetățeni români”, care făcea diferența față de „alte neamuri – cetățeni străini”. Cu siguranță este vorba despre învățătorul care preda la clasele de elevi de limbă maghiară de la școala din Bujac. Tot legat de învățători, din statistica privind „Personalul didactic al școlii”³⁴ aflăm că unul avea gradul didactic I – cel mai probabil directorul instituției, Valer Damian, deoarece situația nu este nominală – trei erau doar cu definitivatul, dintre care unul era doar „provizoriu”, deci nu era „titular”. La data de 30 octombrie 1932 are loc și Adunarea Generală pentru formarea Comitetului Școlar, de pe urma căreia ne-a rămas în arhiva instituției un inedit proces-verbal pe care-l reproducem integral în rândurile de mai jos: *„Proces-verbal, încheiat astăzi 30 oct.1932 în adunarea generală extraordinară pentru formarea Comitetului școlar primar depe lângă școala primară de stat nr.23 din cartierul Bujac. Având învedere Art.1 din Decret lege pentru organizarea Comitetelor școlare și înconformitate cu Art.30 din această lege pe ziua susnumită s'a convocat adunarea generală extraordinară pentru formarea Comitetului școlar. După-ce în-câteva cuvinte se arată cari sunt atribuțiunile Comitetului școlar, se suspendă ședința pe timp de 10 minute ca adunarea să candideze pe cine are voie. După deschiderea ședinței membrul Panin Axente face propunerea ca să fie aleși următorii: Pojar Ilie, Varga Nicolae, Bucsu Anton, și Onița Petru. Cu unanimitate se primește propunerea membrului Panin Axente și se declară aleși ca membrii ai Comitetului școlar următorii: Pojar Ilie, Varga Nicolae, Cucusu Anton și Onița Petru. Dintre acești patru membri s'a ales un președinte pe timp de 1 an Dl. Pojar Ilie. Ne mai fiind alte obiecte de pertractat, Procesul Verbal după cetire să*

³⁴ Arhiva Liceului cu Profil Sportiv Arad (în continuare Arhiva LPS Arad), Situația privind personalul didactic al școlii din data de 14 septembrie 1932.

ROMÂNIA
JUDECĂTORIA Arad

Extras de carte funciară

C.F. Nr. 1353 Localitatea Bujac

A. FOAIE DE AVERE

Nr. crt.	Nr. top al parcelei	Descrierea imobilului	Intinderea în ha și m.p.	Observații
2.	1/C.1.8.1.4.8.1.b.570	A.I. școala cu curte în str. Independenței nr. 3 - restul pozițiilor omise	5004 mp	

B. FOAIA DE PROPRIETATE

Nr. crt.	Înscrieri privitoare la dreptul de proprietate	Observații
1.	MUH.ARAD, înch.nr.2089/1931	
2.	- imobilul are destinația de a servi pt.edificiu public, înch.nr. 2089/1931	

C. FOAIA DE SARCINI

Nr.	Înscrieri privitoare la sarcini	Suma		Observații
		lei	bani	
	- f. s. -			

Nr. 8763 199

Certific că prezenta copie în extras corespunde întru totul cu pozițiile în vigoare din coala de c.f. originală păstrată de acest birou de C.F.

Sechit u chit CEC 5000 lei

29.03.1998

CONDUCĂTOR C.F.

[Handwritten signature]

Această partidă este continuarea partidului No. _____ din matricola No. _____ pag. _____
 Anexa C. **MATRICULA No. I** Pagina 192

No. matricular 192
 Elev Grunner Margareta născut la 20 luna August anul 1922
 în cătunul _____ com. Arad jud. Arad de naționa-
 litate magh. de religie relez. vaccinat la _____ luna _____ anul _____ înscris
 în școală la 7 luna Sept. anul 1932 pe baza parn.
 Clasa IV (în litere clasa a patra)
 Anul școlar 1932-1933

Obiectele de studiu	TRIMESTRUL			Media anuală pe obiecte	Nota exam.				Media generală (cu și fără)	Aplicarea obligativității	Observații
	I	II	III		Ore	Bun la scri- in scris	Puncte anuale pe grupe	Media generală (cu și fără)			
Limba română	Scrierea și exerc. gram.	4	5	6	5				5.66	Fără Tutor Săptăm. _____ Profesiunea <u>ziler</u> Corepondent _____ Domiciliul <u>Buzac s. Gloria nr. 39</u> Totalul absențelor _____ Motivate <u>22</u> Nemotivate _____ Amendate _____ Total general <u>22</u> Câte amenzi s-au aplicat în cursul anului _____	
	Citirea	6	7	5	6						
	Exerciții de memorie	7	8	5	6.66						
	Exerciții de compunere	4	5	6	5						
	Exerciții de intuiție	-	-	-	-						
Aritmetica și Geometria	5	5	5	5				5			
Celelalte studii	Religia	6	6	6	6				5.25	6.48 note imbrogli 48 sublinii	
	Comerț și contabilitate	-	-	-	-						
	istoria	5	5	5	5						
	Cultura soc. și Inv. civic	-	-	-	-						
	Geografia	5	5	5	5						
	Științele fizico-naturale	5	5	5	5						
	Higiene	-	-	-	-						
Conștiințe de comerț și contabilitate	-	-	-	-							
Dexterități	Caligrafia	5	5	5	5				6	6.48 note imbrogli 48 sublinii	
	Desenul	5	5	5	5						
	Cântul	7	7	7	7						
	Exerciții de educ. fizică	7	7	7	7						
	Lucru man. bătă și aplic. pract.	-	-	-	-						
Lucru manual la fete	7	7	7	7				7			
Gospodăria	-	-	-	-							
Științe	Purtarea	10	10	10	10				10	6.48 note imbrogli 48 sublinii	
	Frecventarea	-	10	10	-						
Situațiunea la finea anului școlar <u>parn. nota</u> Clasificat: <u>22</u> între <u>22</u> elevi promovați. Director, <u>V. Pop</u> Diriginte, _____										Liberat/certificați No. _____ din _____ Această partidă se continuă în matricola No. _____ pag. _____	

Această partidă este continuarea partidei No. _____ din matricola No. _____ pag. _____

Anexa C. **MATRICULA No. II** Pagina 238

No. matricular 229

Elev Greisz Clara născut la 8 luna August anul 1921
 în căminul _____ com. Mad jud. Mad de naționa-
 litate magh. de religie catol. vaccinat la _____ luna _____ anul _____ de inscrip-
 în școala la 6 luna Sept. anul 1932 pe baza promov.

Clasa 2 (în litere clasa a doua).
 Anul școlar 1932-1933

Obiectele de studiu	TRIMESTRUL			Medie anuală pe obiecte	Nota exam. Oral	Medie anuală în scris	Medie anuală pe grupă	Medie generală (liter și liter)	Aplicarea obligativității	Observații
	I	II	III							
Limba română Scrierea și exerc. gram. Citirea Exerciții de memorie Exerciții de compunere Exerciții de înțelegere	4	5	6	5				5.50	Părinte <u>Ion Greisz</u> Tunc <u>Marșin</u> Săpân _____ Profesioniștii <u>casnică</u> Corespondent _____ Domiciliu <u>Bujac s.</u> <u>Pr. Ștefanului nr. 67</u>	
Aritmetica și Geometria	5	5	5	5				5		
Religia Comerț și contabilitate Istoria Cultura șoc. și în. civic Geografia Științele fizico-naturale Higiena Conștința de comerț și contabi- litate	6	6	9	7				6.93	Total absentelor _____ Motivate <u>26</u> Nemotivate _____ Amundate _____ Total general <u>26</u> Câte amenzi s'au optat în cursul anului _____	
Caligrafia Desenul Cântul Exerciții de educ. fizică Lucru man. băieți și aplice, proiect.								8		
Lucru manual la fete	9	9	9	9				9		
Gospodăria										
Fizica Învățarea	10	10	10	10				10		
Științificarea la finea anului școlar <u>promovată</u>								7.55		

Clasificat: 9 între 11 elevi promovați.

Director, Maniș

Scrieți certificatul No. _____ din _____
 Această partidă se continuă
 în matricola No. _____ pag. _____

Foaie matricolă (1933)

încheie și subscrie. D.c.m.s. Pojar Ilie, președinte, Valer Damian, secretar.” După doar câteva zile, mai bine zis la 8 noiembrie 1932, Comitetul școlar se întrunește din nou în ședință, luând în discuție problema ca toți elevii din cartier să urmeze cursurile școlare doar dimineața. Motivația membrilor Comitetului școlar pentru susținerea acestui demers pornea de la condițiile cât se poate de precare pe care le oferea cartierul din punct de vedere edilitar la acea dată: „Având în vedere că în cartierul Bujac nu se găsesc drumuri pietruite și dacă numai 2-3 zile plouă se face circulația aproape imposibilă din cauza noroiului. Având în vedere că în acest cartier majoritatea locuitorilor e foarte săracă nu pot ca să prevadă copiii cu încălțăminte din cauza lipsei de lucru. Având în vedere că o parte din locuitorii acestui cartier lucrează pe la fabrici până la ora 1 d.m. și că copilul mergând acasă nu găsește pe nimeni, urmând a se înapoia la școală flămând, răbdând până la ora 4. Având în vedere că cartierul Bujac nu e canalizat și apa de ploaie nu are scurgere se fac bălți și copiii de la școală trebuie să treacă prin apă și având și încălțăminte slabă ușor se pot îmbolnăvi. Noi, comitetul școlar, pe motivele de mai sus arătate rugăm On. Autoritățile școlare să binevoiască a aproba ca cursurile la această școală să se țină continuativ³⁵. Arad-Bujac, la 8 Nov.1932, Pojar Ilie, președinte, Valer Damian, secretar.”³⁶

În partea de jos a procesului-verbal de mai sus există și o avizare care menționează faptul că autoritățile școlare din acea vreme au respins solicitarea Comitetului școlar de la Bujac, în sensul că nu au fost de acord cu ținerea orelor doar dimineața, fără pauza de masă de la prânz.

În clasa I-a erau 105 elevi, în clasa a II-a 40, în clasa a III-a 50, în clasa a-IV-a 40, în clasa a V-a 17, și 2 elevi susțin examen particular pentru clasele VI-VII.

³⁵ Continuativ, în sensul de a se ține orele doar de dimineață, fără a se mai acorda pauza de masă de la prânz, cum se proceda în acea vreme.

³⁶ Arhiva LPS Arad, *Procesul verbal al Comitetului școlar din 8 noiembrie 1932*.

În anul școlar 1933-1934 au fost 258 de elevi din care 138 promovăți, 42 repetenți și 78 retrași. Din primele zile școala se confruntă cu probleme: drumurile erau pline de noroi, motiv pentru care școala primară de stat Nr.24 din cartierul Bujac face apel la autorități în vederea procurării de încălțăminte pentru copiii săraci și pentru a repara drumurile. Clădirea nu avea coridoarele închise, iar ploaia pătrunde pe coridoare, motiv pentru care se solicită lucrări la coridorul de sus, de jos, și la plafon, riscând altfel ca școala să fie închisă.³⁷ Se solicită, de asemenea, cumpărarea de material didactic și cărți pentru o bibliotecă, un spațiu pentru grădina școlii, pomi nefructiferi care să fie plantați de jur-împrejur.³⁸ Din solicitarea directorului Valeriu Damian din 23 mai 1933, făcută autorităților școlare municipale, aflăm că „în orașul Arad este un cartier nou înființat cu coloniști români, în care s'a făcut un local nou de școală primară de stat cu mare greutate mai ales în aceste timpuri critice din punct de vedere financiar.³⁹ Întrucât bugetul acestei școli este insuficient de a putea cumpăra materialul didactic și o mică bibliotecă, pentru acest lucru vă rugăm să binevoiți a ne dona materialul didactic”.⁴⁰ Pentru că mulți copii aveau părinții șomeri la 8 decembrie 1932 se cere Fabricii Textile Arad îmbrăcăminte pentru copiii nevoiași, pentru ca ei să poată urma cursurile școlare. Din documentele școlii mai aflăm dorința conducerii ca Primăria să angajeze un gunoier particular, angajat cu 30-40 lei lunar, care să ridice și să transporte gunoiul de la școală de 2-3 ori pe săptămână.⁴¹ Școala se oferă la cererea Ofi-

³⁷ Ibidem, *Cererea nr.29/ 23 mai 1933*, prin care Comitetul școlar de la Bujac solicită Comitetului Școlar al Municipiului Arad să facă demersurile convenite pentru „ca coridorul de sus să se închidă de amândouă părțile, din cauză că atunci când plouă și bate vânt, ploaia vine tot în coridor din cauza vântului și apa se strecoară în coridorul de jos prin crăpăturile betonului.”

³⁸ Ibidem, Adresa nr.17 din 12 decembrie 1932.

³⁹ Directorul se referea, fără-ndoială, la Marea Criză economică mondială din 1928, cu efecte dramatice și în 1933.

⁴⁰ Arhiva LPS Arad Adresa nr.30/23 mai 1933.

⁴¹ Ibidem, Adresa nr.10 din 10 octombrie 1932.

ciului Parohial să cedeze o sală ca în duminici și sărbători să se facă serviciul religios și un an mai târziu să poată fi instalat un iconostas mobil, cheltuielile urmând să fie suportate de Parohia Ortodoxă Română în cartierul Șega.

Tot în 1932 se aprobă pentru școală 146 m cubi lemne de foc de către Primăria Arad la solicitarea d-nului director al școlii, profesorul Damian Valer.⁴² Din cercetarea documentelor școlare din acea vreme și mai ales din corespondența purtată de către profesorul Damian cu factorii responsabili de la nivel local, putem trage concluzia că acesta a fost un director inimos, care s-a luptat pentru școala sa din toate puterile, într-un moment de criză economică profundă. Astfel, găsim o cerere din 13 decembrie 1932 adresată tocmai primarului municipiului Arad, prin care îi solicita edilului sprijin material pentru elevii săraci din Bujac: *„Domnule Primar, având în vedere că școala primară de stat din cartierul Arad-Bujac care a luat ființă în anul curent fără nici un buget în care să se prevadă ajutor pentru elevii săraci, vă rugăm stăruitor să binevoiți a da ajutor elevilor săraci, care în urma cercetărilor făcute de noi, corpul didactic, constată că cei mai mulți elevi lipsesc dela școală din cauza sărăciei ce bântuie în acest cartier. Apelăm la noblețea sufletului D-Voastră că veți lua în considerare cele mai sus și veți dispune. Rămânem cu speranța că ne veți ajuta și tinerele vlăstare să vină la școală să-și deprindă flacăra iubirii față de neam și țară. Arad-Bujac, la 13 Dec.1932, Cu deosebit respect, Valer Damian, director școală.”*⁴³ Tot pentru a soluționa starea precară a elevilor de la Școala primară de stat din Bujac, inimosul director Damian îi solicită în scris un ajutor directorului Fabricii Textile din Arad: *„Cu profund respect, Vă rog să binevoiți a ajuta elevii săraci cari se află la școala din Bujac. Părinții acestor elevi sunt aproape toți șomeri, așa că din cauza aceasta nu pot să urmeze cursurile*

⁴² *Ibidem*, Deciziunea Comitetului școlar comunal al Municipiului Arad, numărul 137 din 10 octombrie 1932.

⁴³ *Ibidem*, Adresa nr.18 din 13 decembrie 1932

fiind cu totul dezbrăcați de îmbrăcăminte. Reînoindu-mi cererea, rămân al Dumneavoastră...etc. etc.”⁴⁴ Pentru că formula de politețe de la sfârșitul adresei cuprinde și formula „Reînoindu-mi cererea...”, presupunem că directorul Damian mai făcuse astfel de solicitări pentru îmbrăcăminte Fabricii de Textile din Arad și cu alte prilejuri. Menționăm că în școală erau elevi ortodocși, greco-catolici, romano-catolici, reformați, luterani și mozaici. Cu toate că Școala primară de stat cuprindea un număr însemnat de elevi din cartier, există și părinți nemulțumiți de starea edilitară a străzilor și solicită transferarea copiilor la Școala din Gai. Astfel, am găsit în arhiva Școlii din Bujac o cerere adresată Revizoratului Școlar Arad⁴⁵ la data de 16 septembrie 1933, prin care patru bujecani de naționalitate maghiară solicită transferul copiilor la Școala din Gai: „*Subsemnații Santa Carol, Ludanyi Albert, Santa Alexandru și Knel Carol de naționalitate maghiară domiciliați în Ara-Bujacul mare, avem onoarea vă rugăm să bine voiți a ne aproba înscrierea la Școala din Arad-Gaiu pe anul 1933-1934 a copiilor subsemnaților. Ne bazăm pe următoarele motive: noi locuim lângă linia Cale Ferată din Bujac și copiii pot să meargă mai ușor la școala din Gaiu fiind drumul bun. La Bujac, când încep ploile este imposibilă circulația pentru copiii noștrii, din cauza noroiului. Nu vrem să fim expuși la aceea, ca copiii să nu umple la școală anul întreg din cauza timpului nefavorabil și chiar se pot și îmbolnăvi.*”⁴⁶ Firește, legat de această adresă nu excludem nici factorul etnic, având în vedere faptul că toți cei patru petenți sunt maghiari. Dar, dacă analizăm structura elevilor pe etnii, deducem că elevii maghiari erau majoritari la Școala din Bujac în perioada imediat următoare Marii Uniri.⁴⁷

⁴⁴ Ibidem, Adresa din 8 decembrie 1932.

⁴⁵ Corespondentul Inspectoratului Școlar de astăzi.

⁴⁶ Arhiva LPS Arad, Adresa din 16 septembrie 1933 către Revizoratul Școlar Arad.

⁴⁷ Conform matricolelor școlare, la 4 iulie 1939 existau la Școala din Bujac 127 de elevi români, 133 maghiari, 15 germani, 2 ruși, un sârb și un evreu. Din 279 de elevi, 224 au fost promovați, 30 au rămas repetenți din cauza mediilor mici, iar 25 din cauza lipsei de frecvență.

În anul școlar 1933-1934 școala avea în clasele I-VI 225 de elevi din care 126 băieți și 99 fete; 109 ortodocși, 6 greco-catolici, 76 romano-catolici, 26 reformați, 3 evangheliști 2 mozaici și 3 bapțiști-advențiști. Personalul didactic al școlii era compus din 4 persoane (2 bărbați, 2 femei), iar biblioteca avea 110 volume.

Între 1934-1939 documentele școlare atestă desfășurarea unor acțiuni culturale și sportive aproape lunar.

Tot în această perioadă, Oficiul parohial ortodox din Arad-Șega, constatând înmulțirea locuitorilor din cartierul Bujac, solicită directorului Școlii primare de stat Valer Damian să le cedeze o sală de clasă de la școală în fiecare duminică și în sărbătorile religioase pentru a se face slujbe religioase. Așadar, școala din Bujac va îndeplini și rolul de biserică ortodoxă de cartier o bună bucată de vreme. La cererea Oficiului parohial ortodox din Șega, directorul Damian răspunde prin adresa din data de 3 februarie 1933⁴⁸, adresată totodată și Comitetului școlar municipal: *„Domnule Președinte, referitor la cererea Oficiului Parohial Ortodox Român din Arad-Șega pentru a ceda o sală de învățământ, ca în Duminici și sărbători să se facă serviciu religios – cu onoare Vă comunicăm că Noi, Comitetul școlar primar Nr.24 din Arad-Bujac am hotărât să cedăm o sală de învățământ pentru serviciul religios. Având în vedere că sala de învățământ se folosește doar în Duminici și de sărbători, nu aduce nici o conturbare învățământului. Arad-Bujac, la 3 Febr. 1933, Valer Damian, secretar.”*). Tot în cursul lunii februarie, pe data de 24, Președintele Comitetului școlar Arad⁴⁹ răspunde adresei directorului școlii din Bujac: *„Noi, Președintele Comitetului școlar comunal al orașului Arad, văzând cererea oficiului Parohial ort. rom. din Arad prin care solicită o sală de învățământ dela școala primară de stat nr.24 din Bujac pentru a putea ține în fiecare duminică și sărbătoare serviciu religios, având în vedere avizul favorabil al D-lui director al școalei primare din cartierul Bujac,*

⁴⁸ Arhiva LPS, Adresa nr.3/1933, adresată Comitetului școlar municipal Arad.

⁴⁹ Echivalentul inspectorului general școlar de astăzi.

văzând referatul Com.Scol.Com, decidem: Aprobăm cererea Oficiului Parohial ort.rom. din Șega, cu condiția ca conducătorul oficiului Parohial să grijească de iluminat, încălzit și curățatul salei... Arad, la 24 Februarie 1933.”⁵⁰ După doar câteva luni, în toamna aceluiași an, se solicită și instalarea unui iconostas în capela parohiei de la școala primară din cartierul Bujac, semn că serviciul religios se efectua cu regularitate aici. Dr. A. Boțioc, la acea vreme președintele Comitetului Școlar Comunal al Municipiului Arad, răspunde cererii Parohiei ortodoxe române nr.3/1933 din cartierul Șega prin care se solicită instalarea iconostasului și aprobă acest demers:⁵¹ „Aprobăm ca parohia ort.rom. din cartierul Șega să instaleze în mod provizor și până la alte dispozițiuni un iconostas mobil în capela acelei parohii, din școala primară din Bujac. Toate cheltuielile de instalare și demontarea iconostasului precum și orice stricăciuni cauzate școalei vor fi suportate de Parohia ort.rom. din cartierul Șega.” Analizând textul „deciziunii”, dar mai ales tonul acesteia, constatăm că cei din fruntea Comitetului Școlar Comunal al Municipiului Arad nu prea erau de acord cu montarea iconostasului în sala de clasă a Școlii primare de stat din cartierul Bujac. Încadrând demersul în spiritul vremii, deducem că nu era neapărat vorba despre o dispută confesională, cât mai ales despre teama că, odată instalată acolo, biserica nu va mai pleca din imobil și va câștiga tot mai mult teren în detrimentul procesului de învățământ. Tocmai în acea perioadă se punea problema „secularizării” școlilor confesionale și trecerea acestora din proprietatea bisericilor, în proprietatea statului român. În sprijinul presupunerilor noastre de mai sus vine și adresa din data de 28 septembrie 1939, când între clerici și dascăli se pare că mocnește un adevărat conflict legat de utilizarea acestei săli de clasă. Astfel, sub numărul 6555/1939, Consiliul Eparhial trimite o adresă Revizoratului școlar arădean, în care precizează negru pe alb: „Din motivele arătate în adresa oficiului protopopes Arad, depusă

⁵⁰ Arhiva LPS, Deciziunea nr.10/1933.

⁵¹ Ibidem, Deciziunea nr.152/1933, din 25 august 1933.

*aici sub./ în copie și cu considerare la împrejurarea că sfințenia locașului unde se săvârșește Sf. Liturghie pretinde ca acest local să fie rezervat exclusiv acestui scop, Vă rugăm a dispune ca prelegerile la școlile primare din Arad-Bujac să se întocmească astfel ca sala de învățământ în care se săvârșește Sf. Liturghie să rămână destinată numai acestor slujbe, până la zidirea unui locaș dumnezeiesc. Arad, la 25 Septembrie 1939.*⁵² În josul adresei, cu stiloul, găsim și apostila imperativă a Inspectoratului Școlar al Județului Arad, prevăzută și cu ștampila aferentă: „*Binevoii a satisface prevederile prezentei*”.

În anul 1938 erau 564 de elevi și sunt numiți în anul 1939 pentru a preda religie ca preoți: T. Tătar la elevii de religie ortodoxă, Mesei Tiberiu la elevii de religie romano-catolică, și Fekete Zoltan la elevii reformați. Tot în 1939 este trimisă o adresă către Societatea „Mica Brad” pentru trimiterea unei colecții de minereu în vederea organizării unui muzeu școlar. Din inspecția sanitară prezentă în școală rezultă că elevii erau curați, sănătoși, fără boli contagioase ori paraziți, pereții fiind văruiți la începutul anului școlar, iar sălile erau încălzite și aerisite. Sunt date amenzi elevilor cu frecvență neregulată și se cere anchetă pentru a afla dacă există obiceiuri țărănești interesante (dansuri, cântăreți din frunză, solzi de pește, nai bucium, etc). Tot în 1939 se face recensământul tinerilor de la 5 la 21 de ani în perioada 26 iunie-5 iulie în municipiul Arad, urmând ca după aceasta să se facă repartitia elevilor pe școli între 1 și 10 septembrie, cei neprezenți vor fi înscriși din oficiu, iar persoanele care nu vor fi satisfăcut obligația de înscriere vor fi pedepsite cu amenzi.

Din 1940 este menționat ca director Dubenschy Octavian și vor începe problemele legate de război: în 1943 erau destui copii care au nevoie de cantină, școala completând tabele cu elevii săraci și refugiați, iar în 1944 se fac colecte de la familiile corpului didactic pentru ajutorarea elevilor săraci din școală. Tabelul înaintat Primăriei cuprinde 25 de elevi săraci care primesc haine,

⁵² Ibidem, Adresa nr.6555 din 25 septembrie 1939.

școala are o mică grădină în care se cultivă legume, existând echipe de învățători și elevi pe săptămână care efectuează lucrări de întreținere în grădină, se culeg plante medicinale, se asigură hrana pentru iepurii de casă crescuți de școală.

Din procesul verbal datat cu 13 noiembrie 1944⁵³ reiese că școala a fost bombardată în două rânduri și complet devastată, iar cursurile nu se pot ține nici după întoarcerea din refugiu. Se fac demersuri pentru chemarea copiilor în școală, aceasta reluându-și activitatea în 20 noiembrie 1944. Fiind vorba despre un document inedit, care se referă inclusiv la bombardamentele care s-au abătut asupra Aradului în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, redăm integral procesul-verbal întocmit de către dascălii școlii din Bujac la 13 noiembrie 1944: *„Proces-verbal, încheiat astăzi 13 Nov.1944 în ședința corpului didactic al școalei primare de stat nr.24 din Arad. Corpul didactic al școalei face constatarea că aceasta a fost bombardată în două rânduri și complet devastată, iar cursurile nu s-a putut ține nici după reîntoarcerea din refugiu. În tot timpul lucrărilor de reparații care s-au făcut și se fac, corpul didactic s'a prezentat pe rând la școală pentru a supraveghea aceste lucrări și pentru a salva din materialul didactic, arhivă, bibliotecă ce s'a mai putut. În ce privește lista de inventar, după verificare se va încheia un proces-verbal și actele de scădere necesare. Corpul didactic mai face constatarea astăzi că lucrările de reparații sunt pe terminate și cursurile vor începe imediat după punerea geamurilor și facerea curățeniei. Tot astăzi, corpul didactic face repartizarea materialelor rămase în urma bombardamentului și devastărilor. Dl. Director al școalei va face demersurile necesare pentru chemarea copiilor la școală. Până la deschiderea cursurilor în mod regulat se vor prezenta învățătorii în vederea luării contactului cu elevii și părinții, făcându-se liste pe clase de înscriși. Drept pentru care s-a încheiat prezentul proces-verbal.”* Citind cu atenție acest proces-verbal, constatăm faptul că, pe lângă efectele bombardamentelor, clădirea școlii primare

⁵³ Ibidem, *Procesul-verbal nr.37 din 13 noiembrie 1944.*

de stat din Bujac a fost devastată și de către fel de fel de indivizi care au profitat de situația dramatică prin care trecea comunitatea celor din cartier în acele timpuri. Din punct de vedere istoric, bombardarea imobilului școlar trebuie să fie pusă în legătură cu apropierea acestuia de gara din Bujac.

În 17 decembrie 1944 încep și cursurile pentru neștiutorii de carte din cartier, în cadrul procesului național de alfabetizare, dar nu s-a prezentat nimeni deși acest lucru s-a adus la cunoștința cetățenilor din cartierul Bujac inclusiv prin biserică. Era totuși vreme de război și foarte multă sărăcie în rândul populației, pentru ca astfel de proiecte educaționale să poată fi duse la îndeplinire. Preocuparea autorităților pentru eradicarea analfabetismului a continuat, de fapt, neîncetat, până în anii '90, cu mai mult sau mai puțin succes. Revenind la toamna anului 194, corpul didactic al școlii primare de stat din cartierul Bujac constată că, după evaluarea stării imobilului în urma bombardamentelor și prădăciunilor au dispărut bunuri în valoare de 4000 lei, precum și fel de fel de acte școlare. Desigur, această evaluare nu ia în calcul și distrugerile provocate imobilului școlar propriu-zis, ci inventariază doar bunurile mobile care fac ulterior obiectul proceselor-verbale de „scăzământ”, adică de scoatere din patrimoniul activ al instituției.

Prin decizia Ministerului Educației Naționale numărul 256.853/1945 în vederea reglementării claselor primare maghiare se constituie Școala Maghiară având conducere proprie pentru instruirea celor 75 de elevi cu 2 învățători.⁵⁴ Din procesul-verbal întocmit cu această ocazie de către inspectorii delegați de către autoritatea județeană aflăm că la 30 octombrie 1945 Școala de stat din Bujac funcționa sub direcția profesorului Patriciu Bretan, care era căsătorit și avea trei membri de familie. Școala are edificiu propriu, compus din trei săli de clasă și o locuință directorală.⁵⁵

⁵⁴ Ibidem, Procesul-verbal nr.54 din 30 octombrie 1945.

⁵⁵ La acea vreme încă se mai păstra obiceiul ca fiecare școală să fie dotată cu o clădire-anexă sau cu un apartament în care să locuiască directorul acesteia,

În plus, o cameră era ocupată și de căminul de zi al Apărării Patriotice.⁵⁶ Școala era încadrată cu șase posturi bugetare, iar numărul elevilor cu limba de predare maghiară era, în anul școlar 1938-1939, de 133. Prin urmare, comisia județeană stabilește deschiderea la Școala primară de stat nr.24 din Bujac a unei școli primare de stat maghiare, având conducere proprie. „În vederea bunului mers al învățământului – se arată în procesul-verbal citat – în baza proporției numerice, se va pune la dispoziția școlii primare maghiare 1 (una) sală de clasă din edificiul școlii primare nr.24. Pentru instruirea celor 75 de elevi școala aceasta va avea nevoie de două posturi de învățător. Problema distribuirii locuinții directoriale se va face numai după numirea directorului școlii maghiare.”

Prin procesul verbal din 22 decembrie 1950⁵⁷ Horga Alexandru predă doamnei Bogna Griger, numită ca director al Școlii Elementare Maghiare nr.24 Arad-Bujac, un inventar cuprinzând manuale, condici, cataloage, șampilă, etc.

În anul școlar 1951-1952 Școala de 7 ani Nr.12 Arad avea un număr de 152 elevi, din care 100 la clasele I-IV și 52 la clasele V-VII, director fiind Aurelian Câmpan. Școala de 7 ani nr.12 din Arad-Bujac, localizată pe strada Independenței, nr.3, era de fapt fosta școală 24, care între timp se mai numise și școala nr.22.

În anul școlar 1953-1954 școala avea 144 elevi, din care 96 la clasele I-IV, iar 48 la clasele V-VII. Darea de seamă de început de an⁵⁸ școlar este un adevărat document istoric, care necesită o abordare aparte. Astfel, aflăm că documentul trebuia să se

împreună cu familia sa. Obiceiul vine de la primele școli confesionale, de la începutul secolului al XVIII-lea, când nu existau învățători în fiecare localitate și pentru atragerea acestora antistiile locale ofereau și condiții de locuit, plată și loturi de pământ în folosință. (Vezi Doru Sinaci, Rodica Colta, Felicia Oarcea, Augustin Mureșan *Monografia cartierului Micălaca*)

⁵⁶ Numai ce se încheiase cel de-al Doilea Război Mondial și astfel de dispozitive de Apărare Patriotică existau aproape pe lângă fiecare școală.

⁵⁷ Arhiva LPS, Procesul-verbal nr.66 din 22 decembrie 1950.

⁵⁸ Ibidem, *Darea de Seamă de început de an școlar 1953/54 din data de 14 septembrie 1953.*

DARE DE SEAMA
de început de an școlar 1953/54
limba de predare română
secție în limba _____

Formular B. C. D. 1
Aprobat de Direcțiunea Centrală de Statistică de pe lângă Consiliul de Miniștri al R.P.R. cu Nr. 483 din 23 Iulie 1953.
Se completează la data de 20 Septembrie în 4 exemplare, de către școlile de 4 ani, 7 ani, 10 ani, școlile medii serale și școlile pedagogice de învățători, educatoare și cursuri speciale, din care 3 exemplare se înalță în Secțiunea de învățământ a Raionului.

unde în care au început cursurile _____
este internat propriu? _____
care organizație de pionieri? _____

— Numărul detașamentelor de pionieri _____
— Numărul instructorilor superiori de pionieri _____
— Școala are organizație U. T. M. ? (da, nu) _____

ELEVI

INDICATORI	Rândul Nr. 1 din tabelul de școli	ELEVII REPARTIZAȚIE PE CLASE													
		CLASELE I-IV				CLASELE V-VII				CLASELE VIII-XI (0-IV)					
		din care în clasele				din care în clasele				din care în clasele					
A	B	I	II	III	IV	Total	V	VI	VII	Total	VIII (I)	IX (II)	X (III)	XI (IV)	
Numărul elevilor	1	×	4	1	1	1	3	1	1	1	-	-	-	-	-
Numărul elevilor planificați	2	449	96	25	25	25	21	53	22	16	15	-	-	-	-
Total	3	144	96	26	23	26	21	48	23	13	12	-	-	-	-
din care:	Masculin	4	68	44	12	11	12	9	24	11	7	6	-	-	-
	Femele	5	76	52	14	12	14	12	24	12	6	6	-	-	-
Inscriși pentru prima dată în clasa respectivă	6	133	86	22	21	25	18	47	22	13	12	-	-	-	-
Repetenți ai anului școlar trecut	7	11	10	4	2	4	3	1	1	-	-	-	-	-	-
Alinași nescolarizați la anul trecut	8	-	-	-	-	-	-	×	×	×	×	×	×	×	×
Muncitori	9	35	×	×	×	×	×	35	19	10	6	-	-	-	-
Muncitori agricoli	10	-	×	×	×	×	×	-	-	-	-	-	-	-	-
Membrii gospodăriilor agricole colective	11	3	×	×	×	×	×	3	2	-	1	-	-	-	-
Familii cu gospodării mici	12	4	×	×	×	×	×	4	-	1	3	-	-	-	-
Familii cu gospodării mijoci	13	-	×	×	×	×	×	-	-	-	-	-	-	-	-
Muncionari	14	6	×	×	×	×	×	6	2	2	2	-	-	-	-
Membrii organizațiilor cooperatiste	15	-	×	×	×	×	×	-	-	-	-	-	-	-	-
Membrii asociațiilor de cooperatori și asoc. comercianți	16	-	×	×	×	×	×	-	-	-	-	-	-	-	-
Liberi profesioniști	17	-	×	×	×	×	×	-	-	-	-	-	-	-	-
Alții	18	-	×	×	×	×	×	-	-	-	-	-	-	-	-
Alți muncitori, tehnici, artiști, etc. muncitori și alți elevi cu activitate profesională	19	-	×	×	×	×	×	-	-	-	-	-	-	-	-
Total din localitate	20	144	96	26	23	26	21	48	23	13	12	-	-	-	-
din alte localități	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Total la internate	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
la părinți sau rude	23	144	96	26	23	26	21	48	23	13	12	-	-	-	-
la gazdă	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Total din exterior	25	60	18	-	-	8	10	42	20	10	12	-	-	-	×

Dare de seamă statistică (1953)

„completeze la data de 20 septembrie în 4 exemplare, de către școlile de 4 ani, 7 ani, 10 ani, școlile medii serale și școlile pedagogice de învățători, educatoare și cursuri speciale, din care 3 exemplare se înaintează la Secțiunea de Învățământ a Raionului. Chiar sub antet se găseau șase câmpuri distincte, din care aflăm că Școala din Bujac a început cursurile la data de 14 septembrie 1953, nu are internat propriu, dar are organizație de pionieri. Organizația de pionieri are 3 detașamente și beneficiază de un instructor superior de pionieri. În schimb, fiind doar școală de 7 clase elementare, nu are organizație de U.T.M.⁵⁹ Există câte o clasă pentru fiecare nivel de învățământ, clasa I având un număr de 26 de elevi, dintre care 4 erau repetenți din anul precedent, clasa a II-a avea 23 de elevi, cu doi repetenți, clasa a III-a 26, cu 1 repetent, iar clasa a IV-a dispunea de 21 de elevi, dintre care trei erau repetenți din anul precedent. Clasele gimnaziale porneau de la clasa a V-a, care avea 22 de elevi, cu un repetent, clasa a VI-a cu 13 elevi, iar clasa a VII doar cu 12. Scăderea progresivă a numărului elevilor pe măsură ce aceștia înaintează în vârstă trebuie pusă pe faptul că existau destule fete care se măritau începând cu clasele „superioare” și abandonau școala. De asemenea, abandonul era destul de mare și în rândul băieților, ținuți pentru munca din gospodărie. Tot din această „dare de seamă” aflăm și o serie de date privind „originea socială” a elevilor. Astfel, 35 de elevi proveneau din categoria muncitorilor, 3 erau trecuți la rubrica „membrii gospodăriilor agricole colective”, 4 la cea care-i aduna pe „țărani cu gospodării mijlocii” și 6 veneau din familii de funcționari. Nu existau elevi din familii de liberi profesioniști (avocați, medici, farmaciști etc.), nici elevi de chiaburi, precum nici elevi care să provină din ultima rubrică: „industriași, mari comercianți și alte elemente exploatare.” Darea de seamă din anul școlar următor (1954-1955)⁶⁰ este total modificată. Se numește „Dare de seamă de stat” și nu mai cuprinde nici o rubrică politizată. Firește, nu din

⁵⁹ Uniunea Tineretului Muncitoresc, înaintașa Uniunii Tineretului Comunist.

⁶⁰ Arhiva LPS, *Darea de seamă de stat din anul școlar 1954-1955*.

cauză că ar fi dispărut organizațiile politice din școli, ci pentru că aceste structuri au început să-și țină o evidență separată. Nu se mai pomenește nici un cuvânt despre organizațiile de pionieri sau despre UTM-iști, ci doar date stricte despre situația școlară și despre mișcarea elevilor. În anul școlar 1954-1955 la Școala de 7 ani mixtă nr.12 erau 151 elevi dintre care 101 la clasele I-IV și 50 la clasele V-VII. Nu mai apare nici denumirea de Arad-Bujac, ci doar cea de Arad. Se păstrează însă informarea privind starea socială, de data aceasta pe un „borderou” separat, din care aflăm că în anul școlar 1955-1956 existau 36 de elevi care proveneau din mediul muncitoresc, 5 din mediul funcționăresc, patru cu părinții înscriși în Gospodăria Agricolă Colectivă, unul cu părinți trecuți la rubrica „Organizați în întovărașiri pentru lucrarea pământului în comun”, doi cu părinți comercianți, doi cu „gospodării mici” și unul, mijlocăș. Nu sunt menționați nici de data aceasta chiaburi sau „alte elemente exploataoare”, însă, dacă facem o comparație cu datele statistice raportate în urmă cu doi ani, constatăm că cetățenii din cartierul Bujac erau destul de „reticenți” în ceea ce privește înscrierea în colhozurile agricole. Pe de altă parte, un alt document ne vorbește despre situația la învățătură a elevilor bujecani. Cinci dintre aceștia aveau frecvența școlară sub 50% și se găseau în situația de a rămâne repetenți, iar 16 aveau rezultate slabe la învățătură, fiind amenințați, de asemenea, cu repetenția. Între anii 1955-1957, scriptele de cancelarie îl pomenesc ca director al Școlii din Bujac pe profesorul Ursu Pascu, între anii 1957-1962 este numită director profesoara Viorica Caciora, iar între anii 1962-1964 profesoara Emilia Vădășan. În anul școlar 1963-1964 Școala Generală Nr.9 Arad – cum se numea acum Școala din Bujac – avea 571 elevi dintre care 361 la clasele I-IV, iar 210 erau înscriși în învățământul gimnazial, la clasele V-VII.

În anul școlar 1964-1965 erau 656 elevi, din care 325 la clasele I-IV și 331 la clasele V-VII, iar ca director este numit profesorul Anastasiu Vaida, urmat de profesorul Mihai Gavrilă.

În anul școlar 1971-1972 școala avea un număr de 780 de elevi, dintre care 402 la clasele I-IV și 378 la clasele V-X. Este perioada învățământului obligatoriu de zece ani, iar spațiile școlare deveneau insuficiente. Așa se face că la Bujac a început construcția unui corp de clădire nou, format din parter, etajul I și etajul II, director fiind reputatul filolog arădean, prof. Iulian Negrilă, cel care avea să se afirme ulterior printr-o carieră universitară de excepție. Între timp s-au mai construit în 1963 o magazie și un atelier, care mai târziu va deveni o mică sală de sport.

Școala Generală Nr.9 Arad i-a avut între anii 1978 și 1991 ca directori pe Ilica Anton⁶¹, Mihăilescu Dumitru, Guzei Daniela și din 1991 până în prezent pe profesorul Mariș Tafie.

În anul 1989 Școala Generală Nr.9 avea 773 elevi, din care 414 la clasele I-IV și 359 la clasele V-X, iar în anul școlar 1999-2000 erau 523 elevi din care 288 la clasele I-IV și 235 la clasele V-VIII.

În 2010 Școala Generală Nr.9 Arad se comasează cu Liceul cu Profil Sportiv Arad și Clubul Școlar Sportiv Gloria Arad, rezultând o nouă structură LPS Arad, având sediul pe strada Independenței Nr.3: ciclul primar 5 clase cu 125 elevi, ciclul gimnazial 6 clase cu 141 elevi, ciclul liceal 12 clase cu 330 elevi, CSS Gloria 60 grupe cu 734 elevi, din care 30 de grupe începători cu 414 elevi, 19 grupe avansați cu 226 elevi, și 11 grupe de performanță cu 94 elevi, având ca director pe prof. Mariș Tafie și director adjunct pe prof. Tulescu Marika.

⁶¹ Ilica Anton, actualmente profesor universitar și decanul Facultății de Științe ale Educației din cadrul UAV Arad.

CAPITOLUL IV

Viața spirituală

4.1.Parohia Ortodoxă Română Arad-Bujac

Cercetarea istorică în vederea alcătuirii unei monografii locale, bisericești sau laice, are o puternică tradiție în spațiul românesc, în mod deosebit în Ardeal și în părțile vestice ale țării.

Începută la mijlocul secolului XIX, promovată de către Astra, prin despărțăminte la Asociațiuni, mediatizată în publicațiile românești ale vremii: „Foaia pentru minte, inimă și literatură” de la Brașov, „Familia” de la Oradea, „Telegraful Român” de la Sibiu sau „Biserica și Școala” de la Arad, mișcarea monografică locală are un profund caracter cultural-științific și patriotic-național.

Dezvoltarea istoriografiei românești prin A. D. Xenopol, N. Iorga, D. Onciul, C. Giurescu, Șt. Pascu, C. Doicoviciu dă un puternic impuls cercetării sistematice în arhive, dar și verificării izvoarelor istoriografice locale, a înscrisurilor vechi, a relatărilor locale consemnate în scris.

În plan ecleziastic, încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX, profesori de teologie sau preoți de țară din părțile arădene, își îndreaptă atenția asupra istoriei vieții bisericești din această zonă, valorificând un bogat material documentar, adunat din arhivele parohiilor, protopopiatelor sau ale episcopiei arădene.

Vasile Mangra, ajuns mitropolit al Transilvaniei (1850-1918), este primul istoric din aceste părți care adună, cercetează și publică manuscrise și tipăriri românești din secolele XVII-XVIII, întocmind și prima sinteză istorică, *Episcopia Aradului*, pe bază de documente, în care relevă continuitatea neîntreruptă a Episcopiei arădene și caracterul românesc al ierarhiei superioare bisericești din zona Mureșului Inferior și a Crișurilor, încă din secolele XV-XVI.⁶² Preoții profesori Septimiu Secula (1869-1912) și Teodor Botiș (1873-1940), de la Academia teologică din Arad, Nicolae Fîru (1873-1965), profesorul George Alexici (1864-1936), învățătorul Petru Vancu (1865-1925) etc., publică documente, schițe istorice sau monografii referitoare la trecutul unor instituții sau localități. Multe alte materiale documentare și schițe monografice au rămas în manuscris, în arhivele parohiale, fiind valorificate ulterior (Pr. Ioan Muntean, *Cronica parohiei Buhani*, 1908, continuată de Pr. Ioan Giurgiu, până în anul 1909 și de prot. St. Lungu, până în anul 1943, Pr. Valer Cristea, *Cronica parohiei Zimbru*, 1933; Ioan Ardelean, *Cronica parohiei Micalaca-Veche* etc.)⁶³

Cel care a adus o contribuție esențială la cunoașterea istoriei vieții bisericești din părțile arădene și bihorene este preotul și istoricul dr. Gheorghe Ciuhandu (1875-1947). Opera sa (lucrări istorice, canonic-juridice, culturale și teologice) se impune prin bogăția informației, profunzimea și diversitatea ideilor.

⁶² Pr.Dr. Pavel Vesa, *Episcopia Aradului, Istorie. Cultură. Mentalități. (1706-1918)*, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2006, p. 32.

⁶³ Arhiva parohiei Buhani, prot. Sebiș, actele 124/1906, 206/1907, Pr. Dr. P. Vesa, op. cit., p.35, idem, *Incursiuni în istoriografia ecleziastică arădeană*, ed. Gutenberg Univers, Arad, 2004, p. 98–99.

Pentru istoriografia bisericească locală, preotul Gheorghe Ciuhandu are marele merit de a fi impulsionat, vreme de peste trei decenii (1905-1938), în calitate de consilier la Secția școlară a Consistoriului din Arad, activitatea culturală, pastoral misionară și educațională a preoților și învățătorilor confesionali din Episcopia Aradului.

Părintele academician Prof. Dr. Mircea Păcurariu, prin excelență dascălul de Istoria Bisericii Ortodoxe Române al preoților arădeni formați la Institutul Teologic din Sibiu în a doua jumătate a secolului XX are, de asemenea, meritul de a fi stăruit, în cadrul orelor de seminar și prin articole și studii asupra importanței culegerii datelor monografice și întocmirii monografiilor parohiale.

În ultima perioadă, preotul arădean Dr. Pavel Vesa, autor, între alte lucrări de istorie eclesiastică al monumentalei monografii a Episcopiei Aradului, de la începuturi și până în vremurile noastre, este preocupat de valorificarea informațiilor istorice, bisericești, culturale etc. din arhivele parohiilor, din alte surse, în scopul alcătuirii monografiilor de parohii și localități.

Faptul că și alte instituții se preocupă astăzi de editarea monografiilor locale (Consiliul Județean, Primăriile locale, Școli, etc) nu poate decât să bucure. Odată alcătuite, chiar cu unele lacune, aceste monografii vor reprezenta pentru istoricul și cercetătorul calificat un izvor important de informare.

În linia mari prezenta monografie a Parohiei Ortodoxe Române Arad-Bujac se înscrie pe coordonatele clasice ale manierei în care este întocmită o monografie parohială. În cazul parohiilor noi din mediul urban, înființate în cartiere noi, unde până nu demult nu existau locuințe, cum este și parohia Bujac, este dificilă identificarea unui folclor local autentic, cu tradiții și obiceiuri specifice locului. Aceasta deoarece nu există o „vatră” a așezării, cu băștinași, cu tradiții, ci un conglomerat de oameni veniți din diferite părți, ruptți, mai mult sau mai puțin, de obiceiurile, datinile și folclorul din zona de proveniență, dar care se raportează, în continuare,

la acestea, încercând să le perpetueze sau să le impună în noul context. Din acest considerent nu am alocat în lucrare capitole dedicate tradițiilor sau obiceiurilor locale. Datorită faptului că monografia acoperă o perioadă relativ scurtă de timp, lucrarea a permis detalierea unor momente și evenimente, amintirea multor nume de persoane și prezentarea unor explicații amănunțite, în ideea că mulți dintre contemporani se vor regăsi în lucrare sau își vor aduce aminte de lucruri care, într-o ediție viitoare, vor putea completa cele acum prezentate.

Cartierul Arad-Bujac. repere geografice, etimologice și istorice

Parohia Ortodoxă Arad-Bujac este una dintre cele mai noi unități bisericești ortodoxe înființate pe raza municipiului Arad. Actele din arhivă și cronica parohiei dau posibilitate, fără prea mare efort, la cercetarea unor aspecte sau aflarea unor date ce ar interesa, fără a fi nevoie de o monografie. Din acest motiv întocmirea monografiei parohiale nu a constituit o necesitate stringentă pentru preoții parohiei, întreaga viață bisericească, economico-socială și culturală fiind „trăită”, cotidian de aceștia și de credincioșii care au întemeiat cartierul și parohia Arad Bujac, venind din diferite zone ale țării, (astăzi, mare majoritate, persoane la vârsta senectuții). Totuși, la opt decenii de la înființarea parohiei, și, mai ales în contextul unei binecuvântate inițiative a municipalității arădene și a Consiliului Județean, de a se scrie monografiile cartierelor Aradului, ne găsim în situația de a elabora prima monografie a parohiei, spre a completa – chiar și parțial – această lipsă pentru parohia noastră.

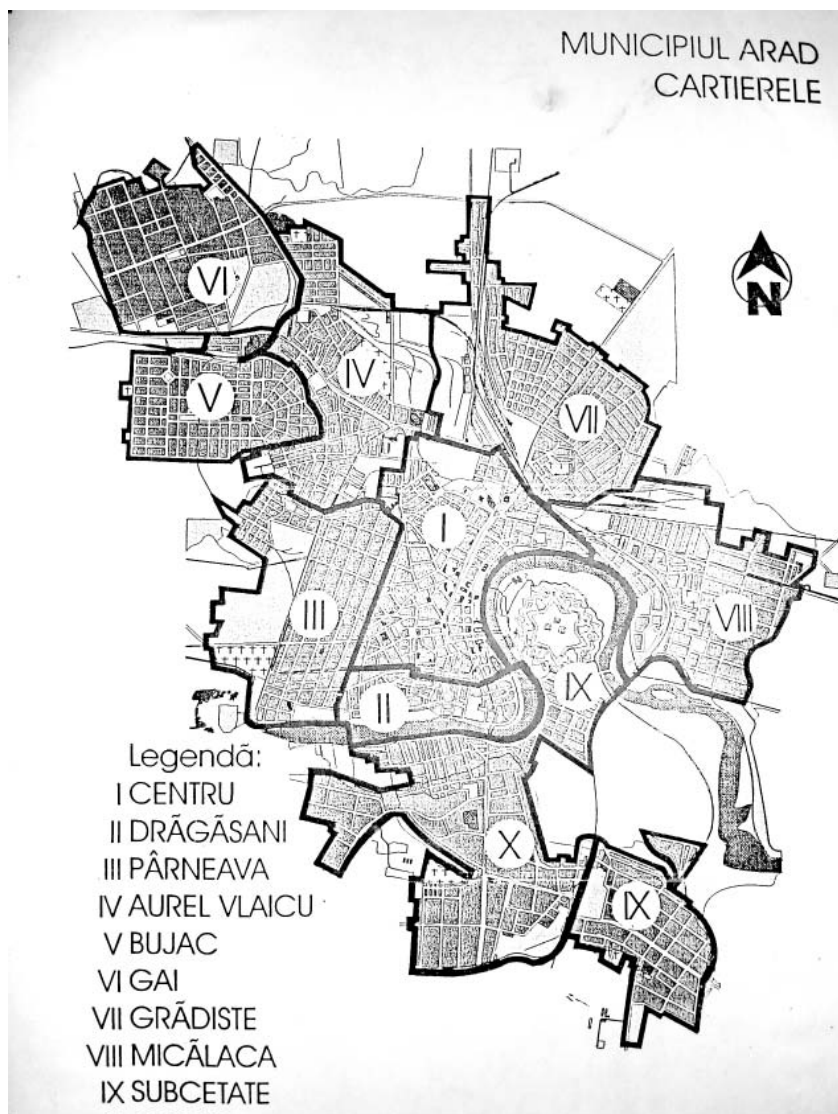
Monografia parohiei Arad-Bujac, așa cum o vom prezenta, nu are pretenția unei lucrări definitive, propunându-ne aceasta într-un viitor apropiat, ci se vrea doar o contribuție necesară la acțiunea festivă desfășurată în cadrul zilelor Aradului (19-21 august 2011), de inaugurare a cartierului Bujac, înveșmântat în haină nouă, cu rețele de canalizare și toate străzile asfaltate, un cartier modernizat, cu adevărat urban, de care ne simțim mândri

și pe care dorim să îl menținem pe viitor, sub toate aspectele, la standarde europene. Cartierul este situat geografic în partea de Nord-Vest a municipiului Arad. Limitele geografice ale cartierului Arad-Bujac sunt: **la Nord-Vest**; de la strada Dâmbovița, străzile Sever Bocu și Calea Aurel Vlaicu, de la barieră până la ieșirea din municipiu, spre Nădlac; **la Sud**, strada Libertății, de la arena Fulgerul și strada Orizontului; **la Est**, străzile Sever Bocu, și Ghioceilor, iar la **Vest** strada Dimitrie Țichindeal.

Din punct de vedere etimologic denumirea cartierului posibil să derive din cuvântul „bugeac”, de origine asiatică (l.turcă-bucak), cuvânt definit în DEX ca însemnând „ținut de stepă, brăzdat de văi adânci și seci și lipsit de ape curgătoare”. Tot atât de bine denumirea poate deriva din substantivul neutru „bulhac”, folosit și astăzi în Moldova, sinonim cu mlaștină mocirlă, smârc (cf. dicționar de sinonime). Motivația denumirii este plauzibilă deoarece terenul este lipsit de ape curgătoare și totodată terenul era foarte mlăștinos, stratul de apă freatică fiind la suprafață.

Deși cartierul este relativ nou, creat după prima reformă agrară din anul 1923, teritoriul cartierului Arad-Bujac a fost locuit din vremuri străvechi, fiind amintit în izvoare documentare. Este cunoscut faptul că Aradul de astăzi s-a constituit în timp ca așezare urbană compusă din mai multe așezări rurale, după unii 13 la număr, atestate documentar în anumite perioade care, fie s-au contopit, formând orașul actual, fie au dispărut. Între aceste așezări rurale, istoricii menționează și pe cea cu numele de *Abad*, pe care o localizează spre Bujacul de astăzi. Prima atestare a acestei așezări, *Abad*, pe care o vom considera drept precursora a Bujacului actual, o găsim la anul 1177, iar ultima atestare o găsim la anul 1405⁶⁴.

⁶⁴ G.Kovács, Supraviețuirea realităților social-politice românești în timpul expansiunii statului ungar, în vol. Aradul, permanență în istoria patriei, 1978, p.110; P. Hurezan, K. Geza, Aradul medieval. Centrul ecleziastic Comitatus în sec. XII-XVI, în vol. Arad. Monografia orașului, Ed. Nigredo, Arad, 1999, p. 63

Harta cartierelor Municipiului Arad

Dacă timp de câteva secole lipsesc atestări documentare despre existența unei populații stabile în vatra actualului cartier, numele „Bujac” se găsește în documente ca fiind atribuit terenului arabil

de aici, neted, mănos, cultivat, în special cu cereale, proprietatea „domnilor de pământ”. Astfel, prin intermediul trezoreriei sale de la Buda, împăratul habsburg Francisc I a cedat, la data de 9 februarie 1826, drepturile Erariului regal de percepere a veniturilor domeniului, „orașului cameral Arad și ale domeniului **Bujacul Mic**”, contra unei sume de 177.216 florini, pe care orașul îi plătea în scopul ridicării la rangul de oraș liber regal. Din nefericire suma nu era suficientă și Aradul mai avea de așteptat ca diploma de eliberare să fie semnată. până la 12 aprilie 1834. „Sărbătorile Aradului” pe care le aniversăm în acest an – și în cadrul lor, Sărbătoarea cartierului Bujac – au avut loc pentru prima dată în anul 1834 din 17 până în 28 august⁶⁵, în onoarea dobândirii statutului de oraș liber regesc.

La începutul secolului XX, datorită nevoilor municipalității și intereselor întreprinzătorilor, din extravilanul cu destinație de teren agricol, denumit Bujacul Mic, proprietate a baronesei Nopesa, se trece în intravilan terenul aferent cartierului actual și se sistematizează în sistemul radiar actual, în opinia noastră cea mai estetică reprezentare pe harta municipiului. Privit pe hartă, configurația cartierului duce cu gândul la forma unei biserici. Străzile converg spre centrul cartierului, actualul teren de sport, pe care în concepția proiectantului și trebuia să se ridice edificii de interes public: o biserică, o casă culturală și o casă parohială, care, împreună cu școala și cu grădinița de copii ar fi constituit centrul civic al cartierului.

Odată proiectat și sistematizat, cartierul va fi colonizat, **Bujacul** devenind astfel, al optulea cartier al Aradului (celelalte fiind: **Centru**, **Unghet** – alias Raț-fârtai, de la germanul Ratz-viertel, fostul cartier rascian, **Pârneava**, **Noua Colonie** (Grădiște), **Poltura**, **Șega** și **Gai**)⁶⁶.

⁶⁵ D. Demșea, *Eliberarea Economică*, în vol. Arad. *Monografia orașului*, p. 95-96

⁶⁶ Idem, *Extravilanul în secolul XIX*, în vol. Arad. *Monografia orașului*, p 99

Dacă la începutul secolului trecut locuințele din cartier erau destul de rare, în special ale muncitorilor de la Fabrica de Spirt și drojdie a Fraților Newman și ale țăranilor din *Pusta Bujac*, după primul război mondial, cartierul se extinde foarte mult, sub conducerea administrației românești. Până după al doilea Război mondial, cetățenii din diverse localități, se stabilesc în noul cartier. Cei mai mulți sunt din județul Arad, (Comlăuș, Semlac, Macea, Socodor, Șiria, Tălagiu, Chereluș, Șoimoș, Otlaca, Pilu, Dezna, Nădab, Pâncota, Buhani, Chișineu, Zărând, Tisa, etc.), dar vin locuitori și din alte județe (Ialomița, Cluj, Timiș, Bihor, Alba etc.). Din cercetarea conscripțiilor parohiei ortodoxe constatăm că, după anul 1920, respectiv după fixarea liniei de demarcație cu țara vecină, Ungaria, în Bujac se stabilesc foarte mulți români care s-au născut în localitățile românești rămase dincolo de frontieră: Giula, Bichiș, Micherechi, Chitighaz. În anul 1923, dintr-un total de 263 capi de familie ortodoxe, 37 erau născuți în Ungaria.

După al doilea Război mondial, până prin anul 1975, populația cartierului se completează cu cetățeni veniți în mod grupat din localitatea Bocicoel, județul Maramureș și din localități învecinate, precum și din județul Timiș, din satul Bunea-Mare, în apropiere de comuna Făget. Pe lângă aceștia, în cartierul Bujac se stabilesc și cetățeni din Moldova și din Oltenia, din părțile Dobrogei și din întregul Ardeal, iar în anii recentți și din străinătate: Italia, Germania, Republica Moldova etc.). Sistemul de construcție al locuințelor din cartier se leagă de o anumită tipologie, proprie cartierelor periferice ale așezărilor urbane, dar și localităților suburbane și anume case individuale, așezate pe locuri distincte, două sau trei geamuri la fațadă, poartă și gard închis, forma principală de locuințe ce s-a dezvoltat în perioada interbelică în Arad.

Construcțiile mai noi, de după anul 1990, executate după proiecte moderne reprezintă un peisaj în general plăcut, atrăgător, în imaginea de ansamblu a cartierului, cu excepțiile inerente („palate” executate în sfidarea arhitecturii și esteticului sau construcții din beton fără formă și utilitate).

Între edificiile emblematice ale cartierului (puține la număr) amintim: Liceul Sportiv (fosta Școală Generală numărul 9) din Strada Independenței, biserica ortodoxă română, cu hramul „Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul” din strada Suceava, locașul de rugăciune al cultului pentecostal, „Gloria”, din strada Gloriei, locașul de rugăciune al cultului baptist, „Golgota” din strada Dâmboviței, Complexul parohial ortodox din strada Independenței (casa parohială și Centrul Cultural „Sfântul Ierarh Nicolae”) din strada Independenței.

Biserica ortodoxă română Bujac

Locașul de rugăciune „Gloria” al Cultului Penticostal

Locașul de rugăciune „Golgota” al Cultului Baptist

Complexul parohial ortodox Arad-Bujac

Liceul Sportiv Arad

Intrat într-un grandios proiect de reabilitare a zonelor cu deficiențe majore la sistemul de canalizare, cu fonduri accesate de către Primăria Municipiului de la Banca Mondială și de asfaltare a tuturor străzilor, cartierul Arad-Bujac a traversat în anii 2008-2011 o veritabilă „schimbare la față”. Odată finalizate aceste lucrări, Bujacul devine unul dintre cele mai frumoase cartiere ale Aradului, prezentându-se locuitorilor și vizitatorilor la standarde europene moderne. Astfel „bugeacul” – ținut de stepă sau „bulhacul”, sinonim cu mlaștina sau smârcul, devenite Bujac, vor rămâne doar un toponim, fără a avea corespondent în realitățile vieții locuitorilor de astăzi și de mâine.

Din aceste considerente, vechea gară a cartierului, denumită de mulți ani gara **ARAD VEST**, ca o precursoră la tot ceea ce reprezintă astăzi cartierul Bujac în peisajul celorlalte cartiere și în ansamblul municipiului Arad, poate ar putea schimba după al său nume și numele iubitului nostru cartier.

Istoricul parohiei ortodoxe Arad-Bujac

Cea mai mare parte a vieții religioase a creștinului ortodox se desfășoară acolo unde își are domiciliul, adică în parohie. Sub aspect economic-administrativ parohia este comunitatea credincioșilor ortodocși, clerici și mireni, situați pe un anume teritoriu, condusă de un preot numit de ierarhul eparhiei de care aparține. Sub aspect religios, parohia este unitatea sau componenta cea mai mică a Bisericii locale, comunitatea bisericească în care este viu și lucrează harul lui Dumnezeu prin slujitorul (sau slujitorii) Lui și în care trebuie să se integreze orice creștin pentru a-și lucra și

Preotul prof. dr. Ilarion V. Felea,
întemeietorul parohiei și primul
ei administrator

dobândi mântuirea. Parohia este așadar, nu doar o unitate bisericească administrativă sau geografică, ci în primul rând o familie spirituală de credincioși grupați în jurul unui altar sau biserici și a unui preot.

Înainte de organizarea credincioșilor ortodocși ai cartierului Arad-Bujac în parohie de sine stătătoare, autonomă, aceștia erau încorporați parohiei Arad-Șega, care avea o biserică și preoți deservenți. Odată cu organizarea administrativă a cartierului și cu venirea masivă a „coloniștilor”, după prima reformă agrară (1923), parohia Șega I nu mai putea răspunde nevoilor vieții spirituale a credincioșilor din cartierul Arad-Bujac.

Cel care a pus bazele noii parohii, în sensul organizării demersurilor administrative, bisericești și civile, necesare înființării și buneii funcționari, a fost vrednicul de pomenire, preotul dr. Ilarion V. Felea.

Despre activitatea și personalitatea părintelui profesor martir Ilarion V. Felea există astăzi lucrări consacrate, care se pot consulta.

Părintele Ilarion V. Felea a funcționat ca preot la parohia Arad-Șega I, între anii 1930-1939, parohie desprinsă, ea însăși, din parohia Arad-Centru,⁶⁷ cu o biserică nouă de curând ridicată și cu sprijinul credincioșilor din Arad-Bujac, aparținători.

În înțelegere cu credincioșii cartierului Bujac și cu aprobarea unităților ierarhice superioare, protopopiatul Arad și Eparhia Aradului, părintele Ilarion V. Felea convoacă pentru data de 21 mai 1933, Adunarea parohială constituantă. Pentru că este semnificativ și important în istoricul Parohiei, prezentăm în continuare Tabelul capilor de familie care au fondat parohia Arad-Bujac, conform Conscripției parohiale din anul 1933:

⁶⁷ Tudor Demian, Preotul profesor Ilarion V. Felea (date biografice, biografie) în vol. Ilarion V. Felea, *Religia Culturii*, Editura Episcopiei Ortodoxe Române, Arad 1994, p.356

Nr. crt.	Nume și prenume cap familie	Ocupația	Locul nașterii	Vârsta	Adresa		Nr. pers.
					Strada	Nr.	
1.	Țigu Mihaiu	f. poștal	Pecica	58		Ghiocilor	2
2.	Zaslo Emil	brutar	Arad	21		Ghiocilor	2
3.	Stoian Vasile	f. poștal	Arad	41		Ghiocilor	5
4.	Pantea Gheorghe	muncitor	Macea	34		Ghiocilor	5
5.	Barna Ioan	C.F.R.	Socodor	33		E.Ungureanu	4
6.	Bosâncean Gheorghe	C.F.R.	Colonești	40		E.Ungureanu	3
7.	Cârlan Traian	C.F.R.	Șimand	32		Lăcrămioarelor	5
8.	Ardelean Romulus	C.F.R.	Brăhiliu	47		Lăcrămioarelor	3
9.	Mercea Petru	lăcătuș	Șimand	39		Ghiocilor	4
10.	Jilovan Gheorghe	muncitor	Ungaria	43		Ep.I.Papp	4
11.	Novac Mănăilă	C.F.R.	Pecica	42		Astra	3
12.	Opriș Spiridon	C.F.R.	Igrăș	44		Ghiocilor	2
13.	Stoica Pavel	C.F.R.	Comlauș	50		Ghiocilor	4
14.	Petcu Axentie	f. poștal	Pecica	39		Ghiocilor	3
15.	Necșa Gheorghe	C.F.R.	Agriș	38		Lăcrămioarelor	2
16.	Regulaș Ioan	pensionar	Troaș	35		Oedip	6
17.	văd.Boiașu Smaranda	casnică	Ialomîța	54		Sânzienelor	6
18.	Pută Ilie	C.F.R.	Pecica	43		T.Grozăvescu	3
19.	Herbei Nicolae	C.F.R.	Tomești	47		T.Grozăvescu	6
20.	Cristea Petru	C.F.R.	Comlauș	42		T.Grozăvescu	4

21.	Pepa Ioan	muncitor	Arad	78	Decebal	6	2
22.	Pop Ștefan	C.F.R.	Ungaria	33	București	24	4
23.	Filimon Ioan	C.F.R.	Arad	30	Macedoniei	2	2
24.	Stepan Gheorghe	sergent p.	Arad	43	Ctin.cel Mare	23	1
25.	Ardelean Ioan	ziuaș	Arad	46	Decebal	2	3
26.	Șimon Gheorghe	controlor	Arad	50	Ctin.cel Mare	11	1
27.	Neamțu Ioan	ușier	Șiria	38	Ctin.cel Mare	13	3
28.	Fericean Gheorghe	electrician	Arad	41	Ctin.cel Mare	12	3
29.	Purdei Gheorghe	ziuaș	Otlaca	66	Ctin.cel Mare	14	5
30.	Gurzu Gheorghe	ziuaș	Ungaria	35	Aviației	12	3
31.	Tulucan Teodor			30	Aviației	5	4
32.	Pâncotan Ioan	lăcătuș	Arad	45	Aviației	7	4
33.	Florea Petru	lăcătuș	Arad	35	Aviației	11	4
34.	Săcară Ilie	lăcătuș	Arad	39	Aviației	13	3
35.	Panaiot Sava	lăcătuș	Arad	42	Aviației	15	5
36.	Tămășdan Petru	C.F.R.	Pecica	37	Aviației	17	4
37.	Felnecan Gheorghe	C.F.R.	Arad	35	Aviației	21	5
38.	Guleș Uroș	vameș	Nădlac	29	Calea A.Vlaicu	263	3
39.	Popoviciu Ioan	comisar	Nădab	57	Calea A.Vlaicu	257	2
40.	Boar Ioan	măcelar	Arad	39	Calea A.Vlaicu		5
41.	Mureșan Vasile	funcționar	Jud.Someș	39	Calea A.Vlaicu	225	4
42.	Cocu Vasile	funcționar	Dej	38	Calea A.Vlaicu	237	1

43.	Fodor Sirmion văd.Curticean Liviu	șef de gară	Jud.Turda	50	Calea A.Vlaicu	224	1
44.	Faur Pavel	ziuaș	Arad	33	Calea A. Vlaicu	243	5
45.	Iosici Milan	ziuaș	Arad	29	Calea A. Vlaicu	245	4
46.	Brătoreanu Iosif	C.F.R.	Hd.	39	Letiția	1	4
47.	Brăteanu Marin	funcționar	j. Vlașca	40	București	29	3
48.	Lonceri Ștefan	ziuaș	Pecica	39	Sânzienelor	2	3
49.	Nazarie Dumitru	plugar	Macea	46	Sportului	6	6
50.	Macavei Gheorghe	ziuaș	A.Șaguna	59	Progresului	9	3
51.	Macavei Pavel	ziuaș	Tornea	37	Solomon	9	3
52.	Dulcean Mihai	ziuaș	Pâncota	61	Progresului	10	3
53.	Crișan Ioan	ziuaș	Ungaria	63	Progresului	11	5
54.	Varga Nicolae	C.F.R.	Arad	24	Progresului	11	2
55.	Dobrea Petru	ziuaș	Comlăuș	35	Progresului	17	4
56.	Isidor Sabin	lăcătuș	Arad	62	Progresului	23	3
57.	Otlăcan Ilie	ziuaș	Arad	48	Aurelian	4	2
58.	Truța Sava	ziuaș	Arad	41	Progresului	31	6
59.	Iovanov Elena	ziuaș	Arad	27	Leului	1	4
60.	Blaga Petru	plugar	Ungaria	38	Progresului	41	1
61.	soțul P.Nagy Sidonia		Otlaca	50	Mircea Vodă	22	4
62.	Borha Mihai	C.F.R.	Arad	28	Mircea Vodă	6	3
63.			Nădab	40	Diana	5	3

64.	sof. I.N. Berar Maria		Țebea	33	Orfeu	5	2
65.	Selegean Catia		Arad	42	Orfeu		3
66.	Mihucaş Irina		Buhani	39	T. Maiorescu	12	1
67.	Crăşan Ioan	ziuaş	Arad	41	Petru Maior	10	6
68.	Lasc Ştefan	ziuaş	Macea	77	Petru Maior		2
69.	Gomoiu Gheorghe	mecanic	Talagiu	40	Petru Maior	15	4
70.	Florea Sava	plugar	Şeitin	52	Petru Maior	18	3
71.	Oborchi Iuliana		Şoimoş	50	Petroniu	12	2
72.	Pleş Alexa	croitor	Nădlac	70	Petroniu	6	1
73.	Lucuţa Ioan	ziuaş	Curtici	32	Patroniu	2	6
74.	Bota Cornel	ziuaş	Arad	22	Petroniu	2	2
75.	Soţ. I.L. Maşa Elisaveta		Arad	37	Mimozelor	2	2
76.	Şiclovan Maria		Macea	28	A. Pumnu	18	1
77.	Filimon Mitru	plugar	Arad	51	Petru Maior	38	6
78.	Găicean Ioan	plugar	Arad	22	Petru Maior	38	2
79.	Gaudi Ioan	ziuaş	Micălaça	38	Herodot	12	5
80.	Văcar Ioan	ziuaş	Arad	39	Herodot	16	4
81.	s.l.S.Lefcovici Catia		Semlac	37	A. Pumnu	19	5
82.	Clai Ci Gheorghe	faur	Arad	49	A. Pumnu	40	4
83.	Maier Mihaiu	plugar	Şeitin	29	D. Ţichindeal	20	4
84.	Aldea Trifu	plugar	Semlac	31	Sălaş.Episcop.		3

85.	Măcean Ioan	plugar	Semlac	57	Progresului		4
86.	văd.I.Moldovan Vich.		Arad	57	T.Maiorescu	16	2
87.	Covaci Ioan	ziuaș	Arad	46	Petru Maior	6	4
88.	Selegean Petru	ziuaș	Arad	48	Petru Maior	2	5
89.	Șandru Dumitru	plugar	Seleuș	35	Progresului	3	3
90.	văd.Boar Sofia		Sântana	47	Independenței	26	2
91.	sof.I.I.Bongar Maria		Jud.Timiș	24	Independenței	26	2
92.	Pojar Ilie	aj.de urm.	Ungaria	48	I.Nădejde	2	5
93.	sof.I.D.Lazarov Maria		Arad	52	Emilian	2	1
94.	Dulcean Andrei	croitor	Ungaria	28	Emilian	2	3
95.	Trăilă Dumitru	ziuaș	Arad	31	Emilian	10	1
96.	Birău Pavel	plugar	Ungaria	59	A.Pumnu	41	4
97.	Berbecar Ioan	muncitor	Arad	26	A.Pumnu	41	2
98.	Silaghi Gheorghe	ziuaș	Jud.Bihor	37	Emilian	7	1
99.	Nodra Ilie	ziuaș	Ungaria	68	Emilian	14	4
100.	Beiușan Anton	fierar	Nădlac	63	Zânelor	8	1
101.	Lucaci Veturia		Arad	49	Zânelor	8	1
102.	Iepure Gheorghe	ziuaș	Ungaria	28	A.Pumnu	49	3
103.	Dehelean Gheorghe	ziuaș	Chereluș	30	A.Pumnu	51	3
104.	Panin Axente	ziuaș	Variaș	42	Zânelor	4	9

105.	Crișan Teodor	comerciant	Ungaria	46	I.Nădejde	10	6
106.	văd.Aluș Gheorghe		Ungaria	59	Zănelor	10	6
107.	Stan Petru	plugar	Ungaria	36	I.Nădejde	14	2
108.	văd. Mărcuș Petru		Ungaria	58	Garibaldi	1	2
109.	Bucur Teodor	plugar	Ungaria	65	Garibaldi	2	2
110.	Popon Sofron	plugar	Ungaria	37	Garibaldi	5	2
111.	Rotar Gheorghe	plugar	Ungaria	60	Garibaldi	6	5
112.	Tulcan Mihai	plugar	Ungaria	67	A.Pumnu	53	2
113.	Tulcan Mihai	plugar	Ungaria	32	A.Pumnu	53	3
114.	Tulcan Petru	plugar	Ungaria	28	A.Pumnu	53	3
115.	Becan Maxa	plugar	Ungaria	52	A.Pumnu	57	2
116.	Becan Gheorghe	plugar	Ungaria	28	A.Pumnu	57	1
117.	Panin Dumitru	plugar	Ungaria	73	A.Pumnu	61	2
118.	Becan Uroș	plugar	Ungaria	32	A.Pumnu	61	3
119.	Săbău Traian	sergent	Ungaria	32	Ulpiu		1
120.	Mărcuș Florița		Șiclău	29	Ulpiu		2
121.	Copaciu Gheorghe	plugar	Ungaria	58	A.Pumnu	71	2
122.	Copaciu Gheorghe	plugar	Ungaria	32	A.Pumnu	71	4
123.	Iovanov Petru	plugar	Arad	34	Orizontului		2
124.	Cioban Simion	birjar	Arad	34	Orizontului	28	3
125.	văd.h.Peptănar Ioan		Otlaca	56	Petroniu	46	4
126.	Balta Teodor	muncitor	Otlaca	24	Petroniu	46	3

127.	Păcurar Teodor	muncitor	Arad	27	Petroniu	46	3
128.	Dan Ștefan	plugar	Ungaria	44	Marnei	65	4
129.	Jiva Dimitrie	plugar	Ungaria	65	Marnei	70	5
130.	Georga Dimitrie	șofer	Ineu	31	Petroniu	48	4
131.	Borzan Gheorghe	plugar	Ungaria	55	Petroniu	40	2
132.	Bumbu Ioan	plugar	Roșia	32	Petroniu	36	4
133.	Dronca Ioan	tâmplar	Dezna	24	Petroniu	36	1
134.	Roman Ioan	plugar	Ungaria	30	T.Maiorescu	52	4
135.	Giurgiu Petru	funcționar	Hălmașiu	35	T.Maiorescu	49	1
136.	Roman Ilie	ziuaș	Arad	41	Marnei	41	6
137.	Tâmaș Lazar	ag.desinfec	Arad	32	Mircea Vodă	13	7
138.	Raicu Nicolae	tâmplar	Arad	25	Mircea Vodă	38	3
139.	Miculan Gheorghe	muncitor	Arad	40	Gloriei	25	2
140.	Don Teodor	ziuaș	Curtici	42	Gloriei	27	1
141.	Ponta Avram	birjar	Arad	29	Gloriei	33	4
142.	Damian Valeriu	înv.dir.	Brad	44	Școala Bujac		5
143.	Urcan Ioan	servit.șc.	Arad	27	Școala Bujac		2
144.	Fărcăș Nicolae	birjar	Arad	44	Independenței	18	2
145.	Ursa Simion	plugar	Petriș	27	Independenței	18	3
146.	Merla Ioan	ziuaș	Arad	47	Aurelian	9	3
147.	Lipitor Vasile	ziuaș	Arad	39	Sportului	16	2
148.	Pălincaș Ioan	ziuaș	Arad	57	Gloriei	19	4
149.	Lazarov Milan	birjar	Arad	38	Gloriei	11	6

150.	Rus Nicolae	ziuaș	Arad	39	Piața Bujac	8	5
151.	Ristin Teodor	birjar	Arad	49	Piața Bujac	7	4
152.	Tusca Petru	plugar	Ungaria	64	Mamei	36	4
153.	s.l.M.Domocoș Florica		Arad	30	Mamei	36	3
154.	Morar Gligor	muncitor	Chișineu	42	Rg. Buzdugan	12	5
155.	Popiti Florea	ziuaș	Arad	63	Mamei	23	3
156.	Șubert Pavel	pantofar	Tăgădău	39	Mamei	24	3
157.	Lorinț Ioan	muncitor	Arad	49	Mamei	25	2
158.	Petcovici Dimitrie	plugar	Arad	36	Aurelian	23	3
159.	Lingurar Lazar	ziuaș	Arad	70	V. Lucaciu	20	2
160.	Milincovici Vasile	muncitor	Arad	31	V. Lucaciu	20	2
161.	Bota Gheorghe	ziuaș	Arad	32	V. Lucaciu	18	4
162.	văd.Bunaș Veselina		Beiuș	77	Mamei	21	1
163.	Mermeț Teodor	ziuaș	Gurahonț	42	Mamei	21	8
164.	Vitcoviciu Iacob	ziuaș	Rusia	43	Aurelian	15	5
165.	Mărza Petru	C.F.R.	Arad	45	V.Lucaciu	12	3
166.	Sântean Petru	pantofar	Nădab	29	V.Lucaciu	12	2
167.	Budiu Ioan	croitor	Chișineu	24	V.Lucaciu	12	2
168.	Ponta Dimitrie	ziuaș	Timiș	39	Mamei	11	6
169.	Ardelean Gheorghe	plugar	Arad	25	Mamei	10	2
170.	Caracioni Ludovic	muncitor	Arad	47	Mamei	7	4

171.	Ghinza Antonie	bărbier	Bihor	35	Sportului	26	1
172.	Mugur Constantin	ziuaș	Cratova	32	Veneției	12	3
173.	Dreucean Traian	tâmplar	Covăsânt	37	Marnei	3	1
174.	Curtuțiu Ilie	C.F.R.	Arad	41	Veneției	8	4
175.	Ghiba Gheorghe	funcționar	Pâncota	30	Mircea Vodă	1	1
176.	Stoica Nicolae	muncitor	Ungaria	36	Mircea Vodă	2	3
177.	Berar Mihai	pantofari	Arad	45	C-tin cel Mare	8	4
178.	Pascu Ilie	vameș	Semlac	38	Diana	14	3
179.	Crestici Dimitrie	ziuaș	Arad	53	București	14	4
180.	Joe Ioan	polițist	Roșia	33	București	20	2
181.	Găiceanu Sava	birjar	Arad	40	Solomon	5	3
182.	Găiceanu Sava	ziuaș	Arad	40	Solomon	7	4
183.	Cociov Vasile	muncitor	Rusia	42	Ghiocellor		1
184.	Crasilov Pavel	muncitor	Rusia	37	Oborului	13	1
185.	Crăznic Traian	ziuaș	Șetin	31	Oborului	3	1
186.	Mihucaș Eudochia	pilăriță	Buhani	34	Ghiocellor	7	1
187.	Dulcean Gheorghe	rotar	Ungaria	34	Independenței	4	1
188.	Șiclovan Ilie	faur	Pecica	49	Gloriei	1	5
189.	văd.Morar Ioan Saveta		Șiria	47	Gloriei	1	4
190.	Găicean Aurel	ziuaș	Arad	22	Tiberiu	16	3
191.	Cociuban Ioan	polițist	Chișineu	38	Tiberiu	17	7
192.	Cioloș Precup	plugar	Bihor	48	Tiberiu		2

193.	Bogațan Arsenie soț I.I.Furman Saveta	zidar	Arad	52	Sânzienelor	55	3
194.	Crișan Gheorghe văd.Cădar Saveta	plugar	Arad	27	Sânzienelor	55	1
195.	Jivan Florea văd.I.Pantea Teodor	plugar	Seleuș Zărand	40 62	Sânzienelor Sânzienelor	51 51	3 1
196.	Onița Petru	ag.de urm.	Cintei	28	Sânzienelor	29	3
197.	Lazar Traian	dogar	Macea	44	Bonaparte	21	2
198.	Banciu Nicolae	ziuaș	Nădab	38	Sânzienelor	34	4
199.	Lipitor Gligor	funcționar	Ungaria	38	Bonaparte	10	1
200.	Luca Aurel	bărbier	Păuliș	34	Sânzienelor	47	1
201.	Păcurar Nicolae	muncitor	Arad	44	Sânzienelor	31	8
202.	Cefan Ioan	muncitor	Baliț	25	Câmpeni	1	3
203.	Șoica Alexandru	muncitor	Nădlac	39	Lăcrămioarelor	33	2
204.	Iovuța Samuil	muncitor	Ungaria	72	Lăcrămioarelor	30	1
205.	Junc Aurel	muncitor	Honișor	46	Lăcrămioarelor	30	2
206.	Nan Dimitrie	muncitor	Crocna	47	Lăcrămioarelor	37	1
207.	Nan Teodor	muncitor	Socodor	37	Lăcrămioarelor	35	2
208.	Colompar Ilie	zidar	Arad	53	Lăcrămioarelor	58	4
209.	Colompar Ștefan	ziuaș	Arad	51	Sânzienelor	40	3
210.	Biriș Ludovic	lăcătuș	Arad	48	Lăcrămioarelor	55	3
211.	Misucț Gheorghe	lăcătuș	Arad	24	Lăcrămioarelor	55	3
212.		ziuaș	Arad	35	Lăcrămioarelor	53	4
213.		ziuaș	Arad	50	Bonaparte	1	2
214.							

215.	Părăuan Aurel	C.F.R.	Săliște	30	Bonaparte	2	3
216.	Cernea Pavel	tâmplar	Șicula	37	Bonaparte	8	3
217.	Ardelean Dumitru	ziuaș	Arad	36	Lăcrămioarelor		4
218.	Silaghi Ioan	C.F.R.	Arad	53	S.Barbura	1	4
219.	Cioloș Gligor	ziuaș	Spinuș	51	Ghioceilor	57	5
220.	Cioloș Gligor	ziuaș	Arad	25	Ghioceilor	72	2
221.	Tomuța Gheorghe	ziuaș	Arad	42	Ghioceilor	72	4
222.	Iancu Mihaiu	ziuaș	Lupșa	39	Ghioceilor	76	3
223.	Ungurean Aurel	ziuaș	Arad	30	Ghioceilor	71	3
224.	Băștean Dumitru	ziuaș	Săvârșin	40	Bonaparte		4
225.	Vereșan Nicolae	ziuaș	Sân.Mic	30	S.Barbura	4	3
226.	Breban Gheorghe	invalid	Arad	60	Țebei	5	2
227.	Maier Dumitru	lăcătuș	Arad	48	S. Barbura	6	3
228.	Boja Teodor	lăcătuș	Măderat	26	S.Barbura	6	2
229.	Nădlăcan Iosif	lăcătuș	Arad	39	8 Iunie	14	3
230.	Breban Mihaiu	tâmplar	Arad	44	8 Iunie	16	2
231.	Muneranș Constantin	tâmplar	Pecica	35	Tiberiu	12	2
232.	Lăzărescu Mihaiu	ziuaș	Ghioroc	47	Orizontului	4	1
233.	Diaconescu Aurel	plutonier	Gorj	31	Ghioceilor	39	2
234.	Pinter Ioan	fact.poștal	Bihor	56	Sânzienelor	20	1
235.	Roman Gligor	restaurator	Bolovan	30	Veneției	1	2
236.	Boroș Terezia		Ungaria	16	Veneției	1	2
237.	Dobra Maria		Comlăuș	27	V.Lucaciu	6	1

238.	Boar Ioan	plugar	Arad	68	Ghiocailor	61	1
239.	Paphazi Athil	plugar	Secaș	43	Independenței	8	1
240.	Tomuța Gheorghe	plugar	Ungaria	43	Independenței	6	4
241.	Arsa Vasile	strungar	Arad	30	Sportului	23	1
242.	Gherman Ioan	pantofar	Arad	26	Sportului	19	1
243.	Fărcăș Moise	muncitor	Arad	58	Sportului	8	2
244.	Drecin Emil	lăcătuș	Arad	34	Sportului	9	1
245.	văd.Pilan Floarea	casnică	Otlaca	42	Lăcrămioarelor	49	2
246.	Popa Petru	tâmplar	Arad		S. Barbura	2	3
247.	Gherman Nicolae	birjar	Arad	38	Solomon	11	1
248.	văd.Gherman Nicolae		Arad	76	Solomon	11	1
249.	Dărau Ioan	ziuaș	Tisa	53	Diana	11	2
250.	Rediș Mihaiu	lăcătuș	Macea	30	8 Iunie	18	3

Lucrările Adunării Parohiale s-au desfășurat într-o sală din localul Școlii din Bujac, după Slujba de Te-Deum, oficiată după Utrenie. Au fost prezenți 29 de membri, număr suficient pentru a putea lua hotărâri valide

Președintele Adunării Parohiale a fost preot dr. Ilarion V. Felea, notar (secretar) învățătorul director Valeriu Damian, iar bărbați de încredere au fost Ilie Pojar și Ioan Regulaș.

Într-o scurtă alocuțiune părintele dr. Ilarion V. Felea anunță scopul întrunirii Adunării parohiale și consultă Adunarea parohială „dacă vrea ca Bujacul să se organizeze ca parohie independentă de Șega sau Gai, cu organisme parohiale proprii”. Adunarea hotărăște în unanimitate organizarea în parohie de sine stătătoare.

Tot în acea ședință s-a precedat la alegerea Consiliului parohial. Comisia de conducere propusă și aleasă a fost aceasta: Pojar Ilie, Rotar Gheorghe, Neamțu Ioan, Crișan Teodor și Petcu Alexie. Aceștia au întocmit o listă de membrii pentru a fi aleși în Consiliul parohial, compusă din următorii credincioși:

1. Valer Damian, domiciliat în clădirea Școlii
2. Borha Mihai, str. Diana, nr. 4
3. Puta Ilie, str. Grozăvescu nr. 7
4. Onița Petru, str. Sânzienelor nr. 34
5. Stoia Pavel, str. Ghiocailor nr.12
6. Becan Macsa, str. A.Pumnu nr.57
7. Regulaș Ioan, str. Oedip nr.2
8. Popon Sofron, str. Garibaldi nr.5
9. Rostof Gheorghe, str. Garibaldi nr.6
10. Ardelean Dionisie, str. Lăcrimioarelor nr.6

Ca supleanți au fost propuși:

1. Dulcean Andrei, str. Emilian nr.2
2. Opriș Spiridon, str. Ghiocailor nr.8
3. Tulcan Mihai, str. A. Pumnu nr.55
4. Petcu Axentie, str. Ghiocailor nr.19

Votul a fost nominal, cei 29 de membrii cu drept de vot, prezenți la ședință, au votat lista „în unanimitate”. Tot în această ședință au fost aleși ca epitropi:

1. Pojar Ilie, strada I. Nădejde nr.2
2. Neamțu Ioan, strada Constantin Cel Mare nr.13
3. Popa Petru, strada S. Barbura nr.2.

La data de 15 iunie 1933 Consiliul este convocat pentru ședința de constituire.

Sub președinția preotului dr. Ilarion V. Felea, membrii Consiliului parohial aleg dintre ei pe învățătorul Valentin Damian secretar, pentru a redacta procesele verbale și desemnează ca și cântăreț bisericesc (cantor) pe Teodor Crișan care intră și în Consiliul parohial, ca membru de drept. Astfel, sub aspect administrativ bisericesc parohia Arad-Bujac se consideră constituită.

În perioadă imediată se fac demersuri pentru recunoașterea parohiei de către stat ca independentă, pentru a beneficia de sesia parohială destinată prin reforma agrară și a trece salarizarea preotului paroh în Bugetul de stat. Acest demers este adresat Ministrului Instrucțiunii Publice, Cultelor și Artelor prin Consiliul eparhial al Episcopiei Aradului, la 9 octombrie 1933.⁶⁸

Memoriul membrilor Consiliului parohial este motivat de considerente administrative: „suburbia aceasta este foarte mare și zi de zi crește iar locuitorii se vor înmulți”, dar și din considerente de ordin spiritual-patriotic: „majoritatea populației fiind români ortodocși, de ocupații diverse, funcționari, ceferiști, muncitori, ziuiași etc., care nu trebuie lăsați pradă curentelor noi de gândire, curente cari se îndreaptă împotriva Bisericii noastre în mod direct, însă în mod indirect ele lucrează la zdruncinarea neamului și a statului nostru românesc.”⁶⁹

Un memoriu asemănător este trimis Ministrului Instrucțiunii Publice și Cultelor, în numele credincioșilor parohiei.

⁶⁸ Arhiva Episcopiei Ortodoxe a Aradului(în continuare AEOA) Actul nr.6211/1935

⁶⁹ idem

Până la primirea unui răspuns, sub îndrumarea părintelui Ilarion V. Felea, înlocuit uneori la slujbe de părintele Sabin Mi-
huțiu de la parohia Șega, credincioșii amenajează într-o sală de
curs a școlii primare din cartier o capelă, pe care o dotează cu cele
trebuitoare pentru săvârșirea Sfintei Liturghii: 1 tetrapod, icoana
Sf. Învieri, 1 sfeșnic, 3 mese cu 3 mășarițe și 1 lighean pentru
botez⁷⁰.

Tot în această perioadă din banii epitropiei este cumpărat de
la parohia Șega, vechiul iconostas, cu suma de 800 lei.⁷¹ Pentru
dotarea capelei epitropia cumpără, la începutul anului 1934 o
Psaltire, un Triod și un ceaslov⁷², odăjdii pentru înmormântare și
slujire în post⁷³, odăjdii luminate, un Penticostar, o dveră, covor
în capelă.⁷⁴

Încă din primele luni de la constituirea parohiei, Consiliul pa-
rohial propune, iar Adunarea parohială aprobă, contribuția anuală
benevolă pentru salarizarea viitorului preot: 40 de lei de cap de
familie, stabilindu-se două criterii de plată, după starea materială
a membrilor: 50 de lei pentru cei mai înstăriți și 30 de lei pentru
cei cu venituri mai modeste, conform conspectului întocmit și
aprobat în plenul Adunării parohiale din 24 septembrie 1933.

Anul 1933 înseamnă pentru credincioșii tinerei parohii Arad-
Bujac și dobândirea cimitirului parohial care ființa deja în partea de
nord-vest a parohiei. La solicitarea Consiliului parohial, Primăria
Municipiului Arad, prin decizia nr. 23791/1933, cedează Cimitirul
Bujac, Parohiei Ortodoxe Române Arad-Bujac, cu obligația din
partea Consiliului parohial de a se îngriji de plantarea unor arbori
și îngrijirea terenului de aprox. 2 ha.⁷⁵

⁷⁰ Arhiva Parohiei Ort. Rom. Arad-Bujac, (în continuare APB), Registrul
Proceselor verbale ale Adunării Parohiale și ale Consiliului Parohial (în
continuare RP-V), 1933-1937 p.13.

⁷¹ APB, RP-V, 1933-1937, p.14.

⁷² APB, RP-V, 1933-1937, p.19.

⁷³ APB, RP-V, 1933-1937, p.24.

⁷⁴ idem

⁷⁵ Arhiva Parohiei Ort. Rom. Arad-Bujac R P-V, 1933-1937, p.15

Acest cimitir a fost socotit ca fiind al cartierului Arad-Bujac încă de la înființarea acestuia. Pentru că se întindea pe o suprafață mare, cimitirul a fost dat anual în arendă, iar banii obținuți au fost folosiți, până în anul 1933 de către parohia Șega. Părintele Ilarion V. Felea, în ședința Consiliului parohial Bujac din 26 ianuarie 1934 propune, iar Consiliul aprobă, ca în compensația banilor pentru arenda cimitirului din anii anteriori anului 1930, intrați în gestiunea parohiei Șega și folosiți pentru zidirea bisericii de aici, parohia Bujac să primească definitiv, cu drept de proprietate de la această parohie, clopotul capelei și Apostolul.⁷⁶ Clopotul capelei a chemat credincioșii la slujbe, și a tras după cei răposați până în ziua de 16 octombrie a anului 1945, când „a fost ridicat de doi ostași din armata sovietică în fața preotului care a stăruit de a fi lăsat clopotul la loc, dar fără nici un rezultat... s-a făcut intervenție la Primăria municipiului Arad, intervenție la comandamentul sovietic pentru restituirea clopotului, dar subalternii n-au executat ordinul superiorilor și astfel clopotul a fost dus din Arad, odată cu plecarea artileriei antiaerene sovietice din Pusta Daniel– 10 dec. 1944...”⁷⁷

Părintele Ilarion V. Felea, cel care a inițiat și dus la bun sfârșit înființarea și organizarea noii parohii, asigură serviciile religioase și nevoile spirituale ale credincioșilor din Bujac până la data de 18 martie 1934, când este instalat în parohie părintele Traian Tătaru, primul preot titular al parohiei Arad-Bujac. Este numit la cererea credincioșilor cu data de 1 octombrie 1933 ca administrator parohial⁷⁸. Cu adresa nr. 216281/21141, Ministerul Cultelor și Artelor aprobă, la 14 decembrie 1934, înființarea parohiei și recunoaște preotul paroh cu salariu bugetar.

Preotul Traian Tătaru s-a născut la 27 decembrie 1907 în localitatea Șimand, jud. Arad. A absolvit Școala Superioară de Comerț Arad și Academia Teologică din Arad, ca student ordinar.

⁷⁶ APB, R P-V 1933-1937, p.20

⁷⁷ APB, R P-V, 1938– 1948, p.131

⁷⁸ EORA, Actul nr. 6237/1933

Hirotonit preot de către episcopul Ioan I. Papp, pe seama parohiei Arad-Bujac, păstorește aici până la 31 decembrie 1972, când și-a încetat activitatea prin pensionare. A trecut la cele veșnice în anul 1990, la vârsta de 83 de ani, fiind înmormântat în cimitirul Eternitatea.

În timpul păstoririi părintelui Traian Tătaru, parohia s-a consolidat, dar a și trecut prin momente de încercare, datorate instaurării regimului comunist în România. Actele și însemnările din arhiva parohiei, arhivă care dă mărturie despre modul ordonat, competent și deplin responsabil în care părintele Tătaru a condus oficiul parohial în toată perioada cât a păstorit, consemnează evenimente și momente importante din istoria vieții religioase a credincioșilor de aici.

După preluarea conducerii parohiei, cea dintâi grija a tânărului preot a fost obținerea unui teren pentru edificarea unui locaș de cult.

Încă de la înființare, serviciile religioase pentru credincioșii parohiei se desfășurau într-o capelă amenajată dintr-o sală de clasă a școlii primare din cartier, situată în strada Independenței nr. 3. O contribuție la obținerea aprobărilor pe linie școlară credem că a avut-o și directorul școlii, învățătorul Valeriu Damian, despre care știm că era născut în Brad, jud. Hunedoara, în anul 1889, era căsătorit la data înființării parohiei și avea trei copii.⁷⁹ A făcut parte din primul Consiliu parohial, iar în anul 1936 a deținut și funcția de epitrop I. Este o prezență constantă în viața spirituală a parohiei.

Cu toată osteneala preotului și a enoriașului de a avea un locaș de cult, sfintele slujbe s-au desfășurat în această capelă până în anul 1948.

La solicitarea preotului și a credincioșilor parohiei, în anul 1938 primăria municipiului Arad donează Parohiei Ortodoxe Române Arad-Bujac un teren în intravilan, situat în centrul cartierului, pe strada Independenței nr. 1 și 1A, în suprafață de 1 jugăr cadastral și

⁷⁹ APB, act nr.1/1933.

235 stânjeni pătrați (5800 mp) în scopul construirii unei bisericii, a unei case parohiale și a unei case culturale.⁸⁰ Cel de-al 2-lea Război Mondial a făcut imposibilă edificarea acestor obiective în perioada imediată.

Deși în plin război, în anul 1943 Primăria Municipiului Arad, cu adresa numărul 10125/1943, comunică Episcopiei Aradului că donează Parohiei Arad-Bujac, 100.000 bucăți cărămidă, în vederea construirii bisericii.⁸¹ Credincioșii transportă și depozitează aceste cărămizi pe terenul primit. Parohia adaugă alte materiale: piatră de codru, var, lemn de construcție, pregătindu-se pentru edificarea locașului de cult.

Potrivit înțelegerii dintre Episcopia Aradului și Primăria Municipiului Arad, edificarea bisericii este prevăzută în planul urbanistic pentru anul 1945, dar lucrările nu încep din cauza războiului. Dorința preotului și credincioșilor de a avea un locaș de cult nu a încetat niciodată.

În anul 1948, conducerea Școlii primare Bujac și Inspectoratul Școlar județean cer parohiei evacuarea sălii de clasă în care se țineau slujbele religioase încă din anul 1933, de la înființarea parohiei.⁸²

În înțelegere cu Centrul eparhial și la îndrumarea PS Andrei Magieru, preotul Traian Tătaru propune consiliului parohial edificarea unei capele și a locuinței pentru preot, pe terenul din str. Independenței nr. 1, urmând a se consulta arhitectul Sfintei Episcopii.⁸³

Deoarece Inspectoratul Școlar Arad, către care se făcuseră demersuri și Conducerea Școlii primare nr. 24 Bujac nu revin asupra hotărârii, cu data 15 septembrie 1948, neexistând nicio altă locație mai corespunzătoare, slujbele religioase pentru credincioșii parohiei se vor oficia într-o capelă amenajată într-un fost staul de

⁸⁰ APB, actul 37/1938, „Contract de Donațiune”

⁸¹ AEOA, act 2148/1943

⁸² APB adresa nr 246/6 sept. 1948, R.P-V 1938-1948 p.182-183.

⁸³ APB, R.P-V 1938-1948 p. 143.

oi al locuinței părintelui Tătaru, din strada Independenței nr. 10, cu dimensiunile de 11 m lungime, 4,50 m lățime și 2,70 m înălțime.⁸⁴ Vreme de 28 de ani, până la 18 aprilie 1976, în aceasta capelă credincioșii parohiei au participat la sfintele slujbe în duminici și sărbători, s-au cununat, și-au botezat copiii, mereu cu nădejdea că odată vor avea o biserică a lor.

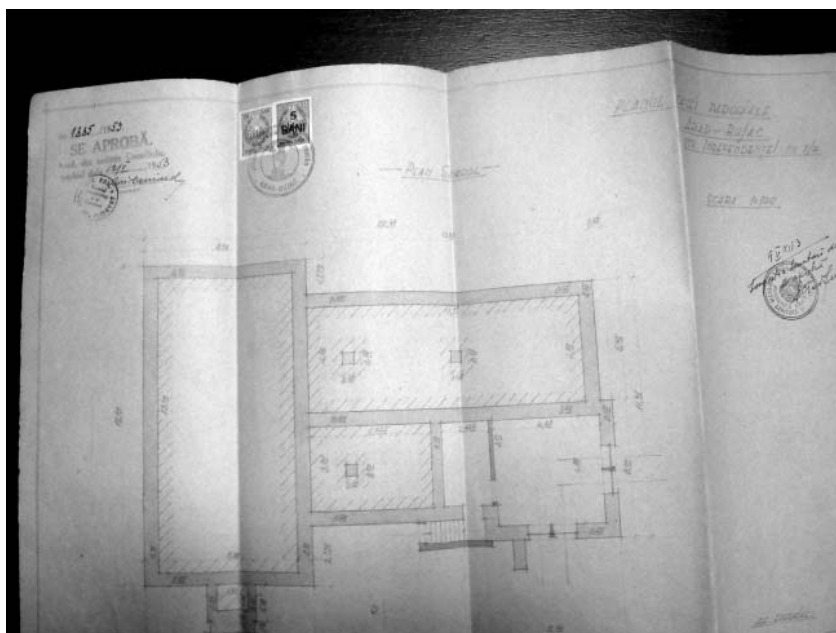
În anul 1948, imediat după instaurarea noii orânduiri, parohia solicită Sfatului Popular al Municipiului Arad autorizație de construcție, depunând în acest sens dosarul cu proiectul de construcție, deviz și întreaga documentație necesară, fără a primi vreun răspuns. Pe fondul unor vădite tracasări și șicanări din partea municipalității, parohia depune din nou la Sfatul Popular Arad, al doilea set de dosare, în vederea obținerii autorizației de construcție. Cu toate intervențiile făcute de către preotul Traian Tătaru și corporațiile parohiale, precum și de Episcopia Aradului, la toate forurile, nu se primește nici de această dată un răspuns.⁸⁵

În urma unor recomandări verbale primite de partea municipalității în anul 1953, parohia, în dorința edificării unei biserici, schimbă strategia, depunând la Primărie un dosar pentru edificarea, pe terenul primit, a unei case parohiale cu o sală pentru ședințe (capelă), cu dimensiunea de 14/7 m, pentru care se obține autorizația legală. Imediat credincioșii încep lucrările de construcție prin săparea fundației, verificarea lucrărilor fiind efectuată de către arhitectul episcopiei, la 5 iulie 1953, urmând ca a doua zi să înceapă turnarea fundației. În dimineața zilei, când totul era pregătit, materialele cumpărate, lucrătorii gata de începerea activităților, preotul Traian Tătaru, este somat verbal să oprească activitatea, iar la 9 iulie 1953, parohiei i se pune în vedere, în scris: „a sista imediat lucrările la clădirea din Bujac, str. Independenței nr. 1/A, întrucât prin deciziunea noastră... am anulat autorizația de construcție...”⁸⁶

⁸⁴ APB, Pr. G. Popovici, Istoricul Parohiei Bujac, mss, 2 file, datat 22.06.1982.

⁸⁵ APB, act 19/1965, Memoriul preotului Traian Tătaru.

⁸⁶ AEOA, actul nr. 2742/31.07.1953, APB, dosar 1953.

Proiect capelă și casă, 1953

Toate demersurile ulterioare s-au dovedit fără folos. În anul 1956, pentru demersurile făcute Sfatului Popular, Procuraturii, Consiliului de Miniștrii și altor foruri, părintele Traian Tătaru este amenințat cu trimiterea la închisoare.

În anul 1961 prin actul nr. 690/1961 Episcopia Aradului comunică parohiei Bujac adresa Sfatului Popular al orașului Arad – Secțiunea Învățământ și Cultură nr.189/1961, „spre luare la cunoștință și rezolvare favorabilă a cauzei, solicitarea de predare a terenului obținut în 1938: „Având în vedere Hotărârile Congresului al III-lea a P.M.R. privind dezvoltarea în viitor a învățământului și culturii, prin prezenta vă rugăm să binevoiți a consimți trecerea în proprietatea Sfatului Popular al orașului Arad, Secțiunea învățământ și cultură a terenului viran din str. Independenței, din cartierul Bujac, în vederea construirii unui cămin cultural și a dezvoltării școlii de șapte ani nr. 9. Ne va fi depusă hotărârea

corporatiunilor parohiale spre a hotărî în cauză”.⁸⁷ Revoltați, dar și speriați, preotul și Consiliul parohial, pentru a nu suporta consecințe, recurg la o stratagemă: anunță episcopia despre numărul incomplet al membrilor Consiliului Parohial la ședința din 26 februarie 1961 necesar luării unei hotărâri valide și cer convocarea Adunării parohiale pentru 12 martie 1961 și totodată trimiterea unui delegat de la Centrul eparhial care să prezideze lucrările” pentru ca atât Consiliul parohial cât și preotul paroh să nu fie bănuți de infidelitate, nici de o parte nici de alta, adică nici în parohie printre enoriași și nici de organele superioare bisericești și administrative, cum se întâmplă mai ales în asemenea cazuri”.⁸⁸

„Cuminiț” de cei mari și amenințat, conștient de mașinațiile celor ce nu voiau în ruptul capului edificarea bisericii pe acel teren și care, se vede că erau destul de influenți, părintele Traian Tătaru se vede obligat să prezideze totuși ședința Adunării Parohiale din 12 martie 1961 și să „lămurească” credincioșii că trebuie să hotărască cedarea terenului către Primărie. Lasă, însă, dovezi scrise evidente, de netăgăduit, că atât el cât și enoriașii erau victimele unei preluări abuzive, dictatoriale. Pe aceste dovezi și pe mărturiile celor care au trăit acele momente s-a bazat acțiunea de revendicare a terenului deschisă de către Parohie în anul 2000, care a avut drept final irevocabil restabilirea stării CF anterioare preluării abuzive și retrocedarea terenului proprietarului tabular, Parohia Ortodoxă Arad-Bujac.

Dovadă că preotul Tătar nu a fost un fricos sau un dezinteresat stă și faptul că în anul 1965 încă mai face demersuri la Primărie pentru retrocedarea terenului.⁸⁹ Văzând că nu este lăsat să întrepreindă nimic pe terenul în cauză, că totul a fost pus la cale în mod deliberat pentru stoparea construirii bisericii ortodoxe și că nu se dorește edificarea unui cămin cultural, cum se scria în somația de a ceda terenul (era absurd să accepte cultul penticostal

⁸⁷ APB, actul nr. 4/1961 și R.P-V, 1959-1965, p.81.

⁸⁸ APB, R.P-V 1959-1965 p.82.

⁸⁹ APB, act 20/ 9 iulie 1965.

un cămin cultural pe acest teren, în apropierea adunării lor, când nu a acceptat o biserică) preotul Tătaru lupta în continuare cu un regim ostil și cu răutatea oamenilor.

În anul 1967, când regimul comunist-ateu era în apogeu și speranțele retrocedării terenului alocat construirii bisericii se năruiau, parohia cumpără intravilanul din str. Suceava nr. 3 (CF 602 nr. top. 1/C. 1. a. 1. 4. a. 1C/561), în suprafață de 1080 mp, proprietatea lui Tinca Rada și Tinca Elena, domiciliați în strada Sportului nr. 5, cu suma de 25.000 lei,⁹⁰ nu pentru construirea bisericii – întrucât nu intuiau vreo șansă în acest sens, ci pentru edificarea unei case parohiale.⁹¹ Era un teren care nu-și găsea cumpărător, cu gropi adânci, pline cu apă, de unde s-a confecționat cărămida pentru școala veche, poziționat lateral față de centrul cartierului.

Totuși gândul preotului și al parohienilor era de a construi biserica. O ultimă tentativă de a aduce construcția bisericii pe un teren din centrul cartierului, printr-un schimb între terenul, de acum proprietatea parohiei, din str. Suceava nr. 3 și terenul cu casă, proprietatea credinciosului Gheorghe Petraș, din str. Independenței nr. 22 se consumă la începutul anului 1971. Încercarea eșuează tot datorită intervenției organelor de partid și de stat care, de data aceasta, prin Departamentul Cultelor și prin Sfatul Popular Arad, resping schimbul de terenuri pe motiv că zona este prevăzută pentru sistematizare, iar schimburile interzise.⁹²

După epuizarea tuturor încercărilor de a situa biserica parohială pe axul central al cartierului preotul și corporațiile parohiale se concentrează asupra demarării construirii bisericii pe amplasamentul din str. Suceava nr. 3. Astfel, în anul 1971 s-a obținut Autorizația de construcție (nr. 1766/1971) eliberată de Consiliul Popular Arad, pe baza documentației întocmită de Francisc Tritthaler, arhitectul Sfintei Episcopii a Aradului.

⁹⁰ Idem.

⁹¹ APB, act 25/1967.

⁹² APB, R.P-V 1966-1971, p. 69.

Lucrările încep la data de 28 ianuarie 1972 în prezența arhitecților Episcopiei Aradului, F. Tritthaler și Gh. Bratiloveanu, a preotului Ioan Popa, Consilier Economic la Centrul eparhial, fiu al parohiei Arad-Bujac, a preotului Traian Tătaru și a constructorului Aurel Popescu. Din cauza unor vicii ascunse ale terenului (strat de apă freatică la adâncimea de 2 m, nisip și pietriș care determină surparea șanțurilor etc.) lucrările sunt sistate la data de 8 februarie. Se reiau la 12 aprilie, cu un alt executant, meșterul zidar Mihai Bedeleanu din cartierul Grădiște, care va executa lucrările de trasare, săpături și fundații, până la cota zero.

Ajuns la vârsta pensionării, obosit de bătăliile pe care le-a dus ca un ostaș credincios pe câmpul de luptă al slujirii lui Hristos, conștient de volumul de muncă ce îi stătea în față, de greutatea procurării materialelor și de lipsa de fonduri, poate și întristat de puținul sprijin care i se dădea, părintele Traian Tătaru își cere pensionarea, care îi este aprobată cu data de 31 dec. 1972.

În cei peste 39 de ani de păstorire (1 oct. 1933 – 31 dec. 1972), părintele Traian Tătaru a fost un bun chivernisitor al bunurilor parohiale, un administrator onest, corect și ordonat, totodată un păstor cu multă râvnă față de nevoile spirituale ale credincioșilor încredințați spre păstorire. Fire dârză, părintele Traian Tătaru a apărut cu demnitate și curaj valorile Bisericii străbune, materiale și spirituale, în vremuri tulburi cum au fost cele din timpul celui de-al Doilea Război Mondial, s-au cele de instaurare a regimului comunist.

Parohia Arad-Bujac între anii 1973-1990.

Preotul Gheorghe Popovici

Înaltpreasfințitul Teoctist, episcopul de atunci al eparhiei Aradului, era direct interesat de bunul mers al lucrărilor de edificare a bisericii parohiale din Arad-Bujac.

Încă înainte de a se fixa definitiv locul construirii bisericii, la începutul anului 1971, ierarhul (după cum mi-a relatat personal, într-o convorbire la Sfânta Patriarhie în anul 2001) văzând că

părintele Tătaru este încă ezitant și nu demarează lucrările, a venit personal într-o Duminică în vizită canonică la capela parohiei și a stat de vorbă cu credincioșii determinându-i să se angajeze la construcția bisericii. Părintele Tătaru nu a mai putut da înapoi și vrând-nevrând s-a apucat de construcție, la începutul anului 1972 (caz confirmat și de unii enoriași care au fost de față: Gheorghe Dihel episcop, Ioan Chiș, enoriaș). ÎPS Teoctist a fost prezent în parohia Bujac în 18 martie 1971, însoțit de inspectorul general Răducu din Departamentul Cultelor și de inspectorul teritorial pentru Culte, Ioan Perianu.⁹³ Cu toții au vizitat capela parohiei și terenul din strada Suceava nr. 3, îndrumând la începerea lucrărilor în locația proprietate a parohiei.

Cel ce avea să devină viitor patriarh al României, ÎPS Teoctist va mai vizita Bujacul înainte de plecarea de la cârma eparhiei Aradului în data de 20 februarie 1972, pe șantierul noi construcții, însoțit de directorul Ioan Rodeanu și de inspectorul Ioan Perianu.

Dornic să impulsioneze lucrările de construcție, după pensionarea părintelui Tătaru, cu data de 31 decembrie 1972, Preafericitul Teoctist transferă la parohia Arad-Bujac, cu data de 1 februarie 1973 pe părintele Gheorghe Popovici, de la parohia Fântânele, protopopiatul Arad. „Transferul este condiționat de progresul pe care-l va realiza în conducerea lucrărilor de construire a noii biserici parohiale, potrivit angajamentului pe care preotul Gh. Popovici și l-a luat la cererea transferului”.

Preotul Gheorghe Popovici era originar din localitatea Vovodeni (comuna Bârsa Județul Arad). A fost transferat de la parohia Fântânele, protopopiatul Arad, unde a păstorit timp de 18 ani, cumulând și funcția de administrator parohial al parohiei Frumușeni, cu filia Tisa Nouă, timp de 12 ani și cea de contabil al oficiului protopopesc Arad, din anul 1961. a fost transferat din inițiativa și la propunerea protopopului Gheorghe Șerb, „socotindu-mă pe mine indicat a face față continuării lucrărilor la construcția

⁹³ APB, R.P-V, 1966-1971, p. 69.

bisericii... începută de părintele retras în pensie Traian Tătaru.”⁹⁴ Pentru a confirma încrederea ce i s-a acordat și angajamentul asumat, părintele Popovici, încă din luna martie 1973, pornește, alături de membrii Consiliului parohial la strângerea de fonduri și procurarea materialelor necesare edificării bisericii.

În anul 1973 se toarnă centura de beton pe soclul bisericii și se procură cu multă alergare și greutate 120.000 de cărămizi de la fabrica de cărămizi din Jimbolia, județul Timiș. Cu multe obstrucții venite din partea unor persoane din conducerea de partid și din administrația locală, sunt procurate cimentul, varul, fierul din beton, „stând la rând de cu noapte pe la depozitul de materiale și servit pe baza autorizației de construcție cu câte 200-1000 kg de ciment, cu nimic mai deosebit decât alți cetățeni cu construcții mici”), după cum mărturisește părintele Popovici (consemnare din 28 iulie a pr. G. Popovici). În acel an 1973 s-au procurat pentru construirea bisericii 10.000 kg var, adus din localitatea Vața de Jos de către credinciosul Gheorghe Dihel, delegat al parohiei, 10.000 kg ciment, fier beton, nisip, balast, bitum. Întreaga cantitate de cherestea a fost cumpărată de la Ocolul Silvic Lupeni, jud. Hunedoara și transportată de credinciosul Traian Corchiș, delegat al parohiei.⁹⁵

Zidirea locașului de cult a început la 24 aprilie 1974, având ca zidar pe meșterul Kolaroszki Gheorghe, domiciliat în mun. Arad, str. Ursului nr. 9A.⁹⁶ Acestuia, parohia îi pune la dispoziție ca ajutoare credincioșii care vor efectua muncă în mod voluntar. Meșterul Kolaroszki se angajează să execute lucrarea conform proiectului pentru suma de 64.000 lei, cu plata pe măsura lucrărilor. Lucrarea de edificare a bisericii care poartă hramul „Nașterea Sf. Ioan Botezătorul”, este încheiată cu succes în anul 1976. Față de valoarea de deviz de 546.000 lei, lucrarea a costat, fără mobilierul

⁹⁴ APB, Cuvânt la instalarea în parohia Bujac 4. februarie 1973, mss. G. Popovici, 3 file.

⁹⁵ APB, act. 68/1973

⁹⁶ ABP, R P-V 1972-1986, PV din 26 aprilie 1974

de interior și lucrările de pictură, 630.000 lei, sumă eșalonată potrivit tabelului următor:

Situația sumelor încasate și cheltuite pentru construirea bisericii

Anul	Venituri în lei	Cheltuieli	Sold	Cheltuieli în plus
1972	140.000	140.000		
1973	134.000	115.700	18.000	
1974	135.000	198.000		63.000
1975	125.000	129.000		4.000
1976	42.500	47.500		5.000
Total	576.500	630.200		54.000

Pentru edificarea bisericii parohiei Arad-Bujac, s-au primit ajutoare de la:

Episcopia Aradului	115.000 lei
Patriarhie	50.000 lei
Protopopiatul Arad	5.000 lei
Parohii	18.000 lei
Contribuția credincioșilor	442.200 lei
Total.....	630.200 lei

Răspunzând apelurilor făcute în biserică, credincioșii parohiei au efectuat un număr de 7.920 ore de muncă, adică 990 de zile a 8 ore, peste 3 ani de zile, un număr de 260 persoane, între 2 ore și 60 de zile lucrătoare. S-au evidențiat mulți credincioși prin sârguință, dăruire, pricepere. Membrii Consiliului și Comitetului parohial, în frunte cu preotul paroh Gheorghe Popovici, au fost mereu în fruntea credincioșilor la toate activitățile. La lucrări au participat credincioși de toate vârstele, bărbați, femei și copii (aceștia ajutând la descărcatul și transportul cărămizilor de la gara Arad-Bujac).

De la terminarea zidăriei s-au efectuat, în continuare următoarele lucrări:

- învelirea cu tablă a clădirii, meșter Dary Geza, angajat al Coop. de Consum Arad, care va confecționa și burlanele și jgheburile;
- construirea cupolei interioare, dulgher fiind Aurel Zaha, angajat al Episcopiei Aradului;
- realizarea tencuielilor interioare (după ce, în prealabil s-a montat trestia și plasa (rabița), de către Coop. Pâncota, zidar Simion Medrea, str. Oborului, nr. 19A.

Credinciosul Ștefan Ursoi a confecționat și donat cele 4 cruci pentru turnurile bisericii, ajutat de Ioan Gui; credinciosul Moise Pepa, ajutat de Gh. Pătrașcu și alți credincioși au executat, din fier, ferestrele bisericii, parte în mod gratuit.

În continuarea lucrărilor, se fixează sticla în ferestre de către credincioșii geamgii din parohie, în mod gratuit. Tâmplarul Braun Francisc din str. Orizontului, nr. 7 confecționează ușile exterioare din lemn masiv de stejar; este eliberat apoi de schelă spațiul interior al bisericii, se nivelează vatra bisericii și se toarnă o șapă, fierul beton fiind așezat de credinciosul Alexandru Băd.⁹⁷

La 18 aprilie 1976, în Duminica Floriilor, Preasfințitul Visarion Aștileanu, episcop al Aradului, a binecuvântat și sfințit lucrările de construire a noii biserici și a săvârșit Sfânta Liturghie arhierescă, înconjurat de un sobor de preoți: Gh. Bozian, consilier economic, Traian Gavrilă, protopop al Aradului, Dimitrie Anghel, preot pensionar, Gheorghe Popovici, paroh, de arhid. Teodor Babuția, diac. Gh. Contraș și diac. Iov Orădan. Pentru strădania depusă până în această etapă, părintele Gh. Popovici a fost distins cu rangul bisericesc de iconom.

De la această dată, preotul și credincioșii parohiei au renunțat la vechea capelă din casa părintelui Traian Tătaru, în care s-a slujit vreme de aproape 28 de ani (1948-1976), mutându-se în biserica nou construită. În anii următori, biserica a fost înzestrată cu mobilier.

⁹⁷ APB, R P-V pe anul 1976

Între anii 1979-1981 interiorul bisericii va fi pictat în tehnica frescă de către pictorul arădean Gheorghe Matei, sub girul pictorului Andrei Mitroi, pe baza devizului iconografic întocmit de către pictorul Arhimandrit Sofian Boghiu. În anul 1977 se încheie turnarea gardului bisericii, care în anul 1978 va fi finalizat prin confecționarea și montarea fierului ornamental, de către credincioșii: Gh. Pătrașcu, Moise Pepa, Ștefan Ursoi, Emanoil Bornemisa, Ioan Dehelean, Alexandru Băd și Ioan Roja, în mod gratuit. În anul 1981 se întocmește documentația pentru întocmirea iconostasului, lucrare efectuată la Combinatul de Prelucrare a Lemnului Arad, iconostas care va fi pictat tot de către pictorul Gheorghe Matei. La propunerea preotului Gh. Popovici și a Consiliului parohial, în anul 1982 sunt comandate și plătite integral lucrările de tencuire exterioară a bisericii parohiale, lucrări angajate cu Întreprinderea Județeană de Gospodărire Comunală și Locativă Arad, pentru suma de 154.723 lei. Lucrarea, tergiversată de executant, se realizează abia în anii 1984 și 1986, fiind recepționată cu calificativul „foarte bine”.⁹⁸

Cu această lucrare, practic, construirea bisericii din Bujac și dotarea cu cele necesare, în linii mari, ia sfârșit. Începând din anul 1987 se pune problema târnosirii sfântului locaș. Se fac demersuri către Sfânta Episcopie, dar în audiența acordată părintelui Gh. Popovici la data de 3 sept. 1987, Preasfințitul Episcop Timotei sugerează invitarea Patriarhului Teoctist la acest moment solemn, urmând a se aștepta confirmarea și fixarea date când va avea loc evenimentul.

Întreprinzător, neobosit, mereu preocupat să organizeze viața parohiei încât să nu lipsească nimic din cele de trebuință, preotul Gh. Popovici se preocupă în continuare de achiziționarea unei case parohiale. În acest sens, împreună cu Consiliul și Adunarea parohială, acceptă diferite oferte în jurul bisericii (str. Independenței, nr. 24-1, str. Suceava, nr.5, str. Suceava, nr. 14). Sfânta Episcopie a Aradului nu încuviințează cumpărarea, amânând „până la venirea

⁹⁸ APB, R P-V, Ședința Cons. Și Com. parohial din 30 nov. 1986

unui alt preot în parohie. „De ce această frânare în procurarea unei case parohiale, nu ne-o putem explica”, își exprimă mâhnirea părintele Popovici.⁹⁹ Explicația era aceea că Episcopia dorea înființarea postului 2 de preot, hotărâre cu care Consiliul Parohial nu putea fi de acord decât cu condiția retrocedării teritoriului luat parohiei în anul 1967 de către parohia Șega 1, spre a putea funcționa și cel de-al doilea preot în parohie. Obosit de activitatea depusă și iritat de tracasări, părintele Gh. Popovici se îmbolnăvește și este internat în spital.

La 3 decembrie 1988, cu decizia nr. 44/1988, Sfânta Episcopie înștiințează că preotul Ioan Florea, consilier administrativ-bisericesc la Centrul eparhial și preot slujitor la Catedrala episcopală, este detașat la parohia Arad-Bujac pe termen de 6 luni, începând cu data de 1 decembrie 1988. La data de 4 decembrie 1988, părintele Ioan Florea a slujit în biserică la Sf. Liturghie, fiind prezentat credincioșilor de către preotul paroh, aceștia primindu-l călduros și cu mulțumire. Părintele Popovici raportează primirea părintelui Florea și totodată solicită retrocedarea teritoriului necesar, în eventualitatea înființării unui al doilea post.¹⁰⁰

Detașarea părintelui Ioan Florea la parohia Arad-Bujac s-a prelungit de la sine peste cele 6 luni, până la 1 septembrie 1990, datorită bolii, iar apoi a decesului părintelui Popovici, survenit la data de 5 aprilie 1990, după o boală îndelungată, purtată pe picioare ani mulți, în care a muncit din greu ca să ridice parohia, neglijându-și sănătatea.

Ramâne în conștiința credincioșilor drept un bun gospodar, un vrednic chivernisitor al parohiei Arad-Bujac, pe care a înălțat-o material dar și spiritual, printr-o slujire demnă, de adevărat păstor al turmei încredințate. Părintele iconom stavrofor Gh. Popovici este înmormântat, alături de soția sa, preoteasa Rafila Popovici, în cavoul din curtea bisericii parohiale, cinstit de obștea credincioșilor și socotit ctitor al bisericii parohiale din Arad-Bujac.

⁹⁹ APB, PV din 18 dec. 1988

¹⁰⁰ APB, act 42/8 dec. 1988

Parohia Arad-Bujac din anul 1990 și până în prezent

După mutarea la cele veșnice a părintelui Gh. Popovici, cu Ordinul Sf. Episcopii nr. 1452/1990, Preasfințitul Episcop Timotei aprobă transferul în interesul serviciului, a preotului Vasile Ioan Pop, de la parohia Șofronea în postul de preot misionar cu 1/1 normă la Cancelaria Oficiului protopopesc ortodox român Arad și funcționarea ca preot paroh la parohia Arad-Bujac, cu data de 1 mai 1990, fiind instalat în parohie la data de 3 iunie 1990 de către părintele Emil Roman, vicar eparhial.¹⁰¹

Câteva reperi biografice: sunt născut la 25 noiembrie 1955, în satul Buhani, comuna Dezna, jud. Arad, din părinții Valeriu și Irina Pop. La vârsta de 6 ani, împreună cu părinții ne-am stabilit în comuna Vladimirescu, jud. Arad unde am urmat școala generală. Între anii 1970-1975 am urmat cursurile Seminarului Teologic Caransebeș, iar între anii 1976-1980, Institutul Teologic Universitar Sibiu, fiind declarat licențiat în Teologie în anul 1980. Între anii 1975-1976 am satisfăcut stagiul militar la UM 01331 Dej, ca militar cu termen redus.

Între anii 1978-1986 am funcționat ca preot paroh la parohia Olari, protopopiatul Arad, iar între anii 1986– 1990 ca preot paroh la parohia Șofronea, protopopiatul Arad. Între anii 1987– 1990 am îndeplinit concomitent și funcția de preot misionar pentru protopopiatul Arad. Din anul 1990 și până în prezent funcționez ca preot paroh la parohia Arad-Bujac. Tot din anul 1990, cu data de 1 iulie, am fost promovat de către Înaltpreasfințitul Arhiepiscop Timotei în funcția de secretar la Centrul Eparhial Arad, până la data de 1 dec. 1991, când, tot de către Întâistătătorul Eparhiei Aradului, am fost promovat în funcția de Consilier Cultural, pe care o dețin și în prezent.

În anul 2011, în urma cursurilor doctorale la Universitatea Babeș Bolyai, efectuate în perioada 2004-2011 și a susținerii tezei, am fost declarat doctor în Științele Educației, având drept coordonator și îndrumător pe dl. prof. univ. dr. Miron Ionescu. Sunt

¹⁰¹ APB, act nr.10/1990

căsătorit cu Sora Pop n. Opriș și avem doi copii: Vasile Sorin, căsătorit cu Lucia n. Sălăgean și Cristina Laura.

Între prioritățile pe care le-am fixat la venirea în parohie, împreună cu membrii corporațiilor parohiale au fost:

- consolidarea atașamentului față de credința ortodoxă, în special în rândul tinerilor, prin activități pastoral-misionare și educație religioasă de înaltă ținută;
- cultivarea și dezvoltarea conștiinței comunitare și implicarea credincioșilor la viața cultural-spirituală a parohiei;
- conservarea patrimoniului bunurilor materiale ale parohiei și sporirea acestuia prin: construirea unei case parohiale; construirea unui centru cultural-pastoral;
- extinderea cimitirului existent și edificarea unei capele în cimitirul parohial;
- redobândirea amplasamentului atribuit parohiei în anul 1938 în str. Independenței nr.1

Pe lângă aceste deziderate majore, în atenția noastră imediată, după instalarea în parohie, au stat și alte obiective cu caracter organizatoric și gospodăresc.

În prima ședință de Consiliu parohial, în data de 4 iunie 1990, s-a hotărât cumpărarea intravilanului din str. Suceava nr. 5 (lângă biserica parohială) pentru construirea unei case parohiale¹⁰². Datorită situației neclare a terenului sub aspect juridic, cu nu mai puțin de 9 proprietari și a nerealizării unei înțelegeri între aceștia asupra vânzării, parohia renunță la cumpărarea acestui imobil (R P-V, PV din 16 iunie 1991).

În anul 1994, prin Legea nr. 18/1991 a Fondului Funciar, parohia Arad-Bujac este împrăștiată cu suprafața de 7 ha teren arabil, din care 2 ha extindere cimitir parohial (titlul de proprietate nr. 1868/17.11.1994). Terenul este situat în jurul cimitirului vechi. În anul 2002 parohia este împrăștiată, potrivit prevederilor Legii 1/2000 cu încă 5 ha teren arabil, în zona hotarului cu localitatea Iratoș (Titlul de Proprietate nr.136465/20.12.2002).

¹⁰² APB, R P-V 1987-, PV din 4 iunie 1990

Edificarea casei parohiale

În anii 1991 și 1993, la solicitarea preotului Vasile Pop și a Consiliului parohial, Primăria Municipiului Arad concesionează Parohiei Ortodoxe Arad-Bujac suprafața de 1126 mp teren intravilan în str. Independenței nr. 5A, în vederea edificării unui complex parohial: casă parohială, sală multifuncțională și spațiu administrativ (Decizia 805/19.12.1991 a P M Arad, Contract de Concesiune 4346/04.03.1993, CF. 2378 și 2433). Proiectul de arhitectură este întocmit de către SC Proiect Arad, prin arhitectul Ioan Darida, proiectul de rezistență fiind executat de Tamara Medriș.

În anul 1994, Primăria Mun. Arad emite Autorizația de construcție nr. 145/06.04.1994, dar, datorită lipsei de fonduri financiare suficiente, lucrările vor începe abia peste câțiva ani. Lucrările de fundații, până la cota zero vor fi contractate cu SC Conar S.A., director fiind dl. ing. Dimitrie Cinah, pentru suma de 174.629.000 lei, fără TVA și vor demara la 25 iunie 1998. Cu dirigenția șantierului este încredințat, din partea Consiliului parohial dl. sing. Grigore Șumălan.

La data de 26 iulie 1998, Duminica a VII-a după Rusalii, s-a săvârșit de către Preasfințitul Dr. Timotei Sevcicu, episcopul Aradului, slujba de binecuvântare și sfințire a temeliiilor casei parohiale și sălii multifuncționale, înconjurat de un sobor de preoți: Traian Micoroi, consilier ad-tiv bisericesc, Simion Mladin, secretar eparhial, Florea Gomboș de la parohia Sânleani-Livada, Gheorghe Gligor de la parohia Sânicolaul Mic, Vasile Pop, paroh, diac. Iov Oradan, administratorul protopopiatului Arad. Alături de Preasfințitul Timotei, oaspeți de seamă la eveniment au fost și P. C. Preot Prof. Dr. Mircea Păcurariu, decanul Facultății de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna” din Sibiu și Pr. Asist. Mihai Iosu, duhovnicul Facultății.

Lucrările de construcție vor continua cu zidirea sălii multifuncționale și dotarea acesteia cu mobilierul necesar. La 3 noiembrie 1999, lucrările la sală sunt terminate „în roșu” și, de asemenea

acoperișul¹⁰³, meșter zidar fiind credinciosul Gavrilă Rad din str. Gloriei nr. 31, care a prestat întreaga muncă în mod gratuit. În anul următor se confecționează ușile și ferestrele de la sală, de către o firmă de tâmplărie din Arad-Bujac, se plachează tavanul cu rigips, se finalizează tencuielile interioare și exterioare și se introduc curentul electric, gazul și apa. Toate aceste lucrări au fost efectuate în mod gratuit de către credincioșii parohiei: Gheorghe Cheșa – tencuieli; Dumitru Cheșa – instalații electrice; Gheorghe Roibu – zugrăveli interioare; Ioan Andrea – instalații sanitare; Ilie Potra – montat sticla în geamuri; Petru Arsin – vopsit tâmplărie; Gheorghe Selejan – turnarea mozaicului în pardoseală (donație 5 milioane lei); dir. C-tin Buzatu (Arcons) – turnare mozaic pardoseală; Romeo și Marinela Selejan – mochetă.

În anul 2002 încep lucrările de edificare a casei parohiale, meșter zidar fiind credinciosul Gavrilă Rad. La finele anului era terminată zidirea parterului și turnarea plăcii de beton pe parter, zidirea pereților etajului I și turnarea plăcii de beton pe etaj. În anul 2003 s-au zidit pereții la etajul II de către o echipă de zidari de la SC Conar SA, se toarnă scările până la turn, se confecționează acoperișul și se acoperă clădirea cu țiglă, meșter fiind credinciosul Gavrilă Rad; sunt confecționate burlanele și jgheburile de către meșterul Petru Sigmarian, din str. A. Pumnu.

În anul 2004 se confecționează și montează geamurile termopan de către firma SC DAB IMPEX din Hațeg.

Între anii 2005-2006 se execută lucrările de tencuire interioară și exterioară, de către firma SC ARCONS SRL din Arad, patron dl. C-tin Buzatu, parte din valoarea lucrării fiind donație din partea familiei Buzatu. În anul 2006 se introduce gazul metan la casa parohială; în același an se confecționează și montează ușile din lemn masiv, executate de firma SC ARAMIS SRL din Arad. Anul 2006 marchează și executarea instalației electrice la întregul corp al clădirii, lucrare efectuată de către Dumitru Cheșa, credincios al parohiei, mai mult gratuit.

¹⁰³ APB, PV din 1 Oct.1999

La 16 noiembrie 2006, Consiliul parohial efectuează recepția finală a lucrării de introducere a încălzirii pe gaz la sala casei parohiale.

Lucrările mai importante efectuate la clădirea casei parohiale în anul 2007 au fost: confecționarea balustradei interioare la casa scărilor și la terase, de către firma Gabor Profile SRL; confecționarea gardului de beton la casa parohială de către forma SC N&D DIVERS CONSTRUCT SRL, patron dl. Doru Stoica, membru în Consiliul parohial care ne-a ajutat foarte mult, executând lucrări la prețuri mai mult decât convenabile sau gratuit (cele două fose septice, tencuit soclu casă, etc.); confecționarea și montarea gardului și a porților metalice de către firma GABOR PROFILE SRL; lucrări de introducere a încălzirii pe gaz efectuate de către firma SC ROLAND PREST SRL Hunedoara; lucrări de placare cu gresie, faianță și parchet laminat a pardoselii interioare și a pereților la bucătărie și băi, meșteri Vasile Dumitrescu și Dumitru Botiș, credincioși din parohie.

În același an, 2008, se efectuează lucrarea de construire a garajului din curtea casei parohiale, de către credincioșii parohiei Ioan Sas și C-tin Nădejde, pavarea curții cu pavele și confecționarea gardului din spatele casei, de către firma SC STADT SRL Arad. Tot în acest an se efectuează lucrări interioare de dotare cu mobilier, montarea instalațiilor sanitare, lucrare efectuată de către credinciosul Ioan Andrea, ajutat de către Sorin Socaci.

În toți anii desfășurării lucrărilor, cu timp și fără timp, am avut alături, la toate etapele care s-au succedat, membrii Consiliului parohial, unii dintre aceștia având această calitate încă înaintea venirii subsemnatului în parohie. Îi vom nominaliza pe toți: Gavrilă Rad, Emanoil Bornemisa, Ștefan Ursoi, Ioan Pepa, Ctin Nădejde, Grigore Cheșa Gheorghe Cătană, Ioan Groza, Ioan Botiș, Sorin Neagu, Viorel Iute, Florea Blidar, Viorel Faur, Dumitru Oae, Leon Filip, Ioan Andrea, Gheorghe Roșu, Dorel Crișan, Gigel Ardelean, Teodor Maximilian, Mircea Anca, Doru Stoica.

Am beneficiat, desigur, în mod permanent, de implicarea episcopilor parohiei: Nădejde Constantin, Grigore Cheșa și Gheorghe Cătană, a cântăreților bisericești Iuliu Bodea, Andrei Dârbaș, Marius Cătană și Viorel Iute; a îngrijitorilor (crâsnici) Viorel Faur, Sorin Faur, Corin Bogdan, și a îngrijitorilor cimitirului: Teodor Irinei, Gheorghe Roibu, Sorin Socaci.

Se cuvin de altfel menționați în acest context toți preoții, episcopii și cântăreții parohiei, de la începuturile ei, pentru a rămâne în memoria documentelor și în memoria colectivă, ca unii dintre cei mai vrednici enoriași. Vom prezenta, în continuare tabelul cu numele lor:

Preoții parohiei Arad-Bujac

Nr. crt.	Numele și Prenumele	Perioada
1.	Preot Dr. Ilarion V. Felea	21 mai 1933-18 martie 1934
2.	Preot Traian Tătaru(administrator)	1 octombrie 1933– 18 martie 1934
3.	Preot Traian Tătaru– paroh	18 martie 1934– 31 decembrie 1972
4.	Preot Gheorghe Popovici– paroh	1 februarie 1973– 5 aprilie 1990
5.	Preot Dr. Vasile Ioan Pop– paroh	1 iunie 1990– prezent

Cântăreții parohiei Arad-Bujac

Nr. crt.	Numele și Prenumele	Perioada
1.	Teodor Crișan	1933-23 august 1942
2.	Petru Bârlea	23 august 1942-8 august 1945

3.	Ioan Tolciu	1 noiembrie 1945– 30 iulie 1959
4.	Gheorghe Lădău, cântăreț II	1 mai 1955– 31 august 1955
5.	Grigorie Aldea, cântăreț II	1 septembrie 1955–
6.	Moise Pepa	1 septembrie 1959– 16 octombrie 1962
7.	Nicolae Păcurar, cântăreț II	1 ianuarie 1960–
8.	Ioan Duma	1 decembrie 1962– 1 aprilie 1965
9.	Ștefan Bodea	16 Aprilie 1965-21 mai 1986
10.	Dimitrie Giulan, cântăreț II	1 martie 1969–
11.	Vasile Drăgoi, cântăreț II	1970
12.	Iuliu Bodea	1 iunie 1986– 1 septembrie 2000
13.	Andrei Dîrbaș	1 septembrie 2000– 1 martie 2005
14.	Catana Marius	1 martie 2005-prezent
15.	Viorel Iute	1 februarie 2010-prezent

Epitropii parohiei Arad-Bujac

Nr. crt.	Numele și Prenumele	Perioada
1.	Ilie Pojar	epitrop I, 1933-1934
2.	Ioan Neamțu	epitrop II, 1933-1934; epitrop I, 1934-1936
3.	Petru Popa	epitrop, III 1933
4.	Alexa Pleșu	epitrop III, 1934
5.	Macsă Becan	epitrop II, 1934
6.	Ioan Dărău	epitrop III, 1934-1936; epitrop II, 1936-1938; epitrop I, 1938-1947
7.	Valer Damian	epitrop I, 1936
8.	Mihai Ungureanu	epitrop I, 1937
9.	Dimitrie Șandru	epitrop III, 1954
10.	Aurel Luca	epitrop II, 1945-1947; epitrop I 1947-1952
11.	Gheorghe Lădău	epitrop I, 1952-154
12.	Gheorghe Crișan	epitrop I, 1954-1961
13.	Gheorghe Diaconu	epitrop II, 1958-1961
14.	Simion Brădean	epitrop I, 1961-1977
15.	Ștefan Trifu	epitrop II, 1961-1966

16.	Dumitru Leuca	epitrop II, 1966-1970
17.	Nicolae Moț	epitrop II, 1970-1974
18.	Romulus Șiclovan	epitrop III, 1970-1973
19.	Gheorghe Dihel	epitrop II, 1974-1977; epitrop I, 1977-1992
20.	Iosif Bogdan	epitrop III, 1974-1977; epitrop II 1977-1986
21.	Ioan Cociș	epitrop III, 1978-1982
22.	Gheorghe Udrescu	epitrop III, 1982-1990
23.	Nicolae Mariș	epitrop II, 1986-1990
24.	Constantin Nădejde	epitrop II, 1990-2002; epitrop I, 2002– prezent
25.	Gheorghe Cătană	epitrop III 1990– 1998; 2002- prezent
26.	Sechel Viorel	Epitrop III 1998-2002
27.	Emanoil Bornemisa	epitrop I, 1992-2001
28.	Grigore Cheșa	epitrop III, 1998-2002; epitrop II 2002 – prezent

Dintre credincioșii care au efectuat multe zile muncă în mod voluntar se cuvine a fi remarcați: Alexandru Băd, fierar betonist, Vasile Ureche, Ioan Chiș, Gherasim Coșa, C-tin Vrabie, Ioan Sas, Dimitrie Petru, Ioan Nistor ș. a.

În seara zilei de 25 iulie 2008, exact la 10 ani de la sfințirea temeliiilor casei parohiale (26 iulie 1998) am săvârșit slujba de sfințire a interiorului casei parohiale (sfeștania) și ne-am mutat, cu soția, în noua casă parohială.

Printr-o fericită conjunctură, datorată finalizării lucrărilor de construcție a Catedralei episcopale din Arad și a târnosirii acesteia de către Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Preafericitul Daniel, vizitarea Complexului parohial ortodox Arad-Bujac și a Centrului Cultural-Pastoral „Sf. Ierarh Nicolae” a fost inclusă, prin bunăvoința Înaltpreasfințitului Arhiepiscop Timotei, în itinerarul patriarhal. Cu acest prilej, în seara zilei de 5 decembrie 2008, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a poposit în mijlocului credincioșilor parohiei Arad-Bujac și a săvârșit slujba de sfințire a Complexului parohial și a inaugurat Centru Cultural-Pastoral „Sf.

Preafericitul Daniel la complexul Parohial Bujac

Preafericitul Daniel la complexul Parohial Bujac

La vizita Preafericitului Daniel

Ierarh Nicolae” al parohiei Arad-Bujac. Din delegația patriarhală au făcut parte înalți ierarhi, membrii ai Sf. Sinod: ÎPS Laurențiu, Mitropolitul Ardealului, ÎPS Andrei, Arhiepiscop al Alba-Iuliei, PS Gherasim, Episcopul Râmnicului, PS Sofronie, Episcopul Oradiei, PS Nicodim, Episcopul Severinului, Ps Lucian, Episcopul Caransebeșului, PS Siluan, Episcopul românilor din Ungaria, PS Paisie Lugojanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei și ÎPS Timotei, Chiriarii locali. Au fost invitați la acest eveniment memorabil întreaga preoțime a municipiului Arad, reprezentanți ai celorlalte culte religioase din Arad, oficialitățile locale, credincioșii parohiei.

Cei prezenți au avut aprecieri superlative față de realizările credincioșilor din parohia Arad-Bujac, aprecieri consemnate în Cartea de Aur a parohiei, prin cuvintele scrise de Preafericitul Parinte Patriarh Daniel:

BINECUVÂNTARE

Binecuvintează Doamne, parohia „Sf. Ioan Botezătorul”, Bujac-Arad care cultivă credința ortodoxă, cultura și filantropia creștină cu multă hărnicie și înțelepciune, fiind condusă de P.C.

Pr. Consilier Eparhial Vasile Pop. Felicitări pentru modul de organizare a activităților pastorale și sociale! Mulțumiri pentru ospitalitate!

***† Daniel
Patriarhul României***

Viața spirituală și cultural-pastorală a parohiei Arad-Bujac

Dimensiunea spirituală și misionară a vieții religioase este determinantă în Biserica lui Hristos. Cunoașterea și trăirea învățăturilor creștine, a virtuților pe care creștinismul le propovăduiește, asigură omului credincios mântuirea sufletului său. Pe aceste considerente își află reazemul toate activitățile cu caracter spiritual, pastoral-misionar și cultural-educațional, pe care preoții deservenți ai parohiei Arad-Bujac le-au derulat aici în decursul activității lor exercitate din încredințarea episcopului.

Răsfoind documentele din arhiva parohiei vom observa faptul că, dincolo de eforturile materiale și economice pe care le-am prezentat (lupta pentru construirea bisericii, edificarea acesteia, construirea Complexului parohial), în comunitatea noastră parohială a pulsat în mod constant o activitate spirituală intensă, întreținută de preoți vrednici și conștienți de importanța misiunii lor aici.

Astfel, în timpul administrării parohiei de către ilustrul preot Ilarion V. Felea, acesta făcea catehizație cu credincioșii în sala școlii primare, dar și predă Religia (instrucția religioasă) copiilor de la școala de aici. Nu erau neglijate nici activitățile culturale și populare. La inițiativa preotului Felea, tânăra parohie organizează, începând din anul 1933 „petrecere dansantă”, în special pentru tineretul parohiei, cu aprobarea autorităților bisericești și civile, venitul obținut din vânzarea biletelor fiind destinat „pentru fondul zidirii bisericii ort. rom. din Arad-Bujac.

Părintele Traian Tătaru este acela care, între anii 1934-1972, a desfășurat o intensă activitate educațională, asigurând până în anul 1948 predarea religiei în școala primară și catehizarea credincioșilor de toate vârstele, atât în capela din școală, cât și după

Afiș petrecere cu dans, 1934

Aprobare poliție petrecere

aceea, în capela amenajată în str. Independenței nr.10. Părintele Tătaru a fost și un excelent conducător al oficiului parohial, lăsând în urma sa consemnări complete, deosebit de importante despre mersul vieții bisericești din Bujac. Arhiva parohiei, așa cum a fost întreținută de către părintele Tătaru este și astăzi pilduitoare pentru orice preot paroh.

Între activitățile cu caracter pastoral-misionar, cultural și educațional desfășurate în parohie în vremea păstoririi părintelui Tătaru menționăm câteva:

- organizarea unor conferințe religioase pentru credincioși cu invitarea unor preoți sau a unor profesori de teologie;
- organizarea unor acțiuni de combatere a viciilor: a alcoolismului, a fumatului;
- intensificarea preocupărilor religios-morale ale enoriașilor;
- colecte pentru bătrâni, bolnavi și orfani de război;
- organizarea unor serbări populare la marile sărbători sau în timpul anului, cu excepția posturilor.

În anul 1945, în parohia Arad-Bujac este organizat „Comitetul Parohial pentru ajutorarea copiilor orfani și săraci din parohia ort. rom. Arad-Bujac”. Din comitetul de conducere făceau parte: Veturia Stoica, Eva Varga, Ecaterina Luca, Dimitrie Pecican, Traian Raicu¹⁰⁴.

Preotul Gheorghe Popovici, preocupat cu edificarea bisericii și în contextul interdicțiilor de tot felul din acea perioadă nu neglijează, totuși, latura spirituală a activității sale sacerdotale în parohie. Este preocupat în mod special de menținerea credincioșilor în fruntariile dreptei credințe și de stăvilirea prozelitismului sectar pe care îl fac în toată această perioadă cultele neoprotestante. Cu încredere în brațul legii, părintele Popovici identifică și demască aceste acțiuni prozelitiste, atât de la amvon cât și în rapoartele transmise organelor ierarhic superioare. Este perioada în care, datorită greutăților materiale cu care se confruntă parohia în edificarea

¹⁰⁴ APB, R P-V 1938-1948, PV din 07 dec. 1947, p.173

bisericii, unii dintre credincioși s-au lepădat de ortodoxie, lăsându-se ușor ademiniți de promisiuni de mântuire facilă, oferite cu atâta generozitate de sectari.

Trecerea unor credincioși ortodocși din parohia Arad-Bujac la neoprotestanți nu a fost niciodată și nu este niciodată motivată de o cunoaștere temeinică a învățăturilor de credință ortodoxă, a doctrinei, ci, întotdeauna, de ignoranță, de interese meschine sau de un caracter labil. Sloganul „nu firma te mântuie”, auzit adesea este ipocrit, iar răspunsul la el nu poate fi decât că, dacă nu „firma” (Biserica Ortodoxă, trăirea în dreapta învățătură) te face credincios, atunci de ce nu este lăsat credinciosul în biserica lui (ortodoxă), ci racolat la altă „firmă”?

Preotul Popovici, prin activitatea sa în latura spiritual-culturală și, mai ales prin bunătatea sa, prin pilda exemplului, a fost recepționat ca un bun păstor și îndrumător al vieții religios-morale a parohiei.

Revoluția din decembrie 1989 a creat și în parohia Arad-Bujac posibilități nelimitate de propovăduire în domeniul credinței, de educare religios-morală a poporului, de organizare și desfășurare a unor ample acțiuni cu caracter spiritual. Noul climat a făcut posibilă derularea unor activități susținute, din care amintim:

- educarea religios-morală a copiilor în cadrul orelor de religie și al orelor de catehizație;
- educația tineretului prin activități culturale și cu caracter social;
- activități cu caracter social de ajutorare a persoanelor și familiilor defavorizate;
- conferințe religioase în perioada Postului Mare;
- organizarea unor pelerinaje și vizite la obiective cu valoare religioasă din țară;
- activități de întreținere și înfrumusețare a locașului de cult și a celorlalte imobile ale parohiei;
- activități sportive.

Mare parte a acestor activități se desfășoară într-un cadru organizat, la Centrul cultural-pastoral al parohiei.

Centrul cultural-pastoral „Sf. Ierarh Nicolae” al parohiei Arad-Bujac

Cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Timotei, Arhiepiscop al Aradului, în anul 2007, în parohia Arad-Bujac, în cadrul Complexului parohial a luat ființă „Centrul Cultural Pastoral Sf. Ierarh Nicolae”. A fost inaugurat de către Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, la data de 5 ianuarie 2008. În cadrul Centrului se derulează activități cu tinerii și conferințe religioase susținute de personalități ale vieții bisericești și laice din țară și străinătate. Centrul este angajat într-un parteneriat cu Centrul Cultural Județean Arad, cu Asociația pentru Voluntariat din România (ARCES), cu Asociații religioase ortodoxe din alte parohii (Covăsânț, Seleuș, Șiria, etc.).

Între oaspeții de seamă la Centrul Sf. Nicolae amintim, alături de Preafericitul Părinte Patriarh pe ÎPS Arhiepiscop Dr. Timotei Sevcicu, care a conferențiat aici, pastorul Christoph Tapernoux din Elveția, Ierom. Dr. Iustin Popovici, prof. Pavel Sârbu, pr. Gh. Gligor ș.a.

La Centrul Pastoral-Misionar al parohiei se desfășoară programul patriarhal de catehizare a tineretului, intitulat „Hristos împărtășit copiilor”, cu predare în limbile română și engleză și tot aici funcționează „Centrul parohial pentru activități cu tinerii”. Un merit deosebit în organizarea activităților îl are profesoara de religie de la școala din cartier, Luciana Doca. Între activitățile remarcabile amintim participarea copiilor din parohie la concursuri religioase de creație literară și artistică (locul II la concursul „Crezul meu”, etapa pe protopopiat; locul I la nivel de eparhie la concursul „Copilul în familie”, secțiunea literară; locul I – „Voluntariat pentru ecologizare”, la Academia de la Sâmbăta de Sus; locul I, creație artistică, în cadrul programului „Alege școala”, de la Mănăstirea Tismana; Locul II, creație religioasă, la același proiect ș. a.).

Tinerii parohiei editează periodicul parohial „Viața în Hristos” sub redacția tânărului teolog Marius Cătană.

Elevi în curtea bisericii

Activități cu tinerii

IPS Arhiepiscop Timotei la Bujac

Activitatea sportivă

Am inclus aceste informații în monografia parohiei, deoarece, odată cu retrocedarea terenului de fotbal către parohia Bujac, conducerea parohiei și-a asumat, în mod discret și responsabilitatea promovării activităților sportive care se derulează legat de acest teren. Astfel, într-o bună colaborare cu Primăria Municipiului Arad, cu dl. Primar, Gheorghe Falcă, am convenit ca terenul să fie destinat în continuare activităților sportive. În acest sens, printr-un Contract între cele două instituții, parohia oferă gratuit terenul pentru activități sportive desfășurate de elevii școlii din cartier și, în comună înțelegere, echipei de fotbal Olimpia-Inter Bujac, iar Primăria asigură lucrările de întreținere și reabilitare a terenului și a vestiarului.

Prin aceeași bună colaborare, parohia ortodoxă Arad-Bujac a oferit terenul ca bază pentru Liceul Sportiv Arad, care funcționează în cartier din anul 2010, datorită fuzionării cu Școala Generală Nr. 9. Prin această acțiune, considerăm că parohia a contribuit

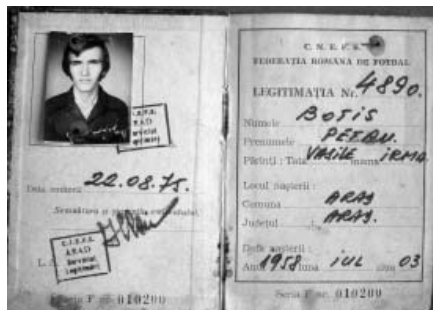
la salvarea de la desființare a unității școlare a cartierului și comasarea acesteia la școli din alte zone.

Primele activități sportive despre care se știe în cartierul Bujac sunt amintite în anul 1921, când echipa de fotbal „Viitorul Bujac”, pregătită de familia Selejan (capul familiei fiind de meserie croitor) era foarte cunoscută.

După confiscarea terenului afectat zidirii bisericii, acest teren a fost dat de către Primărie, prin anul 1965 în administrarea Fabricii de Spirt și Drojdie, Indagrara, care l-a folosit ca teren de sport.

Prin anul 1972, spațiul a fost amenajat ca teren de fotbal, baschet, handbal, atletism, odată cu închiderea lucrărilor la corpul nou, etajat, al școlii din cartier.

Legat de acest teren, în anul 1975 ia ființă, la 15 august, de sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului, Clubul Sportiv „Olimpia Bujac”, la inițiativa unui grup de tineri din cartier, între care amintim pe: Petru Botiș, Gh. Dumitrean, Dorel Avram, Gh. Farcaș, Vasile Dumitrean, Gh. Dumitrean II, Gh. Panin, Valentin Butaș, Ion Purice ș.a. Aceștia înființează echipa de fotbal a cartierului, A.S. Olimpia Bujac. Confruntată cu greutatele in-

Olimpia Bujac. Începuturile

rente începutului, membrii echipei au fost ajutați discret – ca de altfel și astăzi – și de Parohia ortodoxă, de preotul Gh. Popovici (var pentru trasat etc.) Din anul 1982, echipa A.S. Olimpia Bujac a fuzionat cu echipa Întreprinderii de Spirt și Drojdie, formând echipa ISD Olimpia Bujac.

Între sportivii din centrele care au desfășurat activități pe acest teren, evidențiindu-se de-a lungul timpului îi amintim pe: Tușa Fery, Viorel Sima – jucător la UTA și campion național cu această echipă în doua rânduri, Valentin Butaș, legitimat la UTA și Strungul, Uți Sălăjan – campion național cu UTA și primul antrenor la Olimpia Bujac, frații Aurel și Corneliu Ardeu, jucători la Olimpia Bujac și Strungul Arad, Puiu Croitoru – jucător la Vagonul în divizia A, Ștefan Bicichi – portar la Strungul Arad, Dan Stuparu – la Vagonul Arad, UTA, astăzi antrenor secund la CS UTA, Ghiță Lazăr – la Vagonul și Inter Arad, Neluțu Ardelean – jucător la Indagrara, Inter Arad etc, Dorel Avram – la Strungul, Șoimii Lipova și Olimpia Bujac, Petru Botiș – Olimpia Bujac.

Dintre sportivii cu renume național și internațional din cartierul Bujac și care au jucat pe terenul de fotbal de aici, amintim pe: Sorin Botiș – campion național cu UTA la juniori, jucător la UTA, Sheriff Tiraspol, Ferencvaros Budapesta, Honved, etc; Cristian Panin – jucător la UTA și CFR Cluj Napoca, campion național; Flavius Mârnea – campion național de juniori, cu Liceul Sportiv, fost jucător la UTA, U. Cluj.

După anul 1994, echipa ISD Olimpia Bujac își schimbă numele în Indagrara, iar în anul 1998, când intră în divizia C își ia numele de Inter Bujac. Între antrenorii de referință pe care i-a avut echipa în această perioadă, îi amintim pe: Mihai Jivan, Gabi Biro, Flavius Domide, Ionuț Popa. Din anul 2007, Olimpia Bujac, echipa de suflet a cartierului, se constituie legal, cu personalitate juridică, având ca sediu terenul din str. independenței nr. 1A, proprietatea Parohiei ortodoxe Arad-Bujac. Conducerea Clubului este asigurată de Dorel Avram, președinte și Petru Botiș, vicepreședinte.

Terenul de fotbal, azi

Între cei care au sprijinit mișcarea sportivă a cartierului, în special echipa de fotbal, se cuvin amintiți: ing. Gh. Popescu, fost director la Indagrara, Gh. Cosma, președinte la Arta Lemnului, dl. Vlaș, de la aceeași unitate, Nicolae Moga, Vasile Covaci, Neluțu Ardelean, Ioan Ignat, Dr. Bujor Barna, Leon Filip, Petru Roșu, etc.¹⁰⁵

Alături de sportivii prezentați se cuvine a aminti și alți sportivi de performanță legați de cartierul Arad-Bjac prin domiciliu, afinități, etc. cu care ne mândrim: Alexandru Săbău, Str. Laurean, component al lotului național la fotbal, juniori 13 ani, vicecampion al României la juniori III; Ioan Chiș – fost boxer la categoria grea, participant la competiții naționale oficiale; Camelia Dobrescu – locul V mondial la campionatele mondiale din China, colegă cu Daniela Silivaș ș.a.

¹⁰⁵ Informații obținute de la P. Botiș, vicepreședintele Clubului Sportiv Olimpia Bujac

Sărbătoarea (ruga) Bujacului.

Târnosirea bisericii parohiale

Finalizarea lucrărilor de construcție a bisericii parohiale a ridicat problema târnosirii (sfințirii) acesteia. Preotul Gh. Popovici nu a reușit să se bucure de acest moment solemn deoarece data târnosirii a fost condiționată de la început de o posibilă vizită la Arad a Patriarhului Teoctist, cel care a pus piatra de temelie a locașului de cult, ocazie cu care, în viziunea PS Episcop Timotei, s-ar fi putut sfinți biserica. Deși lucrările s-au terminat în anul 1986, în anul 1992 biserica încă nu era târnosită.

La începutul lunii iunie 1992, preotul paroh V. Pop și membrii Consiliului parohial, în înțelegere și cu binecuvântare de la Preasfințitul Episcop Timotei, au convenit ca târnosirea să se săvârșească în data de 16 august 1992.

La sărbătoare, parohia a invitat – cu binecuvântarea chiriarhului – pe Preafericiul Teoctist, dar acesta, din binecuvântate pricini nu a putut da curs invitației. A fost invitat de asemenea M.S. Regele Mihai I și Regina Ana, programați să vină în acea zi la Arad – din alte considerente – dar, până la urmă nu au putut veni.

Slujba de târnosire a fost săvârșită de către ÎPS Arhiepiscop Timotei, înconjurat de un ales sobor de preoți și diaconi, în prezența oficialităților locale, a întregului cartier Arad-Bujac și a altor credincioși din parohiile limitrofe.

Cu acest prilej s-a luat hotărârea ca, pe viitor, această zi, prima Duminică după sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului, să fie socotită **Sărbătoarea parohiei și a întregului cartier Arad-Bujac, sau Ruga Bujacului** (aceasta și pentru că hramul bisericii parohiale, Nașterea Sf. Ioan Botezătorul cade, de regulă, în Postul Sfinților Apostoli Petru și Pavel, când nu se fac petreceri.

De atunci s-a încetățenit tradiția ca în fiecare an, în organizarea parohiei, în colaborare cu „nașul” bisericii – o familie de credincioși care își asumă niște obligații pentru organizarea petrecerii – să se

țină Ruga Bujacului. Primii credincioși care au avut calitatea de nași și organizatori ai Rugii au fost familiile: Eugen și Gabriela Selejan; Petru și Nicoleta Bozgan; Pavel și Elena Barna, Romeo și Marinela Selejan; Dan și Liliana Vidra, Gheorghe și Maria Selejan, căroro le-au urmat și alții. Acest obicei s-a perpetuat până în anul 2006 când, la solicitarea Parohiei Ortodoxe Bujac, Primăria Municipiului Arad a introdus sărbătoarea în cadrul Zilelor Aradului, care se desfășoară tot în această perioadă, în organizare proprie.

Evenimente memorabile în parohie

Între personalitățile care au vizitat comunitatea noastră, biserica, Complexul parohial, cartierul Bujac, se numără, în primul rând, episcopii Aradului: Preasfințitul Teoctist, Preasfințitul Visarion Aștileanu, Preasfințitul Gherasim Hunedoreanul, Preasfințitul Emilian Birdaș, Episcop-vicar.

Înaltpreasfințitul Arhiepiscop Timotei, de la venirea la cârma Eparhiei Aradului, dar mai ales după anul 1990, a fost prezent cel puțin o dată în fiecare an, în biserica parohială din Arad-Bujac, aducând bucurie multă în sufletele credincioșilor. În anul 1994, la 11 octombrie, biserica a fost vizitată de către Patriarhul României, Preafericitul Teoctist, însoțit de Înaltpreasfințitul Mitropolit Nicolae al Banatului și de Preasfințitul Episcop Timotei.

Între oaspeții de seamă ai parohiei se numără – după cum s-a amintit – și Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, care a vizitat parohia la 5 decembrie 2008, prilej cu care a sfințit Complexul parohial și a împărțit daruri de Sf. Nicolae copiilor din parohie.

Oaspeți aleși ne-au fost și Majestățile lor, Regele Mihai și Regina Ana, care au asistat în data de 17 decembrie 2006 și au semnat în Cartea de Aur.

După anul 1990, toți primarii Municipiului Arad, toți prefecții și președinții Consiliului Județean Arad au fost, cu diferite prilejuri, oaspeții parohiei Arad-Bujac.

Maiestatea Sa Regele, la Bujac

Maiestatea Sa Regele, la Bujac

Maiestatea Sa Regele, la Bujac

Maiestatea Sa Regele, la Bujac

Postfață

Prezență constantă în viața Municipiului, a eparhiei Aradului, parohia Arad-Bujac desfășoară și în continuare activități intense pe multiple planuri.

În aceste zile, la 16 august 2011 vom începe turnarea fundațiilor la un obiectiv pe care ni l-am propus încă în primul an de la venirea în parohie, dar care nu a putut fi atins deoarece alte priorități au stat înainte, anume edificarea capelei de la cimitirul parohial. Lucrarea urmează unei alte investiții pe care am realizat-o în acest an: izolarea termică a casei parohiale, finalizată la 1 august 2011. Am beneficiat în toți acești an de sprijin financiar din partea Primăriei Municipiului Arad, a Consiliului Județean și, pentru edificarea capelei, din partea Guvernului României, prin Secretariatul de Stat pentru Culte.

Cu încrederea în ajutorul și providența divină, Parohia Ortodoxă Română Arad-Bujac, cu vrednicii săi credincioși, va fi și pe mai departe o prezență dinamică, emblematică și binefăcătoare în cartierul Bujac și în municipiul Arad.

4.2. Biserica Penticostală „Gloria” Arad, cartierul Bujac

1. Înființată în anul 1930. La acea dată Biserica avea 26 de suflete (15 membri majori și 11 minori).

2. În perioada 1930-1945 a fost în ilegalitate. Nerecunoscută de stat și prigonită.

În această perioadă slujbele s-au ținut în casele unor membri.

- Str. Alunului, nr. 9 – proprietar Achimaș Simion
- Str. Mircea Vodă, nr. 40 – proprietar Sonoc Ioan
- Str. Oituz, nr. 178 – proprietar Mladin Moise
- Str. Veneției, nr. 1 – proprietar Ardeu Petru
- Str. Lăcrămioarelor, nr. 22 – proprietar fam Cioară

3. După recunoașterea Cultului Penticostal, Biserica Penticostală „Gloria” a funcționat în :

Biserica Penticostală „Gloria”

- Arad, str. Veneției, nr. 1, proprietar Ardeu Petru
- Arad, str. Mircea Vodă, nr. 40, proprietar Sonoc Ioan
- Arad, str. Troțușului, nr. 46, proprietar Pieptănar Ana
- În anul 1951, fam. Ardeu a donat bisericii un teren pe care s-a construit Casa de rugăciune. Pentru prima dată Biserica și-a ținut slujbele într-o casă special construită cu destinația de biserică.
- În anul 1976, s-a inaugurat Casa de rugăciune a Bisericii Penticostale „Gloria”, pe str. Gloriei, nr. 3-7, cu aproximativ 900 de locuri. Biserica avea 750 membri botezați și copii.
- În perioada 2006-2011, s-a construit o nouă Casă de rugăciune pe același amplasament, str. Gloriei, nr. 3-7. Clădirea este funcțională și modernă. Are sală de cult cu aproximativ 1200 locuri, sală de mese pentru 600 de persoane, săli de studiu biblic pentru copii, birouri, sală

„mama și copilul”, bucătărie dotată corespunzător. Biserica în prezent are 1356 membri botezați și peste 500 de copii.

4. Pastorii bisericii.

- Înainte de 1945 – Urlea Gheorghe, Olar Mihai
- 1951-1966 – Bochian Pavel
- 1966-1990 – Ardeu Petru
- 1990 (4.02. – prezent) Ardelean Moise

5. Pastorii Bisericii din Bujac au avut și funcții de conducere în Cultul Penticostal.

- Urlea Gheorghe – membru în Conducerea Centrală
- Olar Mihai – vicepreședinte al Cultului Penticostal
- Bochian Pavel – președinte al Cultului Penticostal în perioada 1962-1990
- Ardeu Petru – supraveghetor al Filialei Arad (în prezent având denumirea de Comunitatea Regională Penticostală Arad)
- Ardelean Moise – președinte al Comunității Regionale Penticostale Arad, vicepreședinte al Cultului Penticostal și membru în Comitetul Executiv al Cultului Penticostal

6. Formațiile muzicale ale Bisericii.

- Corul mixt înființat în anul 1952
- Fanfara înființată în anul 1964
- Corul de fete înființat în anul 1979
- Corul bărbătesc înființat în anul 1981

4.3. Biserica Baptistă „Golgota” Bujac

Biserica Creștină Baptistă din cartierul Bujac, a fost înființată în anul 1974 în conformitate cu prevederile statutului de funcționare al Cultului Creștin Baptist din România din acea vreme. Chiar dacă a fost legal constituită din punct de vedere juridic, construcția unei clădiri care să ofere posibilitatea desfășurării serviciilor religioase

Biserica Baptistă „Golgota”

s-a dovedit a fi o sarcină foarte dificilă în peisajul politic al acelor vremi.

Construcția bisericii a început pe un teren cumpărat neoficial de la un locuitor al Bujacului, în strada Sânzienelor nr.8. În baza autorizației de construire obținute s-a început construcția unei case, cu încăperi multe, cu parter și etaj. Întrucât exista suspiciunea privind intenția de a se construi o biserică, verificarea respectării planului de construcție s-a făcut într-un mod neobișnuit de insistent de către autorități. Încă din timpul construcției clădirea a fost folosită pentru ținerea serviciilor divine, în acest scop fiind folosită întâi pivnița casei, unde primii 36 de membri se întâlneau regulat. Pe măsură ce construcția înainta, aceștia au început să folosească pe rând camerele de la parter. În acele momente, peste fenomenul Bujac se suprapune fenomenul Liviu Olah, omul de care se leagă începuturile trezirii spirituale ale României anilor '70. Acesta acceptă păstoria noii biserici.

Timp de un an și jumătate de construire clandestină, sacrificiile la nivel personal și familial ale celor ce zideau nu vor putea fi vreodată contabilizate, în vreme ce, pentru locuitorii Bujacului prezența unei biserici noi în cartier devenea o realitate de neeludat. În anul 1976, în noaptea dinaintea duminicii Floriilor, credincioșii bujecani își asumă riscul dărâmării plafonului încăperii de la parter, pentru crearea unui spațiu mai mare. Acesta este practic

momentul în care clădirea devine localul Bisericii din Bujac, moment ce nu mai putea trece neobservat. Simion Medrea, Petru Suciu, Ioan Bonca, Moțocan Ioan, Octavian Doboș, Lobonț și alții sunt cei care au fost gata să plătească prețul.

Amenzile din partea oficialităților încep să curgă pentru toți cei surprinși lucrând, de cele mai multe ori și noaptea, la construcție. Șantajat de stat, fostul proprietar cedează statului terenul și clădirea. Astfel, în pofida tuturor încercărilor de rezolvare a situației, a audiențelor la primărie, județ, minister, a apelului la justiție, la Tribunalul suprem, legea nelegiurii comuniste își atinge scopurile. În ziua de 8 aprilie 1980, ușile bisericii au fost sigilate. Câteva zile mai târziu, o brigadă de oameni, sosiți cu douăzeci de camioane, devastează practic biserica, smulgând instalația de încălzire, ușile și ferestrele, distrugând instalația electrică și ducând spre o destinație necunoscută toate materialele de construcție încă găsite acolo. Peste ani a apărut surpriza revenirii la locul faptei a unui om sfârșit, istovit și vorbind printre lacrimi amare: „Eu sunt cel ce a condus operațiunea, când am încărcat camioanele. Mă va putea ierta vreodată Dumnezeu pentru ce-am făcut Bisericii Lui?” În casa familiei Lobonț s-au depozitat lavițele simple de lemn, amvonul, armoniul și vreo două cărți de cântări recuperate de frați ca prin minune. Credincioșii din cartierul Bujac s-au arătat mai hotărâți ca oricând și toată vara serviciile au continuat să se desfășoare, la început, în clădirea devastată, la lumina lămpilor de petrol, apoi în pivniță, iar în cele din urmă pe spațiul deschis dinaintea bisericii devastate, după programul obișnuit, atât dimineața cât și seara. S-au operat arestări în baza celor mai bizare acuzații. Pentru a pune capăt acestei situații, autoritățile transformă clădirea în dispensar în 5 august 1981, cu toate că membrii bisericii s-au angajat să construiască pe cheltuială proprie ei înșiși un dispensar în schimbul clădirii confiscate. În urma refuzului, credincioșii se văd nevoiți să se împraștie din nou pe la alte biserici din oraș.

Dumnezeu nu și-a abandonat însă mărturia în cartierul acesta. În anul 1987, în jurul curajosului frate Gheorghe Jurgeu, diacon

ordinat al Bisericii din cartierul Pârneava, o rămășiță de credincioși menține viu nucleul acestei Adunări în subsolul bisericii „Șega”, care îi găzduia. Între timp, vreme de aproape zece ani, localul bisericii Bujac a fost transformat pe rând în dispensar medical, sifonărie, langoșerie, depozitul CAP-ului Bujac, iar credincioșii bapțiști din cartier au fost nevoiți să privească batjocorirea locului în care s-au trudit și s-au închinat.

Și a venit acel decembrie 1989. În 22 decembrie, o mână de credincioși intră în clădirea fostei lor biserici, de unde scot peste 46.000 de sticle goale, butoaie cu ulei ars, motorină, tuburi de oxigen și sumedenie de ambalaje, încercând să-și facă loc pentru a se închina din nou. Se face loc pentru amvon, pentru 15 bănci și o sobă. La fiecare jumătate de oră se stropea pardoseala de beton gol cu o sticla de apă, pentru ca sporii și mucegaiul ce pluteau peste tot să nu fie inspirat de cei puțini care se închinau acum aici, în libertate, dar în condiții de neimaginat... Dovadă a faptului că desacralizarea bisericii de către comuniști a fost o samavolnicie de notorietate în Arad este că, încă de la sfârșitul lui decembrie '89, membrii FSN-ului local au semnat actul de retrocedare a clădirii în favoarea comunității bisericești reînființate. Noi orizonturi se arătau în sfârșit pentru biserica ce suferise atât de mult până atunci.

Gândul care apăsa greu pe cei ce-și asumaseră regruparea bisericii era reconstrucția, astfel că la sfârșitul lunii februarie 1990, diaconul Jurgeu, împreună cu câțiva membrii ai comitetului bisericii, solicită sprijinul lui Ovidiu Bulzan, diacon al bisericii Pârneava, de profesie arhitect, pentru un proiect de reconstrucție a Bisericii. Impresionat peste măsură de credința celor care i-au deschis spațiile devastate ale lăcașului, acesta acceptă sarcina imaginării unui proiect ce trebuia să țină cont de realitatea deprimantă din teren:

- pe întreg perimetrul rezidit al balconului, fără intrare din afară, erau doar câteva spărturi care îngăduiau accesul
- de-o parte și de alta a sălii de cult două coșuri de fum își întindeau negreala mucedă până spre mijlocul sălii

- la capătul clădirii, între casa scării adăugată ulterior și corpul principal era o fisură de aproape un pas, iar accesul la etaj fusese abandonat de mulți ani
- în față, acolo unde ar fi trebuit să fie amvonul, era un gol care ducea în pivniță

La mijlocul lui aprilie 1990, conceptul ce trebuia să țină seama de situația locului și proiectul sunt finalizate.

La doar câteva zile mai apoi, fratele Jurgeu și comitetul îi propun lui Ovidiu Bulzan să devină păstorul Bisericii Baptiste „Golgota” Bujac. După trei săptămâni de post și rugăciune, în data de 20 mai, membrii comitetului din acea vreme, frații Teodor Râpan, Mircea Toader, Petru Bejan, Alexandru Sabău, Emil Farcaș, Pavel Farcaș, Ioan Moțocan și Traian Sas, conduși de fratele Gheorghe Jurgeu, primesc răspunsul favorabil al fratelui Bulzan. În aceeași zi, într-o adunare generală a bisericii, biserica îl alege pe fratele Ovidiu Bulzan ca păstor, cu 47 voturi pentru și o abținere. Ordinarea are loc în data de 16 septembrie 1990, din comisia de ordinare făcând parte pastorii Mihai Chiu, dr. Nicolae Gheorghiuță, dr. Iosif Țon, Paul Negruț și Traian Grec. În aceeași zi sărbătoarea a cuprins și ordinarea ca diacon al bisericii a fratelui Râpan Teodor.

Biserica avea de acum un păstor și un diacon ordonat, avea Comitet de conducere, dar resursele financiare pentru punerea în practică a reconstrucției bisericii erau inexistente. Dar Dumnezeu știe să asigure resurse acolo unde ele nu există. Aflat în concediu în Anglia, ultimul concediu de arhitect, Ovidiu Bulzan predică în biserica „The Slade” din Plumstead, Londra. Aflând despre nevoile bisericii din Bujac, frații din acea biserică hotărăsc donarea unui microbus și a sumei de 20.000 de lire sterline în materiale de construcție. Acesta a fost doar începutul, acestor eforturi alăturându-se mai apoi alte drumuri, alte răspunsuri la nevoile noastre din partea unor biserici din Marea Britanie și Texas, SUA. Lucrarea de reconstrucție va dura trei ani, ani în care eforturile au fost ale tuturor. A menționa nume presupune riscul

omiterii nedrepte, nu doar al împrumutării „cununii”: eroii de ieri și soțiile lor, copiii care au muncit cot la cot cu părinții și bunicii lor, deveniți azi bărbații și femeile noii generații, văduvele și orfanii, năpăstuiții ce au binecuvântat pe atâția, și-ar dori un singur lucru azi: atmosfera de atunci, visele, spiritul de echipă, implicarea de atunci și dragostea dintre noi, acestea să zămislească din nou Viața... Viața din belșug.

Totuși, există câteva nume ce se constituie ca repere în aducerea aminte a reconstrucției acestei biserici. Între ele se cuvin menționate familiile Râpan, Lobonț, Moțocan, Farcaș, Păștean, Leah, Traian Sas, Gheorghe Talpoș, Solomie, Toader, Peștean, Petru Bejan, Burdan, oameni care au participat nemijlocit la lucrările de reconstrucție. Numele lor sunt pomenite și pentru că în dreptul fiecăruia sunt două generații: ei și copiii lor au lucrat ca pentru Domnul.

Dincolo însă de edificarea arhitecturală, de redobândirea în justiție a proprietății, a autorizării Bisericii, a extinderii facilităților educative, de primire și activități sociale, Dumnezeu Își continuă zidirea spirituală. Primii ani sunt ani de creștere deosebită, cu cel puțin două botezuri substanțiale pe an. Sunt servicii la care clădirea devine neîncăpătoare. Oameni, care până atunci aparținuseră altor biserici baptiste din oraș, revin acum acasă. Cartierul e pus în uimire când biserica „Golgota” începe să-și asume un rol tot mai mare în viața de obște a Bujacului: donații anuale făcute instituțiilor de învățământ din cartier, amenajările urbanistice în folosul comunității, suportarea benevolă a 50% din costurile introducerii magistralei de gaz în cartierul Bujac, acțiunile de ajutorare a săracilor și dezavantajaților din zonă, spații puse la dispoziție pentru activitatea unei grădinițe creștine, toate acestea câștigându-ne dreptul de a fi o voce în cartierul nostru.

Viața își urmează însă cursul și, între august 1995 și august 1996 Ovidiu Bulzan alege să-și finalizeze masteratul în teologie început la Londra în 1988 și pleacă pentru un an în Statele Unite. După luni de negocieri foarte discrete cu pastorul Nelu Vătran,

biserica este păstorită de acesta vreme de un an. Meritul cel mai mare al pastorului Vătran a fost însă acela de a fi pornit seriile de tineret de la Bujac, în octombrie 1995. Ceea ce a început aproape insignifiant, cu o mână de tineri, muzicieni cu o inimă egalată doar de darul cu care fuseseră înzestrați de Dumnezeu, a continuat și după reîntoarcerea fratelui Bulzan, în august 1996. Impactul acestor seri a fost greu de anticipat în acea vreme: în anii următori, până în 1999, sute de tineri se strâneau sâmbătă de sâmbătă la Bujac, din oraș și din județ, și aceste seri de încurajare, de subliniere a apartenenței la o identitate evanghelică **vrednică și vrednică de urmat**, de chemare la mărturie creștină, de asumare a rolului societal interzis până la generația lor, a însemnat o reformare a modului în care se face biserică de atunci încolo, pretutindeni în România.

În 1998, la plecarea la doctorat a pastorului Bulzan, pastorul Mihai Chiu a preluat interimatul păstoririi bisericii și, în ianuarie 2001, pentru a asigura continuitatea necesară în slujirea bisericii, a fost ales ca pastor Ioan Bușan care se mută din Timișoara la Arad împreună cu soția și cei patru copii. Sub conducerea acestuia a demarat faza a treia a programului de dezvoltare a bisericii, astfel că în vara anului 2008 a fost inaugurată noua sală de tineret și funcțiuni sociale de la parterul noului corp de clădire P+2 a cărui construcție a început în toamna anului 2005, toată cheltuiala fiind exclusiv a credincioșilor din biserică Golgota. În luna Decembrie a anului 2006 biserică alege ca pastor pentru activitatea cu tineretul pe Ovidu Hanc, un tânăr din cartier absolvent al Universității „Emanuel” din Oradea, care slujește până în Iunie 2010, când este chemat să-și asume rolul de pastor senior la Biserica „Biruința” din Arad. După finalizarea doctoratului în 2008, Ovidiu Bulzan a revenit ca misionar al bisericii pentru diaspora română din Europa centrală, rămânând membru și predicator în biserică pe care a slujit-o și continuă să o slujească cu aceeași dragoste și pasiune.

Deși ultimii ani au dus la plecări masive ale românilor peste hotare, Biserica „Golgota”, având la ora actuală membrii plecați

în toate colțurile lumii, numără astăzi peste 300 de membrii. Acolada peste timp arată însă că, în pofida oricăror obstacole și opreliști, acolo unde Dumnezeu Își începe o lucrare la care copiii Săi răspund cu credincioșie, istoria ei pământească continuă să inspire și să proclame că Dumnezeu a ales să facă din Biserica Sa nu doar locul desăvârșirii noastre ci și orizontul spre care, privind, așteptăm împlinirea nădejdilor noastre.

CAPITOLUL V

Bujacul de astăzi. Investiții. Perspective

În anul 2007, înaintea începerii lucrărilor de modernizare, cartierul Bujac se întindea pe o suprafață de 370 de hectare și număra o populație de 10.249 de locuitori. Existau un număr de 73 de străzi, care se întindeau pe o lungime de 36,6 km și ofereau o imagine cât se poate de rurală acestui cartier. De fapt, 92% dintre cele 73 de străzi erau fără asfalt, jumătate fiind străzi de pământ bătut, 40% fiind străzi acoperite cu piatră spartă, 2% dintre străzi erau acoperite cu pietriș, iar 8% aveau asfalt de dinainte de 1989. Rețeaua de canalizare menajeră acoperea doar 10% din totalul străzilor, iar rețeaua de canalizare pluvială doar 15%. Pe drept cuvânt, Bujacul era unul dintre cele mai „evitate” cartiere ale municipiului Arad, acest lucru fiind vizibil și în ceea ce privește plasarea obiectivelor industriale sau a blocurilor de locuit. Chiar și în perioada comunistă, Bujacul a avut doar două obiective economice, dar și acestea de mâna a doua: Gara CFR, care oricum exista aici din perioadele anterioare și o fabrică de mobilă, de fapt un atelier, care încă mai funcționează și astăzi. Având în vedere cele arătate mai sus, putem afirma fără nici o puțință de tăgadă că Bujacul era unul dintre cele mai sărace și mai rurale suburbiuri ale municipiului Arad.

Încă din anul 2005, Primăria Arad a început să lucreze la un proiect deosebit de ambițios, referitor la „Reabilitarea zonelor urbane cu deficiențe severe ale serviciilor de canalizare din municipiul Arad.” După cum îi spune și numele, proiectul viza exact eliminarea decalajelor privind infrastructura edilitară, care se manifestau între cartierele mărginașe – Bujac, Gai și Sânicolaul Mic – și celelalte cartiere „consacrate” ale municipiului sau zona centrală a orașului. Realizarea acestui proiect creștea gradul de acoperire cu canalizare menajeră în municipiul nostru de la 68%, la 97%, fiind la acea vreme cea mai mare investiție de infrastructură urbană derulat de vreo municipalitate din România, deoarece prețul total se apropia de impresionanta sumă de 70 de milioane de euro. Un gest de mare curaj, pe care administrația municipiului a înțeles să și-l asume și, după cum vom vedea, să-l și ducă la îndeplinire. Pentru realizarea acestei investiții, administrația locală a reușit să obțină 47,2 milioane de euro în baza Acordului de Împrumut dintre România și BIRD (Banca Mondială), acord care poartă numărul 4835/24.07.2006. Împrumutul a fost contractat, iar contractele efective pentru lucrările din cele trei cartiere au fost semnate la data de 14 martie 2008. Bineînțeles, investiția cu valoarea cea mai mare era cea din cartierul Bujac, care ajunsese la 114.536.716,46 lei – cu TVA inclus – de fapt echivalentul a aproximativ 30 de milioane de euro. Investiția din cartierul Bujac ajunsese atât de mare în primul rând pentru că – așa cum am arătat mai sus – doar 10% dintre străzi aveau și canalizare menajeră, dar și pentru că 50% dintre ele erau „ulițe” de pământ bătut, 40% erau pietruite și doar opt procente aveau asfalt. Din primăvara anului 2008 și până la momentul când scriem aceste rânduri – și toate lucrările sunt finalizate – în cartierul Bujac au fost recondiționate din temelii un număr de 66 de străzi: Alunului, Aron Pumnul, București, Buziaș, Caisului, Câmpeni, Dâmboviței, Decebal, Diana, Dimitrie Țichindeal, Dragoș Vodă, Emilian, Ghi-

oceilor, Gloriei, Grozăvescu, Herodot, Independenței, Laurian, Lăcrămioarelor, Leului, Libertății, Lupeni, Macedoniei, Marnei, Măgurei, Mălin, Mimozei, Mircea Vodă, Năsăud, Nufăr, Oborului, Orizontului, Petru Maior, Progresului, Sânzienelor, Septimiu, Slatinei, Solomon, Sportului, Suceava, Teiuz, Tiberiu, Tiberiu Brediceanu, Trotușului, Ulmului, Ulpiu, Veneției, Zănelor, Brâncoveanu, Mestecăniș, Fluieraș, Rotarilor, Aprodul Purice, Baba Novac, Hașdeu, Giordano Bruno, Socului, Mușețel, Cosânzeana, Bucegi, Vrabiei, Cucului, Trestiei, Henri Coandă, Maramureș și Țebei. Pentru diferență și, totodată, pentru amatorii de statistici, menționăm faptul că, în conformitate cu același proiect al municipalității arădene, în cartierul Gai au fost asfaltate un număr de 55 de străzi, iar în cartierul Sânicolaul Mic, 21 de străzi. Revenind la străzile din cartierul Bujac, trebuie să facem mențiunea că acestea au fost reabilitate din temelii.

Altfel spus, a fost introdusă rețeaua de canalizare menajeră și pluvială, a fost configurat echartamentul străzii – cu precădere la cele de pământ, unde nu exista de fapt nimic – a fost asfaltat carosabilul, a fost configurat și asfaltat trotuarul, au fost montate bordurile și a fost redefinit spațiul verde. Aproape 40 de kilometrii de străzi din cartierul Bujac sunt astăzi moderne, comparabile cu străzile din marile orașe europene. Prin aceste investiții extraordinare, valoarea proprietăților din cartierul Bujac a crescut de câteva ori, acesta devenind, pe zi ce trece, una dintre locațiile rezidențiale ale municipiului Arad.

Legătura cartierului Bujac cu Calea Aurel Vlaicu se face astăzi în mod natural și organic, toate investițiile economice și comerciale din partea stângă a acesteia – în sensul de mers al intrării în Arad – făcând parte din ceea ce vom denumi mai devreme, sau mai târziu Cartierul Bujac. Sau, după alte păreri, Cartierul de Vest al municipiului Arad, după cum stă scris și pe plăcuța Gării CFR din Bujac: Arad Vest.

Etapele modernizării cartierului Bujac (2008-2011)

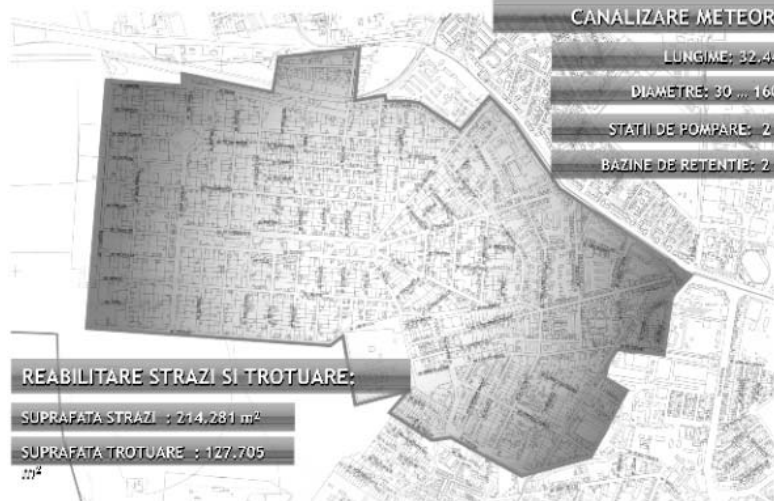

CARTIER BUJAC

DATE TEHNICE

CANALIZARE MENAJERA

LUNGIME: 36.072 m

DIAMETRE: 25 ... 40 cm

STATII DE POMPARE: 2 buc.

CANALIZARE METEORICA

LUNGIME: 32.443 m

DIAMETRE: 30 ... 160 cm

STATII DE POMPARE: 2 buc.

BAZINE DE RETENTIE: 2 buc.

REABILITARE STRAZI SI TROTUARE:

SUPRAFATA STRAZI : 214.281 m²

SUPRAFATA TROTUARE : 127.705

m²

BIBLIOGRAFIE

- Arhiva Liceului cu Profil Sportiv din Arad* (Arhiva LPS)
Arhiva parohiei Buhani, Protopopiatul Sebiș
XXX Aradul, permanență în istoria patriei, Arad, 1978
Atlas geografic, istoric, economic și statistic, Institutul cartografic „Unirea”, Ediția VIII, Brașov, 1935
 A.Bejan, *Banatul în secolele IV-XII*, Editura de Vest, Timișoara, 1995
 Alexandru Vaida-Voevod, *Memorii*, vol.II, Cluj Napoca, Editura Dacia, 1995
 Botiș Teodor, *Istoria școlii normale (Preparandiei) și a Institutului teologic ortodox român din Arad*, Arad, 1922
 Ciuhandu, Gheorghe, *Românii din Câmpia Aradului de acum două veacuri*, Arad, 1940
 Demșea Dan, *Eliberarea economică*, în vol. Arad. Monografia orașului
 Iorga Nicolae, *Histoire des roumains et leur civilization*, București, 1922
 Lakatos Otto, *Arad története*, vol. II, Arad, 1881
 Mărghitan Liviu, *Banatul în lumina arheologiei*, vol. III, Timișoara, 1985
 Miron Costin, *De neamul moldovenilor, din ce țară au ieșit strămoșii lor*, București, 1958
 Mureșan Augustin, Doru Sinaci, Rodica Colta, Felicia Oarcea, *Monografia cartierului Micălaca*, Editura Mirador, Arad, 2010

Panaiteescu Petre P. *Obștea țărănească în Țara Românească și Moldova*, București, 1964

Pascu Ștefan, *Voievodatul Transilvaniei, I*, Cluj-Napoca, 1971

Petraș Lucian, *Mihai Veliciu (1846-1921) Studiu și documente*, Arad, 2011

Popeangă Vasile, *Școala românească din părțile Aradului la mijlocul secolului al XIX-lea, 1821-1867*, Arad, 1979

Repertoriul arheologic al Mureșului inferior, județul Arad, Ed. Orizonturi Universitare, Timișoara, 1999

Roz Alexandru, Kovach Geza, *Dicționarul istoric al localităților din județul Arad*, Arad, 1997

Ursulescu Petru, *Banatul de nord-est în secolele X-XVI*, Editura Orizonturi Universitare, Timișoara, 2005

Vesa Pavel, *Episcopia Aradului. Istorie. Cultură. Mentalități (1706-1918)*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2006

Vesa Pavel, *Incursiuni în istoriografia ecleziastică arădeană*, Arad, 2004

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE.....	5
PREFAȚĂ.....	7
CAPITOLUL I. Caracterizare fizico-geografică	9
CAPITOLUL II Istoria cartierului Bujac.....	15
CAPITOLUL III Învățământul	34
CAPITOLUL IV Viața spirituală	54
CAPITOLUL V Bujacul de astăzi. Investiții. Perspective.....	130
BIBLIOGRAFIE.....	140